

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

**Evaluační nástroje pro hodnocení školního
vzdělávacího programu v oblasti
pedagogického procesu**

Mgr. Zdeňka Tichá

Katedra: Centrum školského managementu
Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Václav Trojan, Ph.D.
Studijní program: Specializace v pedagogice, Školský
management

2013

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci na téma Evaluační nástroje pro hodnocení školního vzdělávacího programu v oblasti pedagogického procesu vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce, za použití uvedených zdrojů a literatury.

V Karlových Varech, dne 25.4.2013

.....

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce PhDr. Václavu Trojanovi, Ph.D. za poskytnutou odbornou pomoc, za jeho ochotu a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Dále děkuji všem ředitelům a vedoucím učitelkám sloučených mateřských škol za vstřícnost, čas a spolupráci při vyplnění dotazníků.

ABSTRAKT:

Závěrečná práce se zabývá metodami a technikami, které slouží ke sběru a analýze dat užívaných v evaluačním procesu v oblasti školních vzdělávacích programů (ŠVP) v mateřské škole. Teoretická část vymezuje definice a základní pojmy související s oblastí hodnocení a evaluace, evaluačních nástrojů a procesů. Pojmenovává základní metody a techniky evaluačních procesů a jejich praktické používání při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP v podmínkách sloučených mateřských škol. V empirické části se zaměřuje na oblast evaluace školních vzdělávacích programů v podmínkách sloučených mateřských škol a pracuje s informacemi získanými dotazníkovým šetřením. Zkoumá praktické využívání konkrétních evaluačních nástrojů při vyhodnocování evaluačních systémů. Analyzuje vlastní realizaci, efektivitu a funkčnost evaluačních praktik a hodnocení výsledků výzkumného šetření. Na závěr přináší doporučení možných postupů a řešení zjištěných nedostatků v oblasti evaluace školních vzdělávacích programů v podmínkách sloučených mateřských škol.

KLÍČOVÁ SLOVA:

sloučené mateřské školy, hodnocení, evaluace, evaluační proces, evaluační nástroje, evaluační systém, školní vzdělávací program

ABSTRACT:

The final thesis deals with methods and techniques that are used for collecting and analyzing data used in the evaluation process in school curriculums in kindergartens. The theoretical part contains definitions and basic concepts related to the areas of assessment and evaluation, evaluation tools and processes. It identifies the basic methods and techniques of evaluation processes and their practical application in the assessment of the evaluation system of the School Education Program (SEP) in terms of merged kindergartens. In the empirical part it focuses on the issue (area) of the evaluation of school curriculums in kindergartens in terms of unified kindergartens and is based on information obtained by a questionnaire survey. It examines the practical usage of specific evaluation tools in assessing evaluation systems, analyzes actual implementation, effectiveness and functionality of evaluation practices and evaluation of the research. In conclusion it provides recommendations for possible procedures and solutions of discovered shortcomings in the evaluation of school curricula in terms of unified kindergartens.

KEY WORDS:

unified kindergartens, assessment, evaluation, evaluation process, evaluation tools, evaluation system, school education program

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1	HODNOCENÍ, EVALUACE	11
2.1.1	<i>Hodnocení (vymezení pojmu)</i>	12
2.1.2	<i>Evaluace (vymezení pojmu)</i>	12
2.1.3	<i>Kritérium (vymezení pojmu podle Šustové, 2009)</i>	14
2.2	EVALUAČNÍ NÁSTROJE	17
2.2.1	<i>Vymezení pojmu</i>	17
2.2.2	<i>Přehled základních evaluačních nástrojů, metod a prostředků podle způsobu získávání dat při vyhodnocování ŠVP</i>	18
2.3	EVALUAČNÍ PROCESY, EVALUACE A AUTOEVALUACE ŠKOLY	26
2.3.1	<i>Evaluace školy</i>	26
2.3.2	<i>Autoevaluace v podmínkách mateřské školy</i>	27
2.3.3	<i>Hlavní zásady pro nastavení evaluace mateřské školy</i>	28
2.3.4	<i>Evaluační cyklus</i>	28
2.3.5	<i>Plán evaluačních postupů</i>	29
2.3.6	<i>Možná rizika ohrožující systematičnost a pravidelnost evaluačního procesu</i>	30
2.3.7	<i>Smysl a účel evaluačního cyklu v mateřské škole</i>	30
2.4	AUTOEVALUACE JAKO NÁSTROJ VYHODNOCOVÁNÍ ŠVP V PODMÍNKÁCH SLOUČENÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL	31
2.4.1	<i>Vznik sloučených mateřských škol</i>	31
2.4.2	<i>Tvorba ŠVP a evaluace ve SMŠ</i>	31
3	PRAKTICKÁ ČÁST	34
3.1	CÍLE VÝZKUMU	34
3.2	VÝZKUM – DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	35
3.2.1	<i>Tvorba a struktura vlastního dotazníku</i>	35
3.2.2	<i>Pilotáž</i>	36
3.2.3	<i>Technologie</i>	37
3.2.4	<i>Výběr a struktura výzkumného souboru</i>	37
3.2.5	<i>Provedení výzkumného šetření</i>	38
3.3	VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	39
3.3.1	<i>Otázka číslo 1</i>	39
3.3.2	<i>Otázka číslo 2</i>	40
3.3.3	<i>Otázka číslo 3, 4 a 6</i>	40
3.3.4	<i>Otázka číslo 5</i>	42
3.3.5	<i>Otázka číslo 7</i>	43
3.3.6	<i>Otázka číslo 8</i>	44
3.3.7	<i>Otázka číslo 9</i>	46
3.3.8	<i>Otázka číslo 10</i>	53
3.3.9	<i>Otázka číslo 11</i>	70
3.4	EVALUACE VÝZKUMU	71
4	ZÁVĚR	74
5	LITERATURA	76
6	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	80
7	SEZNAM PŘÍLOH	81

SEZNAM ZKRATEK

ČR – Česká republika

ČŠI – Česká školní inspekce

DVPP – další vzdělávání pedagogických pracovníků

EU – Evropská unie

EN – evaluační nástroje

IB – integrované bloky

KOV – Konkretizované očekávané výstupy

MŠ – mateřská škola

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

OP – odloučené pracoviště

PP – pedagogická porada

PR – public relations

RVP – rámcový vzdělávací program

RVP PV – rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

SMŠ – sloučená mateřská škola

SWOT – analýza zjišťující silné – slabé stránky – příležitosti a hrozby (Strengths – Weaknesses – Opportunities – Threats)

ŠVP – školní vzdělávací program

ŠVP PV – školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

TVP – třídní vzdělávací program

ŘŠ – ředitel školy

VUOP – vedoucí učitelka odloučeného pracoviště

VHŠ – vlastní hodnocení školy

ÚIV – Ústav pro informace ve vzdělávání

1 ÚVOD

Mateřská škola jako hlavní zástupce předškolního vzdělávání v České republice (dále ČR) představuje školským zákonem vymezený druh školy v rámci systému národní vzdělávací soustavy¹ poskytovaný institucionálně jako veřejná služba². S ohledem na význam předškolního vzdělávání, které je důležitou součástí počáteční etapy formálního vzdělávání, má být zajištěna nejenom jeho kvalita, ale i dostupnost. Každému dítěti předškolního věku má být zajištěn zákonný nárok na předškolní vzdělávání a vytvoření základny pro celoživotní učení jedince.³

Dnes je mateřská škola díky svému vývoji a proměnám profesionálním doplňkem rodinné výchovy a v životě předškolního dítěte zaujímá velmi významné místo. Výchovné snažení rodičů tak mateřská škola obohacuje o různé podněty, které dnešní rodina dítěti leckdy nemůže poskytnout v dostatečné míře. Mateřská škola se snaží maximálně podporovat individuální rozvojové možnosti dítěte, napomáhat k jeho aktivnímu rozvoji a učení, usnadňovat jeho další životní i vzdělávací cestu.⁴ Současný osobnostně orientovaný model předškolního vzdělávání představuje hlavní nástroj vnitřní proměny dnešní mateřské školy. Charakterizuje jej svoboda, neformálnost a individualizovaná strukturace výchovných a vzdělávacích cílů, které zajišťují celkový rozvoj dítěte, zejména po citové a sociální stránce.

Mateřská škola se v současnosti nachází v pozici aktivního aktéra tvorby podmínek předškolního vzdělávání u nás. Na základě kurikulárního dokumentu státní úrovně, tzv. Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (dále RVP PV)⁵, si každá mateřská škola (dále jen MŠ) vypracovává svůj vlastní školní vzdělávací program

1 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, školský zákon, § 7, odst. 3: Druhy škol jsou mateřská škola, základní škola, střední škola (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště), konzervatoř, vyšší odborná škola, základní umělecká škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem typy škol podle jejich zaměření pro účely jejich označování.

2 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, školský zákon, § 2, odst. 3: Vzdělávání poskytované podle tohoto zákona je veřejnou službou.

3 SVOBODOVÁ, E. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 171 s. ISBN 978-807-3677-749.

4 SMOLÍKOVÁ, K. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004. s. 7. ISBN 80-870-0000-5.

5 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2004 – MŠMT ČR č.j. 32 405/2004

(dále ŠVP), tj. kurikulární dokument školní úrovně, podle kterého předškolní vzdělávání uskutečňuje ve svých reálných školních podmínkách.⁶

Školní kurikulum svým obsahem představuje kvalitu, strategii a efektivitu vzdělávacího programu dané mateřské školy. K určení a stanovení těchto hodnot využíváme oblast hodnocení a evaluace, připravované a opakované kvalitativní vyhodnocování pomocí evaluačních procesů a evaluačních nástrojů.

Tématem závěrečné práce byly zvoleny evaluační nástroje při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP. Výzkumné šetření se zaměřuje na praktické využívání, funkčnost a efektivitu evaluačních praktik a systémů v oblasti hodnocení ŠVP v podmínkách sloučených mateřských škol.

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit vlastní realizaci a funkčnost evaluačních procesů při hodnocení školního vzdělávacího programu, praktické využívání evaluačních nástrojů, způsoby a četnost jejich využívání. Jaké metody a techniky jsou upřednostňovány, anebo využívány nejčastěji, při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP právě v podmínkách sloučených mateřských škol. Oslovenými respondenty jsou sloučené mateřské školy, které slučují více než tři mateřské školy a jsou centrálně řízené jedním ředitelem.

Bakalářská práce je členěna na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část vymezuje definice a základní pojmy související s oblastí hodnocení, evaluace a evaluačních nástrojů, předkládá přehled základních metod a technik evaluačních procesů v ŠVP v podmínkách sloučených mateřských škol. Praktická část se věnuje výzkumnému šetření, analyzuje získané informace a fakta o realizaci evaluačních procesů za pomoci evaluačních nástrojů v podmínkách sloučených mateřských škol v rámci celé ČR. V závěrečném souhrnu bakalářská práce hodnotí výsledky vytvořeného dotazníku a jejich přínos pro ředitele sloučených mateřských škol. Zároveň odkazuje na přílohu metodické příručky pro vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP v podmínkách sloučených mateřských škol.

⁶ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, školský zákon

V bakalářské práci si klademe následující cíle:

- objasnit oblast evaluace, pojmenovat základní i specifické formy, metody a techniky evaluačních procesů (evaluační nástroje, metody, techniky), jejich využití ve školní praxi v podmínkách sloučených mateřských škol
- na základě sběru dat zjistit, jakým způsobem, jak často a jaké evaluační nástroje využívají pedagogové mateřské školy při evaluaci v podmínkách sloučených mateřských škol
- na základě sběru dat zjistit, které evaluační nástroje upřednostňují zejména při hodnocení ŠVP v podmínkách sloučených mateřských škol
- na základě sběru dat se pokusit zhodnotit efektivitu a funkčnost evaluačních praktik a systémů v podmínkách sloučených mateřských škol

2 TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část vymezuje definice a základní pojmy související s oblastí hodnocení a evaluace, evaluačních nástrojů a procesů. Pojmenovává základní metody a techniky evaluačních procesů a jejich praktické používání při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP v podmínkách sloučených mateřských škol.

2.1 Hodnocení, evaluace

V kvalitě poskytovaného vzdělávání na všech stupních národní vzdělávací soustavy ČR se ukazuje jedním z nejdůležitějších prvků systém co nejobektivnějšího hodnocení a posuzování všech jevů týkajících se oblasti vzdělávacích procesů. Činnosti realizované ve školním prostředí a v pedagogických situacích nejsou samoučelné a sledují určitou cílovou orientaci (tabulka 1).

Tabulka 1 – Hodnocení vs. evaluace (McBride, 1995).

Hodnocení	Evaluace
Kritéria: subjektivní, nemusí být explicitně vymezena; indikátory výkonu nejsou stanoveny a nejsou sdíleny školní komunitou	Kritéria: vymezena explicitně a sdílena; jsou jasně formulovány cíle, indikátory kvality výkonu, hodnotící kritéria
Proces/plán hodnocení: není jasně stanoven, neplánovaný, nepravidelný, neřízený, nekontrolovaný	Proces/evaluační plán: jasně stanoven podle cílů, strukturovaný s předem danými úkoly a zodpovědnostmi, plánovaný, řízený, kontrolovaný
Metody: nejsou předem stanoveny, nekonzistentní, bez kontroly validity a reliability, nahodilý sběr dat, základem jsou náhodné zkušenosti, analýza dat probíhá bez stanovených kritérií	Metody: jsou jasně určeny zdroje dat, které jsou cíleně sbírány a analyzovány podle daných kritérií, provádí se triangulace metod s kontrolou jejich validity a reliability
Závěry: subjektivní, spočívají na dojmech a míněních, nejsou dokumentovány, nevypracovává se závěrečná zpráva, inovace jsou navrhovány nahodile a bez systematické implementace	Závěry: relativně objektivní, vychází z široké databáze různorodých hledisek, jsou dokumentovány v závěrečné zprávě, jsou navrhovány a systematicky zaváděny inovace

Budeme-li se zabývat komplexností a efektivitou hodnocení výchovy a vzdělávání v oblasti pedagogického procesu, kvalifikujeme takovéto hodnocení na ucelený systém evaluace. Abychom mohli jako aktéři hodnotící výchovně vzdělávací proces vstupovat

do evaluačního systému, musíme velmi dobře celý systém znát a umět se v něm dobře zorientovat.⁷

2.1.1 Hodnocení (vymezení pojmu)

- komplexní činnost, ocenění přisuzováním určitých hodnot, znaků a jejich vlastností podle předem stanovených a popsanych kritérií s ukazateli, ale i bez nich (nesystematické a neprocesuální)
- hodnocení vychází ze subjektivních nebo objektivních hodnotících nároků, požadavků, očekávání jako kritérií kvality a vyjadřuje hodnotící postoje v podobě hodnotících soudů (při pedagogickém procesu je spojováno s činnostmi dětí nebo s pedagogickým stylem učitele)
- neřízené, běžné hodnocení nevyžaduje žádné specifické ani odborné znalosti, vyjadřuje hodnotové postoje a je každodenní činností k porovnávání, rozlišování, vybírání podle subjektivních kritérií (v běžné školní praxi je spojeno s hodnocením dětí a práce učitelů)⁸
- řízené, kvalifikované hodnocení (kompetentní, tj. evaluace)

2.1.2 Evaluace (vymezení pojmu)

- určení hodnoty – ocenění – užitečnost
- zákonem vymezená činnost jak pro ředitele škol, tak i pro všechny pedagogy⁹
- jde o proces dlouhodobého, systematického zkoumání, cíleně zaměřeného na určování a posuzování určité hodnoty a efektivity určitého předmětu nebo jevu, komplexních systémů vstupů, procesů, programů, shromažďování dat podle předem určených kritérií za účelem dalšího rozhodování, kdy výsledkem je objasňující analýza jevů a činností s vyjádřením užitku, či hodnoty z nich plynoucí (interpretace relevantních dat a informací)
- klíčovým záměrem evaluace je tvorba doporučení nebo změny

7 SEBEROVÁ, A., ŠUSTOVÁ, P. Hodnocení. In: *Kvalita a hodnocení ve vzdělávání: Výkladový slovník* [online]. Praha: NÚOV 2010 [cit. 2013-01-18]. Dostupné z WWW: <<http://slovník.evalvacinastroje.cz/#phraseId=49&phrase=HODNOCENÍ>>.

8 SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*.

9 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, školský zákon, § 12, § 28

- v oblasti školství jde o vyhodnocování vzdělávacích činností, situací, podmínek i výsledků vzdělávání
- externí evaluace (vnější) nebo interní evaluace (vnitřní) podle toho, kdo evaluaci provádí
- mezinárodní nebo národní úroveň, meziúroveň (ŠKOLA) a mikroúroveň (TŘÍDA, DÍTĚ)
- vstupní evaluace nebo výstupní evaluace podle toho, ve které etapě vzdělávání evaluace probíhá
- sumativní evaluací rozumíme souhrnné komplexní hodnocení realizované po ukončení procesu nebo programu poskytující informace o jeho účinnosti, o výsledcích, o kvalitě předmětu evaluace, o tom, co již bylo v minulosti uděláno; využíváme ji jako východisko pro budoucí závazná rozhodnutí
- formativní evaluace znamená dílčí, průběžné a záměrné hodnocení využívané za účelem dalšího rozvoje, poskytuje jedinci zpětnou vazbu, podporuje tak vývoj a vede ke zlepšení; je procesem prováděným opakovaně, výstupem je evaluační zpráva pro zajištění kvality rozvoje školy
- kvantitativní evaluace (testování a dotazníky) nebo kvalitativní evaluace (strukturované pozorování, hospitace)
- jednorázová evaluace (jednorázové šetření, zkoumání) nebo longitudinální evaluace (opakované šetření, opakovaný sběr dat a porovnávání situace v různých časových obdobích)
- při normativní nebo kriteriální evaluaci využíváme srovnávání podle interpretace výsledků jiných subjektů podle předem stanovených kritérií; při srovnávací evaluaci je pozorování v rámci nějakého většího celku, při ověřovací evaluaci se výsledek posuzuje ve vztahu k předem daným kritériím
- formální evaluace a informální (neformální) evaluace podle přísnosti dodržování evaluačních zásad a přístupu k validitě evaluátorů

„Jednotlivé kroky informální evaluace jsou nesystematické, postrádají přesnost a jsou postaveny na zkreslených pohledech... poskytují slabou, nedostatečnou základnu pro přesvědčivá rozhodnutí, a validitu postrádají jak zjištění, tak závěry a doporučení. S informální evaluací si můžeme vystačit pouze v těch případech a za tu cenu, když ponese následky jejich konsekvencí.“ (Stufflebeam, Shinkfield 2007, s. 27-28).

Výše uvedená citace jasně vypovídá nejenom o povaze problémů, které můžeme řešit pomocí informální evaluace, ale i o rizicích, jež přijímáme, pokud je zapotřebí dělat zásadní rozhodnutí, jejichž důsledky nesou všichni účastníci žijící v organizaci jménem škola. Je-li zapotřebí „skládat účty“, dokazovat úroveň a kvalitu všech procesů a výstupů školního vzdělávání, má-li být škola „učící se organizací“ a učitelé reprezentanti „profese učitelství“, budeme muset přijmout jistý rámec pravidel, avšak současně školám a učitelům poskytnout teoretické, metodologické a procesuální know-how tohoto rámce.¹⁰

2.1.3 Kritérium (vymezení pojmu podle Šustové, 2009)

- kritérium neboli měřítko stanovujeme v procesu evaluace jako přesný popis očekávané kvality, s jehož pomocí posuzujeme a hodnotíme očekávané výsledky
- objektivní či subjektivní měřítko, pomocí něž hodnotíme, porovnáváme, měříme a posuzujeme nějaký předmět, jev, situaci, hodnotu podle předem dohodnutých pravidel a norem nebo stanoveného standardu; ideální je vyváženost obou kategorií kritérií
- kritérium objektivní je v praxi ověřené měřítko stanovené na základě požadavků a potřeb určitou skupinou odborníků, postupně validováno a standardizováno, je použitelné pro podobný typ, formu, účel, jev, či činnost
- kritérium subjektivní jako měřítko utváří hodnotitel sám, kdy je rozhodujícím faktorem jeho osobní zkušenost a odbornost, rizikem je účelovost a nevěrohodnost průběhu a výsledků hodnocení, často prospěšnost a zneužívání vstupních dat k falzifikaci hodnotících soudů

10 SEBEROVÁ, A. Evaluace. In: *Kvalita a hodnocení ve vzdělávání: Výkladový slovník* [online]. Praha: NÚOV, 2010 [CIT. 2013-01-18]. Dostupné z WWW: <<http://slovník.evalvacninastroje.cz/#phraseId=29&phrase=evaluace>>.

- normativ stanovující profesní kompetence, zvládání profesní zodpovědnosti a činnosti
- přesný popis očekávané kvality, úrovně chování, jednání, poznání, očekávaných výsledků, popisuje blízký, tedy dosažitelný, a žádoucí stav
- kritérium je pomocí zvoleného evaluačního nástroje vždy hodnotitelné, indikátorem je vždy a pouze měřítko

2.1.3.1 Evaluační kritéria

Pro všechny sledované oblasti a jevy jsou kritéria odvozována z požadavků na předškolní vzdělávání vyjádřených v RVP PV, který lze považovat za soubor rámcových kritérií. Na jejich základě si každý pedagog v rámci vlastního hodnocení vytváří konkrétní kritéria, pro konkrétní podmínky, jev nebo situaci.¹¹

Další kritéria se stanovují podle zaměření a priorit. Zároveň se začleňují do evaluačního systému školy v ŠVP. Mohou jimi být např. dostatek finančních prostředků na kvalitní řízení a zabezpečení chodu školy, pozitivní sociální klima třídy a celé školy, spokojenost dětí i všech zúčastněných, výsledky vzdělávání, bohatá a pestrá nabídka činností, prožitkové a činnostní učení, kooperace všech zúčastněných.

Kritéria mohou mít podobu otázek, na které odpovídáme, nebo podobu výroků, ke kterým vyjadřujeme svůj souhlas, či nesouhlas nebo volíme ideální odpověď z uvedené nabídky možných odpovědí (tzv. škálování). Nejčastěji se využívá stupnice se 3-5 stupni, s jejichž pomocí se spolehlivě zhodnotí daná skutečnost. Škálování umožňuje hromadně, snadněji a poměrně v krátkém čase zpracovat získané informace a zjistit očekávaný stav.

Pro práci pedagogů v MŠ je důležité, aby zvolená kritéria (vzdělávací cíle, podmínky, průběh a výsledky vzdělávání) byla výsledkem týmové spolupráce, aby nebyla formální, ale jasně popisovala žádoucí a možnou dosažitelnou kvalitu (doporučená kritéria jsou uvedena v příloze č. 2 – Metodická příručka pro evaluaci ve sloučených mateřských školách).

¹¹ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2004 – MŠMT ČR č.j. 32 405/2004, s.40

2.1.3.2 Standardy

Standardem ve školství rozumíme blízký, tedy dosažitelný a žádoucí stav, kdy objektivními požadavky na plnění očekávaných cílů na určité úrovni vyjadřujeme průnik mezi realitou a úrovní aktuálního stupně profesionálního vývoje. Pro určení kvality v oblasti školství se stále hledají efektivní modely hodnocení kvality různými formami standardizace. Od formulování kritériálních sestav s řadou ukazatelů a indikátorů, až po vytváření ucelených evaluačních systémů postihujících komplexně nejen výstupy, ale už i procesy. Toho jsou schopny jen komplexně promyšlené systémy hodnocení s dlouhodobou motivující působností spočívající zejména na autoevaluačních zájmech skutečných aktérů vzdělávacích procesů.¹²

2.1.3.3 Výstupní standard v mateřské škole¹³

Na rozdíl od vyšších vzdělávacích stupňů by standard v mateřské škole měl plnit pouze funkci orientační, nikoliv roli evaluační či výkonovou, neboť předškolní dítě může požadavky RVP PV naplňovat postupně a každé s jinou časovou odlišností. Jedině hranice konce předškolního období v 6 nebo 7 letech a nástup dítěte do základní školy určuje pomyslnou hranici výstupního standardu.

V současnosti existují dva doporučené oficiální standardy pro předškolní vzdělávání dětí vydané MŠMT. Prvním standardem jsou „Konkretizované očekávané výstupy RVP PV“ (KOV)¹⁴, které doplňují kurikulární dokument RVP PV. KOV podrobně rozpracovává a zpřesňuje jednotlivé očekávané výstupy, zároveň upřesňuje požadavky v podobě činností a příležitostí pro děti před odchodem do základní školy. Tento platný, ale kontroverzní materiál MŠMT, který se v dnešní podobě jeví spíše jako formálně vytvořený, zčásti neopodstatněný a pro práci učitelek mateřských škol bezúčelný materiál, totiž nekoresponduje se současným osobnostně orientovaným modelem dnešního předškolního vzdělávání.

Druhým dokumentem a doporučeným materiálem, který rovněž vydalo MŠMT, je „Desatero pro rodiče dětí předškolního věku“. Materiál nabízí rodičům dětí základní

12 RÝDL, K. K pojetí kvality ve školství a jejímu hodnocení. *E-Pedagogium*, I. (2002), (1st. ed., pp. 104-123). Olomouc, Pedagogická fakulta Univerzita Palackého Olomouc.

13 SYSLOVÁ, Z. *Jak a proč vznikly standardy předškolního vzdělávání*. 2012. Odborný časopis Řzení školy č. 2/2012, SPECIÁL pro MŠ č. 1/2012.s.5-8.

14 Konkretizované očekávané výstupy a Desatero pro rodiče předškoláka. Materiál pro PV, č.j.MSMT-9482/2012-22 online. Dostupný na: www.msmt.cz.

informace o tom, co by mělo jejich dítě zvládnout před vstupem do základní školy, popisuje požadavky na dítě předškolního věku. Jsou v něm zachyceny jak výchovné, tak vzdělávací předpoklady. Je třeba mít ale na zřeteli, že zrání dítěte je nerovnoměrné a individuální, že každé dítě nemusí všech parametrů dosáhnout, ale může se k nim přiblížit. Přehled základních dovedností propojuje a sjednocuje cíle rodiny a mateřské školy.

2.2 Evaluační nástroje

Evaluačními nástroji rozumíme různé metody či techniky sloužící ke sběru a analýze dat užívaných při evaluačním procesu.

2.2.1 Vymezení pojmů

- metoda označuje cestu k určitému cíli, obecně určuje postup k získání poznatků, nesporných a porovnatelných výsledků, slouží jako prostředek k poznávání, je širší a komplexnější než technika
- technika schopnost nebo dovednost, určuje způsob, jímž se dobereme k požadovaným výsledkům, tj. udává přesný postup kroků
- evaluační metodu charakterizujeme jako evaluační techniku, specifický a konkrétně cílený postup
- evaluační nástroje kvalitativní se zabývají informacemi slovního charakteru, kdy kvalitou rozumíme naplnění požadavků daných předem dohodnutým souborem kritérií a ukazatelů¹⁵
- evaluační nástroje kvantitativní se zabývají měřitelnými údaji, čísly, podle přístupu a volby formy dat
- evaluační nástroje písemné nebo ústní rozlišujeme podle způsobu získávání dat
- metody strukturované nebo nestrukturované vyžadující přímý nebo nepřímý styk s respondentem

V pedagogickém procesu využíváme většinou kombinaci kvalitativních a kvantitativních evaluačních nástrojů. Oba uvedené typy použijeme např. u metody

15 SLAVÍKOVÁ, L. a kol. *Řízení pedagogického procesu*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2002.

pozorování, rozhovoru, dotazování nebo analýzu dokumentů. Liší se však v tom, jak s danými metodami nakládáme a jakou formu dat volíme. Nedá se tedy říci, že např. metoda pozorování je pouze metodou kvalitativní. Použijeme-li pro svůj záznam čísla, můžeme ji považovat za metodu kvantitativní.¹⁶

V pedagogickém procesu v mateřské škole využíváme celou řadu nabízených vhodných evaluačních nástrojů, metod a prostředků sloužících ke sběru a analýze dat užívaných při evaluačním procesu. Např. od autorek Vašátkové (2006), Smolíkové (2010), Syslové (2006), anebo přímo ze školní praxe „vlastnoručně“ vytvořených pedagogů MŠ. Některé z nich využíváme při zjišťování a shromažďování informací, jiné zase k jejich zpracování a vyhodnocování. Většinou se však v různých kombinacích doplňují, upřesňují údaje nebo ověřují získaná fakta.

2.2.2 Přehled základních evaluačních nástrojů, metod a prostředků podle způsobu získávání dat při vyhodnocování ŠVP

2.2.2.1 Metoda pozorování (observace)

Při této metodě jde vždy o cílevědomé, plánovité a soustavné vnímání jevů a procesů, kdy se snažíme odhalit podstatné souvislosti a vztahy sledované skutečnosti. Při evaluaci ŠVP slouží pozorování jako evaluační nástroj:

- k vyhodnocování koncepčního záměru, vzdělávacích cílů, obsahu, formální kvality,
- k vyhodnocování podmínek ke vzdělávání, průběhu i výsledků vzdělávání,
- ke sledování implementace, funkčnosti, flexibility, použití metod a forem práce,
- ke kontrole kvality vzdělávacího procesu a k získání statutu kvalitní školy (zajištění inovace programu, nových vzdělávacích postupů).

Při standardizovaném pozorování, podle předem daného „itineráře“, se snažíme o co nejvyšší možnou objektivitu. To znamená, že se chceme vyvarovat „haló efektu“, logických chyb, předsudků, tradic, stereotypů a analogií, chceme minimalizovat dopad aktuálního psychického stavu pozorovatele, jeho shovívavost a tendenci k průměru, nebo kontrast. Pozorování využíváme při monitoringu, hospitaci a stínování.

16 PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 2008. Portál, s.r.o., Praha. ISBN 978-80-7367-416-8

Níže je uvedena přehledná struktura tohoto evaluačního nástroje:

- a) přímé pozorování – zjevné (zúčastněné nebo nezúčastněné, záměrné nebo nahodilé, skupinové či individuální)
- b) nepřímé pozorování (skryté)
- c) krátkodobé pozorování (kauzální) nebo dlouhodobé pozorování
- d) strukturované pozorování – s plánovaným určitým cílem, obsahem a postupem, kdy můžeme ověřit i informace získané nahodilým pozorováním
- e) hospitace¹⁷ (komplexní, průběžná, tématická, individuální, skupinová, zprostředkovaná, náslech, monitoring) - ve školské praxi označuje oficiální kontrolní návštěvy ve školách za účelem zjištění míry žádoucí úrovně ve výchovně vzdělávacím procesu, má vždy předem stanovený určitý záměr, plánovaný cíl, obsah, postup, očekávaný výstup; hodnotí se realizace cílů, obsahu, reprezentativnost vzorku, důkladnost a objektivita, přiměřenost uplatnění forem, metod a prostředků, úroveň řízení a organizace edukačního procesu, kultura a klima školy, informativní a formativní výsledky objektů a subjektů působení; nezbytnou součástí hospitace je závěrečný pohospitační rozhovor a písemný záznam

2.2.2.2 Metoda dotazníková

Dotazník je cíleně sestavený soubor předem připravených otázek, které jsou promyšleně seřazeny a které respondent odpovídá písemně (zaměstnanci MŠ, rodiče, zřizovatel, partneři a sponzoři, aj.).¹⁸

Dotazování podléhá metodickým zásadám, a proto dotazníky připravené neodborně mohou poskytnout zkreslené informace a malou výpovědní hodnotu. Pro jeho konstrukci, tzn. formulaci, počet a řazení jeho otázek, pro škálování odpovědí, je vhodné využít služeb odborníka a při závěrečném vyhodnocování se vyvarovat subjektivních soudů. Dotazník je účinný jako technika terénního průzkumu. Účelem však bývá diagnostika, kontrola, evaluace a výzkum. Bývá nejčastěji využívanou

17 KALNICKÝ, J., ŽEŽULOVÁ, K. Hospitace. In: *Kvalita a hodnocení ve vzdělávání: Výkladový slovník* [online]. Praha: NÚOV, 2009 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z WWW:

<<http://slovník.evaluačnínastroje.cz/#phraseId=55&phrase=HOSPITACE>>..

18 PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 2008. Portál, s.r.o., Praha. ISBN 978-80-7367-416-8

písemnou metodou k hromadnému zjišťování a vyhodnocování informací. Při takovém šetření je důležité mít na paměti následující podstatné aspekty:

- reprezentativnost vzorku respondentů
- validita výsledků ke statistickému zpracování
- kompetentnost a zručnost administrátorů (seskupit a rozčlenit otázky, pozitivně je formulovat, pozor na negativní, zavádějící, příliš obecné a vícenásobné otázky)
- krátká instruktáž (předchází povrchnímu vyplnění položek) a poděkování

Rozdělení dotazníků:

- a) strukturovaný dotazník – uzavřené otázky, kdy jsou odpovědi vybírány z nabídnuté posuzovací škály¹⁹
- b) nestrukturovaný dotazník – otevřené otázky vyžadující vlastní odpověď respondenta, jeho hodnocení
- c) kombinovaný – polootevřené otázky či tvrzení dávají další možnost k upřesnění odpovědi

Jako evaluační nástroj při evaluaci ŠVP slouží různé druhy dotazníků k vyhodnocování stejných oblastí jako u metody pozorování.

2.2.2.3 Metoda rozhovoru (rozhovor, interview)

Pomocí této metody zjišťujeme veškeré údaje pouze zprostředkovaně, a proto je nejlépe této techniky využívat u přímo pozorovatelných jevů. Verbální komunikace nám tak slouží ke shromažďování informací o pedagogické či jiné realitě.

Druhy rozhovoru:

- a) podle počtu osob
 - individuální rozhovor (diskuze, osobní, telefonický, elektronický-email)

¹⁹ **Posuzovací stupnice** je nástroj, který umožňuje zjistit míru vlastnosti jevu nebo jeho intenzitu. Je označována jako soubor **hodnot** nebo jevů uspořádaný podle určitého pořadí. Může se jednat např. o škálu barev ve spektru bílého světla nebo stupnici dílků na teploměru. Škálování (rating) je pak označení pro činnost, kdy je reálný jev kvalitativní povahy přenesen nejčastěji na číselnou řadu – stupnici. Škálování se uskutečňuje různými druhy posuzovacích škál (Gavora, 2000).

- skupinový rozhovor (diskuze, porady, chatroom, telefonní, osobní)
- b) podle struktury otázek
 - standardizovaný (formální, strukturované, řízené interview)
 - nestandardizovaný (neformální, nestrukturované, volné interview)
 - polostandardizovaný (kombinace předešlých typů interview)
 - narativní interview (diskuze)

V pedagogické praxi jsou všechny druhy rozhovoru využívány poměrně velmi často. Řadí se mezi ně i další níže uvedené druhy:

- anketa – krátké šetření sestavené z několika otázek zkoumá vyjádření účastníků na základě vlastního rozhodnutí, zájmu a jejich aktivity, výsledkem jsou názory, postoje, návrhy účastníků ankety na dotazovaný jev či hodnocenou oblast, forma ankety může být písemná i ústní
- audio – video trénink interakcí - speciální metoda využívaná při rozboru cíleně získaných videozáznamů o dění ve třídě na základě předem stanovených kritérií, zásadou je souhlas pedagoga s pořizováním záznamu, znalost doby jeho nahrávání, odborný rozbor situací a pedagogického působení, osobní rozhodnutí pedagoga s nezveřejněním nebo vymazáním záznamu
- komentář videozáznamu nebo fotografií
- vnitřně stanovená kritéria (kodex pedagoga, sebereflexe)
- průzkum, technika kritických událostí, práce s rámcovými cíli, zamýšlení se a myšlení nahlas, stimulované vzpomínání, rozhovor s expertem, rozbor mediálních ohlasů
- zpětná vazba – od ředitelky, kolegy, dětí, rodičů, inspekce, zřizovatele, partnerských organizací, aj., kdy jeden pozoruje druhého a sdělí mu své pozitivní i negativní postřehy k jeho práci, kdy nejsou stanovovány žádné závěry, kdy je nutné necítit se jejím vyhodnocováním ohrožen; metoda slouží výhradně jako „zrcadlo“, provádí se plánovaně podle pravidel po ukončení tématické části, vede ke zjištění správnosti zvolených postupů

- Feedback 360° jako metoda zpětné vazby pro sebehodnocení řídicích schopností pro cílený rozvoj manažerských kompetencí (řízení týmu, porad, projektů, změn, efektivity práce) a dovedností (komunikační, dotazovací, poslechové, zvládání konfliktů), k získání zpětné vazby od spolupracovníků ke zvyšování efektivnosti jednotlivých manažerů i manažerského týmu jako celku; výhodou je objektivita, nevýhodou nutnost zakoupení testu

Avšak pro účely vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP jsou voleny jen takové techniky, které svým zaměřením poskytují možnost vyhodnocení.

2.2.2.4 Metoda analýzy dokumentace

Prostřednictvím analýzy písemných dokumentů, zároveň i videa a audio záznamů, z rozličných oblastí činnosti školy zkoumáme kompletnost, legálnost, vlastnosti, struktury, obsah, věcnou i formální stránku, návaznost všech procesů v řízeném pedagogickém procesu. Nejenom pro pedagogický proces, ale i pro evaluaci celého evaluačního systému v ŠVP, je tento nástroj nezbytně nutným a nepostradatelným prostředkem.

Dělení analýzy podle jejího charakteru:

- a) kvalitativní analýza – obsahový rozbor, popis, třídění podle systému kategorií
- b) obsahová analýza – kvantitativní sémantika, kvantifikace textového materiálu, počet
- c) analýza neoficiálních dokumentů
 - analýza již hotových dokumentů
 - analýza účelových dokumentů (diář, deník)
- d) analýza oficiálních dokumentů
 - analýza dokumentů celé mateřské školy, zda vycházejí z platné legislativy a nejsou v rozporu se zákonnými ustanoveními, či nařízeními např. zřizovatele (vnitřní předpisy, kontrolní zprávy, protokoly, aj.)
 - pedagogická dokumentace školy:
 1. veřejná dokumentace (ŠVP)
 2. virtuální data (email, e-diskuze)

3. dokumentace o dětech (portfolio, individuální plány)
4. třídní dokumentace (plány, projekty, třídní kniha)

Při analýze oficiální a pedagogické dokumentace mateřské školy zkoumáme její kompletnost, vlastnosti a zákonný rámec, obsahovou, věcnou i formální stránku, návaznost a úplnost podle sledovaných cílů a nastavených kritérií. Takto lze analyzovat portfolio a kroniku školy, její vnitřní předpisy, plán rozvoje, ŠVP, výroční zprávy, kontrolní záznamy, hodnocení tisku, ČŠI i zřizovatele. Můžeme analyzovat i plány a soukromé dokumenty ředitelky školy, diáře, virtuální data, e-diskuzi, emaily, dokumentaci o učitelích, jejich profesní portfolia, hodnocení a vnitřně stanovená kritéria (kodex pedagoga), deník pedagoga, jeho sebereflexi. Do analýzy pedagogické autoevaluace řadíme plánování, metody, činnost, účelnost, motivaci, kompletní pedagogickou agendu, jako jsou ŠVP, třídní plány, zápisy do třídní knihy, dokumentace o dětech a jejich produkty.

Ve zmiňované oblasti dokumentace se jeví jako velmi účinný a přitom jednoduchý hodnotící nástroj SWOT analýza.²⁰ Pomocí této metody je mapován výchozí stav zkoumané oblasti a mateřská škola může s tímto evaluačním nástrojem pracovat na několika úrovních (např. celé školy, jednotlivých tříd, učitele, dítěte, ŠVP, integrovaných bloků, dílčích projektů, situace, prožitku, apod.). Mohou tak být pojmenovávány konkrétní podmínky školy, její záměry, plány, pedagogický proces, jevy a situace, identifikují se přednosti i nedostatky, hlavní problémy, možná rizika a ohrožení tak, aby mohly být následně hledány efektivní způsoby řešení.

Nejčastěji jsou jednotlivé charakteristiky ze čtyř oblastí zanášeny do graficky upravené tabulky na základě analýzy vnitřních a vnějších zdrojů školy formulovaných jako vnitřní silné a slabé stránky, vnější příležitosti a hrozby. Tabulka svojí přehledností umožňuje další hlubší analýzy a z nich vyvozovaná nejenom pozitiva, ale i rizika a opatření pro zlepšení a možnosti dalšího rozvoje školy (tabulka 2). Pro vedení školy je důležitou metodou k hodnocení kvality školy, celkové evaluaci vzdělávacích podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání ve vztahu ke kvalitě vlastního ŠVP.

20 SLAVÍKOVÁ, L. a kol. *Řízení pedagogického procesu*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2002.

Při zpracovávání SWOT analýzy pracujeme i s ostatními metodami a technikami jako jsou:

- a) rozhovory (individuální, skupinové, formální, neformální)
- b) analýza dokumentů (oficiální, neoficiální)
- c) dotazníky (analýza zjištěných dat, anketami)

Tabulka 2 – SWOT analýza.

SILNÉ STRÁNKY - Strengths	SLABÉ STRÁNKY – weaknesses
soubor charakteristických vlastností a znaků organizace nebo jevu, který ho činí výjimečným, zajímavým a potřebným	soubor charakteristických vlastností nebo znaků, které instituce nebo jev nemůže dlouhodobě vyřešit a které jej ohrožují v další existenci
PŘÍLEŽITOSTI – opportunities	HROZBY - threats
obvykle se jedná o soubor vnějších faktorů, které představují nové možnosti zlepšování pozice nebo situace ve sledované instituci	soubor charakteristik nebo znaků, které nejčastěji zvenčí ohrožují vytýčené cesty k dosahování zvolených cílů

2.2.2.5 Portfolio²¹

Komplexní sbírka záznamů o osobě, škole, jejích charakteristikách, výkonech, potřebách a výsledcích. Na základě získaných dat a informací je osoba, škola hodnocena nebo hodnocení sama provádí podle předem daného cíle (klíče). Portfolio může představovat samostatnou složku, desky nebo pouzdro k zakládání volných listů s informacemi, s tiskovými články, s fotografiemi a jinými materiály. Tvořit jej může soubor písemných, grafických i virtuálních dokladů či dokumentů, audio – video nahrávek, odborných knih, projektové dokumentace, ale i celý TVP, apod.

Portfolio slouží jako nástroj zpětné vazby pro dlouhodobé shromažďování informací o výsledcích, postupech, záměrech a dalších charakteristikách souvisejících s vyhodnocováním sledované konkrétní oblasti (škola, učitel, dítě) v určitém časovém období. Nejčastěji se uvádějí následující tři typy portfolií, které jsou běžně ve školské praxi využívány:

21 ŽEŽULOVÁ, K. Portfólio. In: *Kvalita a hodnocení ve vzdělávání: Výkladový slovník* [online]. Praha: NÚOV, 2009 [cit. 2013-01-11]. Dostupné z WWW: <<http://slovník.evaluacninastroje.cz/#phraseId=103&phrase=PORTF%C3%93LIO>>.

- a) portfolio ukázkové neboli reprezentační
- b) portfolio pracovní neboli dokumentační (pro dlouhodobé shromažďování dokladů)
- c) portfolio diagnostické a hodnotící (testovací, rozpoznávací, zjišťovací)

Portfolia mívají obdobnou strukturu, pestrost a velký rozsah materiálů. Umožňují komplexní a dlouhodobé posouzení, spojují formativní a sumativní aspekt hodnocení, mají společné nebo specifické funkce. Těmi společnými jsou bezesporu funkce informující, hodnotící a evaluační, motivační, jedinečná, systematická i reprezentativní (specifické funkce jsou uvedeny u jednotlivých typů portfolií níže). I když je tvorba portfolia časově náročná, podporuje aktivní zapojení všech aktérů pedagogického procesu.

Portfolio školy bývá využíváno jako účelný a komplexní soubor dokumentů především k prezentaci a zvyšování prestiže mateřské školy.

Osobní profesní portfolio učitele jako komplexní, systematický a vypovídající soubor materiálů, záznamů a informací pořizovaných podle určitého klíče s předem stanovenými cíli, ale i nahodilé materiály prezentující jeho pedagogickou práci, konkrétní aktivity, úspěšnost, sebereflexi.

Osobní portfolio dítěte obsahuje komplexní soubor materiálů, záznamů, výtvorů a dokumentace o dítěti, o jeho osobnostním rozvoji, úrovni dosažených kompetencí. Slouží učitelům jako účelný podklad pro komplexní a dlouhodobé plánování, osobitý přístup a vyhodnocování pedagogického působení na osobnost dítěte, s jehož pomocí vyhodnocujeme výsledky i jeho pokroky ve vzdělávání.

2.2.2.6 Skupinová cvičení a jejich analýza

- benchmarking - skupinová technika zaměřená na sebereflexi, srovnávání postupů, využití vlastních předností a kvalit, odhalení vlastních nedostatků (reflektivní kruh, ohnisková skupina)
- brainstorming – skupinová technika zaměřená na skupinový výkon, přínos nápadů, myšlenek, návrhů a řešení na zvolené téma (evaluace ŠVP, integrovaných bloků, provázanosti s TVP, celková inovace)

2.3 Evaluační procesy, evaluace a autoevaluace školy

Evaluační proces je výsledkem cyklických, plánovaných, systematických, strukturovaných, řízených a kontrolovaných evaluačních postupů s jasně stanovenými cíli, ukazateli a kritérii za využití evaluačních nástrojů.

2.3.1 Evaluace školy

Evaluace školy obsahuje vyhodnocení úrovně všech aktivit řízení školy včetně kvality jejího výsledného produktu, tj. vzdělávacího programu. Výsledkem bývá detailní popis sledovaného objektu a soubor hodnotících tvrzení, která se vztahují k jeho různým aspektům. V současnosti se nově poukazuje na potřebu individuální charakteristiky účastníků, cílů, plánů, procesů ve vzdělávání s ohledem na společenský a technický pokrok. Evaluace školy je součástí celkové pedagogické evaluace postupující od jednotlivce (učitele, dítěte), přes hodnocení kolektivu (třídy, pracovního týmu), až k hodnocení školy jako celku.

Pedagogickou evaluací rozumíme zjišťování, porovnávání a vysvětlování dat charakterizujících stav, kvalitu a efektivitu vzdělávacího procesu. Její praktická realizace bývá spojena s řadou samostatných i následných kroků, které je třeba v jednotlivých fázích vyhodnocovat právě pomocí evaluačních nástrojů. Velmi významnou částí této evaluace je hodnocení vzdělávacích výsledků.

Evaluaci a hodnocení nazýváme procesy, které jsou přirozenou a nedílnou součástí vzdělávacího procesu. Při něm pedagog dostává někdy okamžitou zpětnou vazbu o úspěšnosti či neúspěšnosti svého výchovného působení a svých vzdělávacích pedagogických kvalit. Evaluaci používáme jako prostředek k pochopení současného stavu, k identifikaci potřeb, nedostatků, priorit, ke stanovení strategie, postupů a nástrojů pro zavádění změn do chodu školy. Hodnocení využíváme u osob (dítě, učitel), hodnotíme jejich vrozené předpoklady, schopnosti a dovednosti, osobní tempo, charakter, přijímání změn, chování a jednání. U dítěte pak sledujeme a hodnotíme jeho vývoj, popřípadě stagnaci, a dosažení očekávaných kompetencí. Dále pak vliv edukačního prostředí na jeho osobnostní rozvoj ve všech sledovaných oblastech, očekávané výstupy a vzdělávací výsledky.

V pedagogické praxi je možné provést i metaevaluaci jako evaluaci vlastního evaluačního procesu a jeho výsledků pro stanovení nových postupů a vyvarování se případných chyb i nedostatků při evaluaci a vlastním hodnocení mateřské školy.

2.3.2 Autoevaluace v podmínkách mateřské školy²²

Autoevaluace je cílevědomým a systematickým procesem průběžného shromažďování, třídění, analýzy a vyhodnocování vzdělávacích činností, situací i podmínek vzdělávání za účelem dalšího rozhodování. Cílem autoevaluace je změřit, vyhodnotit a vytvořit plán dalšího postupu vedoucí ke zvýšení kvality a efektivity poskytovaného předškolního vzdělávání v dané mateřské škole.²³

Autoevaluace, nebo také vlastní hodnocení školy či sebehodnocení, se zaměřuje na hodnocení uvnitř probíhajících procesů, vztahuje se na subjekty uvnitř mateřské školy (ředitel, učitelé, děti), hodnotí všechny aspekty ŠVP, podmínky, průběh a výsledky pedagogického procesu. Autoevaluaci můžeme považovat za příležitost mateřské školy pro odpovědnou změnu, za její interní rozhodnutí zahrnující strategické myšlení, plánování a jednání směřující k jejímu dalšímu rozvoji a k vyšší kvalitě celého vzdělávacího procesu.

Evaluační proces realizovaný uvnitř mateřské školy podle předem připraveného plánu evaluačních činností nazýváme autoevaluačním cyklem. Odehrává se v několika na sebe navazujících a neustále se opakujících fázích: motivační, přípravné, realizační, evaluační a korekční. Během autoevaluačního cyklu hodnotíme celkovou úroveň a kvalitu ŠVP, jeho soulad s rámcovými cíli předškolního kurikula RVP PV, oblast vzdělávacích podmínek, oblast vlastního pedagogického procesu probíhajícího uvnitř mateřské školy. Vyhodnocujeme dosažené vzdělávací cíle, obsah, nabídku a formy, použité evaluační nástroje a funkčnost nastaveného evaluačního systému. Poznatky získané tímto průběžným vyhodnocováním poskytují škole i pedagogům pravidelnou zpětnou vazbu o kvalitě vlastní práce a pedagogové by jich měli cíleně využívat k optimalizaci a zlepšování vzdělávacího procesu i podmínek, za nichž vzdělávání v mateřské škole probíhá.

22 SMOLÍKOVÁ, K., KUPCOVÁ, M., a kol. *Autoevaluace mateřské školy – metodická příručka k vlastnímu hodnocení*. Praha: VÚP Praha, 2010. Ukázky inventářů k vlastní hodnotící činnosti mateřské školy.

23 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2004 – MŠMT ČR č.j. 32 405/2004, s.40

„V obecné rovině je cílem autoevaluačních procesů získat informace o vzdělávání v mateřské škole, vyhodnotit je a použít k dalšímu plánování a zkvalitňování vlastní práce. Cíle mohou být obecné, ale i konkrétní. Měly by být provázány se strategickými i dílčími cíli školního vzdělávacího programu.“²⁴

2.3.3 Hlavní zásady pro nastavení evaluace mateřské školy

Pro úspěšné zvládnutí celého evaluačního procesu v mateřské škole platí následující zásady:

- smysluplnost, systematičnost, struktura
- plán: jednotnost, pravidelnost, odpovědnost, jednoduchost, srozumitelnost, předem stanovená kritéria, odbornost a komplexnost metodiky evaluace (metodická správnost)
- efektivita, funkčnost a využitelnost pro další plánování a rozhodování

2.3.4 Evaluační cyklus²⁵

Evaluační proces bývá realizován v podmínkách dnešní mateřské školy jako cyklus navazujících a opakujících se fází:

- motivační fáze vzniká v okamžiku potřeby evaluace, pochopení jejího smyslu, kdy ředitel buduje síť pracovních kontaktů a vztahů, získává spojení, vzájemnou důvěru a důvěru v cílené zlepšování školy, pokládá otázky, např. „chceme nebo musíme?“
- přípravná fáze znamená promýšlení projektu, záměrů a cílů, stanovení pravidel, hledání vhodných metod, získávání informací, externích spolupracovníků, vymezení hodnocených oblastí strategického rozvoje školy, vlastního zpracování plánu, časté diskuze
- v realizační fázi dochází ke konkretizaci dosavadních poznatků podle podmínek mateřské školy, k určení konkrétních postupů, k průběžné aktualizaci a revizi plánu, ke zjišťování výchozího stavu, dokončení výběru evaluačních nástrojů a způsobu měření, stanovení hodnotících kritérií, k sestavení realizačního týmu

²⁴ VAŠŤATKOVÁ, J. *Úvod do autoevaluace školy*. 2006, s.117.

²⁵ SLAVÍKOVÁ, L. a kol. *Řízení pedagogického procesu*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2002.

projektu, přizvání externistů; současně probíhá výzkumná část projektu, sběr dat a informací

- v průběhu evaluační fáze se získaná data a informace porovnávají, zpracovávají a vyhodnocují, na základě jejich analýzy se vypracuje hodnotící zpráva s novou strategií a doporučeními dalšího postupu
- korekční fází končí evaluační proces a vyústí uje do dosavadní činnosti školy, přehodnocují se cíle, obsah, metody a formy vzdělávacího procesu, jeho organizace, inovuje se
- proces se po určité době opakuje, nazýváme jej evaluačním nebo autoevaluačním cyklem
- využíváme rovněž možnosti *metaevaluace*

2.3.5 Plán evaluačních postupů

Jak bylo uvedeno v předcházející kapitole, před zahájením evaluačního procesu v mateřské škole celý realizační tým prochází motivační a přípravnou fází. Přípravuje se tak na náročnou, systematickou a komplexní činnost, jejímž výsledkem bude sestavení smysluplného, komplexního, jednoduchého a srozumitelného materiálu s předem nastavenými kritérii.

Na začátku každého evaluačního cyklu se sestavuje:

- celkový plán mateřské školy, který vychází z konkrétních podmínek školy, jejich možností i zkušeností, vyžaduje se účast se všech zaměstnanců mateřské školy
- plán pro evaluaci, kdy se stanovují priority, oblasti vykazující dobré výsledky, anebo oblasti problémové, cíle, standardy, indikátory, evaluační nástroje, zodpovědnosti hodnotitelů, časový harmonogram

Evaluační proces dospěl do fáze probíhající implementace a sledování procesu evaluace, kdy se vyhodnocuje vhodnost, určují se obtíže, technické zvládnutí potřebných evaluačních nástrojů a jejich správná volba. Probíhá sběr informací, dat, údajů, vymezují se základní kritéria úspěšnosti. Navazuje analýza získaných informací,

porovnání s požadovaným stavem, analýza výsledků, konečné vyhodnocení a naplánování nových postupů do budoucna.

Vypracovává se hodnotící zpráva jako nepovinná aktivita každé školy (písemné zpracování podle vyhlášky č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy) a realizuje se soubor nových navržených opatření ke zlepšení a zvýšení kvality mateřské školy.

2.3.6 Možná rizika ohrožující systematičnost a pravidelnost evaluačního procesu

- školství jako velmi obsáhlá oblast pro evaluaci (podmínky a organizace ke vzdělávání)
- stále se měnící podmínky z hlediska legislativy (hodnocení na základě předepsané zákonné normy)
- vlivy pojetí různých vzdělávacích systémů z různých zemí světa, zejména EU²⁶
- vývoj v novém formulování cílů výchovy a vzdělávání (podpora osobnostního rozvoje dítěte ve znalostní společnosti)
- stárnoucí pedagogická populace (odchod do důchodu, výměna za mladší generaci bez zkušeností s řízením pedagogického procesu)
- absence kvalitní týmové spolupráce evaluátorů (participace na rozhodování při řízení pedagogického procesu, odpovědnost, stanovení priorit a strategie do dalšího období)

2.3.7 Smysl a účel evaluačního cyklu v mateřské škole

- udržení trvalé kvality mateřské školy, popřípadě její zlepšení
- poskytovat ostatním školám, rodičům, zaměstnavatelům a širší veřejnosti validní informace o kvalitě mateřské školy (tyto informace jsou základnou např. pro rozhodování rodičů o výběru mateřské školy pro předškolní vzdělávání jejich dětí)

²⁶ SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole: východiska a nové metody pro praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 190 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-262-9

- poskytovat určitým orgánům státu, politikům a odborníkům v oblasti rozvoje lidských zdrojů hodnověrný obraz o stavu a fungování vzdělávacího systému na stupni primárního vzdělávání (na základě evaluačních nálezů pak lze provádět inovace vzdělávacího systému)

2.4 Autoevaluace jako nástroj vyhodnocování ŠVP v podmínkách sloučených mateřských škol

2.4.1 Vznik sloučených mateřských škol

Školský zákon²⁷ ve svém legislativním rámci umožňuje vznik příspěvkových organizací se samostatnou právní subjektivitou i v oblasti předškolního vzdělávání. Od roku 2003 mnozí zřizovatelé mateřských škol využívají zákonem stanovené právo a slučují více samostatných mateřských škol v jeden právní subjekt. Tak vznikly první centrálně řízené příspěvkové organizace sloučených mateřských škol (dále SMŠ) v Jihlavě, Chomutově, Hradci Králové, Mostě, posléze v Karlových Varech, Prachaticích, České Lípě, Klatovech a dalších místech naší republiky. Počet jednotlivých součástí jedné instituce sloučených mateřských škol, nazývaných jednotkami nebo odloučenými pracovišti, se pohyboval od 3 do 18 bývalých samostatných subjektů mateřských škol.

2.4.2 Tvorba ŠVP a evaluace ve SMŠ

V oblasti řízení pedagogického procesu v mateřské škole tak vznikla další rovina při tvorbě ŠVP a evaluace školy. A protože stále neexistuje žádná odborná literatura, ani metodické příručky, chybí odborné vedení a podpora pro řízení takto organizované instituce, sami ředitelé sloučených škol si vytvářejí vlastní představu o „vyšší“ úrovni, jakési nadstavbě zákonem dané povinnosti tvorby ŠVP a vlastního hodnocení školy²⁸.

Ředitel SMŠ musí vytvořit funkční strukturu školního kurikula, ve kterém formuluje koncepční záměr a filozofii celé jím řízené instituce. Aby se dokument stal hlavním

27 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, školský zákon § 8 Právní postavení škol a školských zařízení: (1) Kraj, obec a dobrovolný svazek obcí, jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství (dále jen "svazek obcí"), zřizuje školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo příspěvkové organizace podle zvláštního právního předpisu³), a dále podle §179.

28 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, školský zákon, v úpravě zákona č. 472/2011 Sb., § 5: (3) Školní vzdělávací program vydává ředitel školy nebo školského zařízení., § 12: (1) Hodnocení školy se uskutečňuje jako vlastní hodnocení školy a hodnocení ČŠI. (2) Vlastní hodnocení školy je východiskem pro zpracování výroční zprávy o činnosti školy.

prostředkem k realizaci předškolního vzdělávání v reálných a současných podmínkách SMS, je zapotřebí dobré týmové spolupráce všech aktérů vyššího managementu, tj. ředitele a všech vedoucích učitelů řídících jejich jednotlivé součásti. Pro účely výzkumného šetření bakalářské práce nazveme školní kurikulum „zastřešujícím“ ŠVP PV, jednotlivé ŠVP ze všech součástí v rámci instituce SMS „dílčími“ ŠVP.

Při evaluaci ŠVP doporučují autoři Bečvářová (2010), Svobodová (2010) hodnotící systém edukace, vztahů mezi vzdělávacími potřebami, programy a projekty, procesy a výsledky v několika oblastech:

- a) VSTUPY = jaké jsou cíle a potřeby, koncepční záměr?
 - zajištění podmínek vzdělávání (věcné, životospráva, psychosociální, organizace, řízení, personální a pedagogické zajištění, spoluúčast rodičů)
 - posuzování konkrétního kontextu a vnitřní konzistence programu
 - soulad mezi potřebami účastníků a zvolenými cíli programu, potřebami, záměry a navrženými strategiemi, modifikacemi, dílčí projekty
- b) PROCESY = v jakém rozsahu se daří plnit a implementovat plánované cíle a záměry?
 - posouzení zvolených kritérií a implementace programu
 - naplňování zvolených cílů
 - vhodnosti a kvality, dosažených výsledků, monitoringu, dokumentace
 - vyhodnocování všech činností a aktivit vzhledem k vytýčeným cílům a stanoveným záměrům
 - zvolené nástroje
 - vývoj dítěte ve všech oblastech RVP PV
 - klíčové kompetence
- c) VÝSTUPY = čeho jsme dosáhli, k jakým výsledkům jsme došli, jaké jsou očekávané výstupy, jaké jsou další potřeby dětí?
 - posouzení plnění krátkodobých, střednědobých, dlouhodobých i neplánovaných výstupů

- prokazatelná míra naplnění zamýšlených záměrů, cílů, potřeb, úrovně a kvality úspěšnosti celé školy, prezentace a image školy
 - míra vynaloženého úsilí na naplňování vzdělávací nabídky, kvalitu tématických bloků, kvalitu výchovně vzdělávacího procesu, plánované aktivity, nadstandardní aktivity, psychosociální klima školy, pestrost a vyváženost činností, integrovaných bloků, pedagogický styl
- d) DOPADY = zkoumáme dlouhodobý vliv programu na chování, jednání, postoje všech účastníků, personální zajištění, na celkové prostředí školy, její psychosociální klima, úroveň kultury školy, navrhujeme budoucí modifikace, záměry a korektivní opatření

Cílená „*autoevaluace školy*“ je rozdílná od „zprávy z vlastního hodnocení školy“ (evaluace jejích konkrétních dílčích oblastí na jednotlivých odloučených pracovištích) z důvodu sledovaného cíle autoevaluace, kterým je vždy efektivní rozvoj celé sloučené mateřské školy (SMŠ). Probíhající autoevaluační cyklus se vztahuje na všechny oblasti vzdělávacího procesu a předměty pedagogické evaluace, stává se „procesem systematického shromažďování, třídění, analýzy a vyhodnocování údajů za účelem dalšího rozhodování, především pro zvýšení kvality a efektivity“. (Jan Průcha)

3 PRAKTICKÁ ČÁST

Kapitola se zabývá samotnou tvorbou dotazníku a jeho výstupům. Analyzuje získané informace a fakta o realizaci evaluačních procesů za pomoci evaluačních nástrojů při vyhodnocování evaluačních systémů v ŠVP.

Na začátek výzkumu bylo zapotřebí charakterizovat respondenty a vymezit naši výzkumnou oblast jako důležité místo pro sběr dat a informací. Výzkumnou oblastí byly zvoleny podle stanoveného kritéria takové SMŠ, které slučovaly nejméně tři mateřské školy jako svoje součásti v rámci jedné organizace ve všech regionech ČR. Respondenty se staly vedoucí pracovníci SMŠ, ředitelé škol nebo vedoucí učitelky řídící jednotlivé součásti.

3.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo identifikovat evaluační nástroje, které se využívají při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP v podmínkách SMŠ. Na základě sběru dat výzkum zjistil, jakým způsobem, jak často a které evaluační nástroje využívají a upřednostňují ředitelé mateřských škol zejména při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP. Z hlavního cíle pak vyplynuly i další sledované cíle, zejména snaha výzkumníka analyzovat dosavadní zkušenosti ředitelů SMŠ s evaluačními postupy při vyhodnocování ŠVP a odhalit jejich postoj k autoevaluaci.

Dalším cílem výzkumného šetření byla snaha pokusit se zhodnotit efektivitu a funkčnost evaluačních praktik a systémů v podmínkách SMŠ. Analyzovat konkrétní postupy, formy, metody a praktiky hodnocení, které upřednostňují pedagogové při hodnocení a evaluaci zastřešujícího ŠVP i jednotlivých dílčích ŠVP v podmínkách SMŠ. V případě zjištěných a odhalených nedostatků navrhnout možné postupy a řešení.

HYPOTÉZY

- V podmínkách SMŠ existuje nová rovina při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP.
- Evaluační nástroje jsou důležitým prostředkem k vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP v podmínkách SMŠ.

- Ředitelé SMSŠ při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP v podmínkách SMSŠ mají potřebu metodické příručky k evaluaci (autoevaluaci) jimi řízené organizace.

3.2 Výzkum – dotazníkové šetření

Pro sběr dat bylo použito dotazníkové šetření. Jde o nejčastější a nejrozšířenější metodu k získávání dat. Může mít různé podoby s uzavřenými, otevřenými a polouzavřenými otázkami, nebo jejich kombinaci. Výhodou je časová rezerva na jeho strukturované vyplňování, jednoduchost a rychlost sběru potřebných informací. Postupně získané informace se dají dobře a systematicky zpracovávat. Nevýhodou může být nižší návratnost a také ztráta výzkumníkovy kontroly nad velikostí a strukturou výběrového vzorku respondentů. U dotazníkového šetření nemůžeme ověřovat platnost ani správnost odpovědí, nemůžeme pokládat upřesňující ani doplňující otázky. Musíme se domnívat, že respondenti odpovídají upřímně a že otázky dobře porozuměli (např. při možnosti dvojího výkladu).

Proto je důležité před vlastním výzkumem provést základní pilotáž. V rámci spolupráce s několika oslovenými respondenty se upravuje struktura a konečná podoba otázek tak, aby bylo jasné, že otázka bude správně pochopena a odpovězena. Ověření efektivnosti všech otázek, zejména těch otevřených, je cílem celé pilotáže. Současně výzkumník ověřuje hodnotící škálu, méně či více stupňovou, s lichým nebo sudým počtem úrovní, a zdali vůbec škála funguje a splňuje požadované hodnotící aspekty. V rámci pilotáže je nutné vše předem experimentálně posoudit. Na závěr byla k jednotlivým otázkám navrhována kategorizace pro vyhodnocení získaných odpovědí, aby bylo možné provést jejich závěrečnou obsahovou analýzu.

3.2.1 Tvorba a struktura vlastního dotazníku

V rámci výzkumného šetření byl sestaven dotazník s 11 cíleně orientovanými otázkami, které zjišťovaly názory, hodnocení i postoje dotazovaných vedoucích pracovníků SMSŠ. Vlastní dotazník byl členěn do třech oddílů, v nichž byly použity následující druhové otázky:

1. polytomické výběrové (umožňující označit právě jednu odpověď z několika variant) – č. 1, 7, 10 (souborná otázka)
2. polytomické výčtové (výběr z více alternativ) – č. 5, 8, 11
3. otevřené (verbálně proměnné) – č. 9/11, 9/19
4. uzavřené kvalitativní (kategoriální) – č. 3, 4, 6, 11
5. filtrační pro odlišení respondentů podle zastávané funkce – č. 2
6. se slovní symetrickou čtyřstupňovou škálou (ano – spíše ano – spíše ne –ne) – č. 9 (soubor 25 podotázek)

V úvodní části dotazníku byly respondentům poskytnuty jasné a srozumitelné pokyny k jeho vyplňování, termín a kontaktní adresa zadavatele. Informace ohledně časové zátěže, poděkování za jejich spolupráci a možnost zaslání výsledků výzkumu byly připojeny nakonec. Zároveň výzkumník vymezuje okruh spolupracujících respondentů a seznamuje je s cílem výzkumu, kterým je ověření volby nejčastějších evaluačních nástrojů při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP v podmínkách sloučených mateřských škol.

3.2.2 Pilotáž

V rámci pilotáže bylo osloveno deset sloučených mateřských škol (dále SMS) v rámci celé ČR. Experimentálně byla ověřena a na základě připomínek upravena funkčnost navržené čtyřstupňové škály. Pozměněno bylo znění a formulace některých otázek. Následně se uspořádal jejich logický sled, jejich forma, počet i obsahová náročnost. Několik otázek bylo zcela vyřazeno. U všech otázek byla prověřována jednoznačnost a srozumitelnost textu. Po následné úpravě dotazníku byla provedena druhá kontrola stejnými spolupracovníky a ověřen konečný koncept a vzhled dotazníku. Spolupracující vedoucí pracovníci se v závěru pilotáže shodli, že zvolené formulace a pojmy jsou běžně užívány v oblasti managementu mateřských škol, a proto je důvodný předpoklad k tomu, že je i ostatní ředitelé znají a rozumí jim.

Pro zpracování získaných dat byl zvolen elektronický nástroj, s jehož pomocí se zjištěné informace vyhodnocovaly. Zároveň byly připraveny kódové klíče pro jejich zpracování. Pro zvolené kvalitativní otázky nebyly předem stanoveny žádné limity ani žádné jiné klíče.

3.2.3 Technologie

Dotazník byl kompletně distribuován i přijímán pomocí emailové komunikace. Byl objednan elektronický sběr dat a jejich částečné zpracování s využitím automatického sčítání odpovědí. Zadavatel dotazníku svým prohlášením zaručil anonymitu spolupracujících vedoucích pracovníků i jejich pracovišť.

3.2.4 Výběr a struktura výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořily sloučené mateřské školy (SMŠ) v rámci celé ČR. Nejdříve bylo nutné vytvořit ucelenou databázi jejich kontaktů. Vzhledem k vysokému počtu evidovaných mateřských škol ve školském rejstříku MŠMT ČR byla stanovena velikost SMŠ jako důležité kritérium k jejich užšímu výběru. Do databáze SMŠ tak mohly být zařazeny pouze takové organizace, které byly tvořeny nejméně třemi součástmi nebo odloučenými pracovišti, tzn. že slučovaly nejméně tři mateřské školy. Centrální řízení celé organizace jedním ředitelem bylo samozřejmostí.

Průzkumným šetřením na adrese <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/T/3A00> byla získána základní informace o celkovém počtu mateřských škol zapsaných k 30.9.2012 ve školském rejstříku MŠMT v rámci celé ČR.²⁹ Poté byl písemně kontaktován odpovědný úředník ústavu pro statistické údaje (ÚIV) v oblasti předškolního vzdělávání na MŠMT v Praze.

Výsledkem průzkumného šetření bylo zjištění, že neexistuje žádné označení či členění takových mateřských škol, které slučují v rámci jedné příspěvkové organizace více mateřských škol. Touto skutečností se státní statistická hlášení a výkazy nezabývají. Žádným způsobem se fakta o SMŠ nezaznamenávají a ani nejsou nijak tabulkově zohledněna nebo zachycena. Evidence SMŠ tudíž nebyla v žádné dokumentaci podchycena a zaznamenána. Avšak ve spolupráci s odpovědným úředníkem ÚIV byl pomocí identifikace registračních čísel mateřských škol (tzv. REDIZO) vytvořen základ databáze SMŠ.

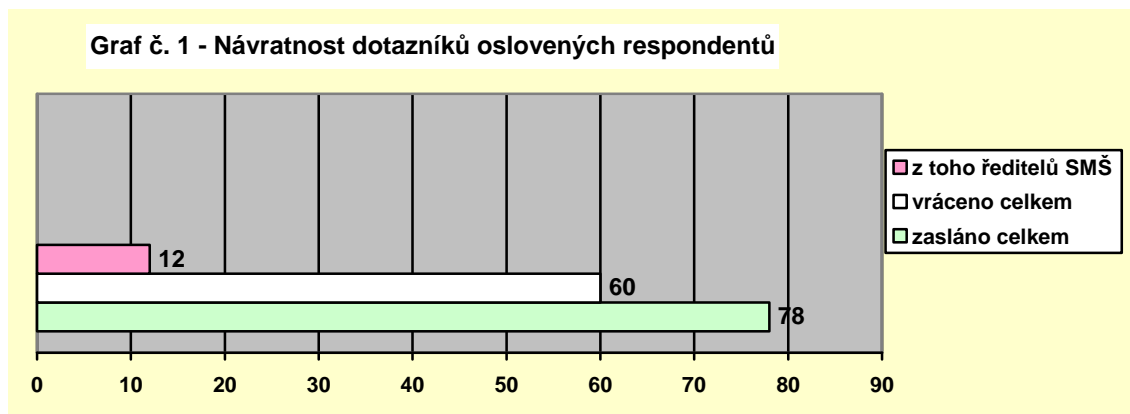
²⁹ Výroční zpráva MŠMT: k 30.9.2012 bylo v databázi Českého statistického úřadu evidováno 4 931 zřízených mateřských škol (školský rejstřík MŠMT ČR) s celkovým počtem 14 481 tříd, ve kterých se vzdělává 358 104 dětí.

Ve druhé fázi výzkumného šetření byly osloveny odbory školství, mládeže a tělovýchovy na všech krajských úřadech v rámci celé ČR, které provádějí registraci všech mateřských škol v ČR do školského rejstříku MŠMT. Jenže postup krajských úředníků v evidenci SMSŠ není jednotný, a tak ani tady nebylo možné získat potřebné a ucelené údaje.

Posledním zdrojem k získání potřebných informací se staly různé databáze mateřských škol na internetových stránkách³⁰, kde kontakty na SMSŠ byly nalezeny. Z celkového počtu 4 932 evidovaných mateřských škol byly vyzískány elektronické kontakty na 3 832 mateřských škol. Postupným ověřováním byla vybrána skupina 334 SMSŠ. Na základě stanoveného kritéria (SMSŠ s nejméně třemi součástmi, odloučenými pracovišti) byl vytvořen konečný zkoumaný soubor čítající 78 SMSŠ.

3.2.5 Provedení výzkumného šetření

Ve sledovaném období zaslané dotazníky vyplnilo 60 vedoucích pracovníků SMSŠ, z toho 12 ředitelů SMSŠ a 48 vedoucích učitelek z jednotlivých součástí, odloučených pracovišť SMSŠ. Osmnáct jich zůstalo bez odezvy, což dělá 23%. Časová náročnost vyplnění se pohybovala okolo 15 minut. Celková návratnost vyplývá z grafu č. 1, kde je znázorněný počet zaslaných a vrácených dotazníků, které se staly předmětem zkoumání.

Komentář:

Absence v návratnosti dotazníků, zejména ze stran ředitelů SMSŠ, byla způsobena nedoručením zaslaného dotazníku adresátovi z důvodu přeplněné emailové schránky

³⁰ <http://skolky.info.cz>, www.doskolky.cz, www.firmy.cz

respondenta (i přes opakované zasílání nového e-mailu). Také se můžeme domnívat, že neúčast ředitelů ovlivnila jejich vysoká osobní zaneprázdněnost, anebo delegování pravomocí na svého zástupce.

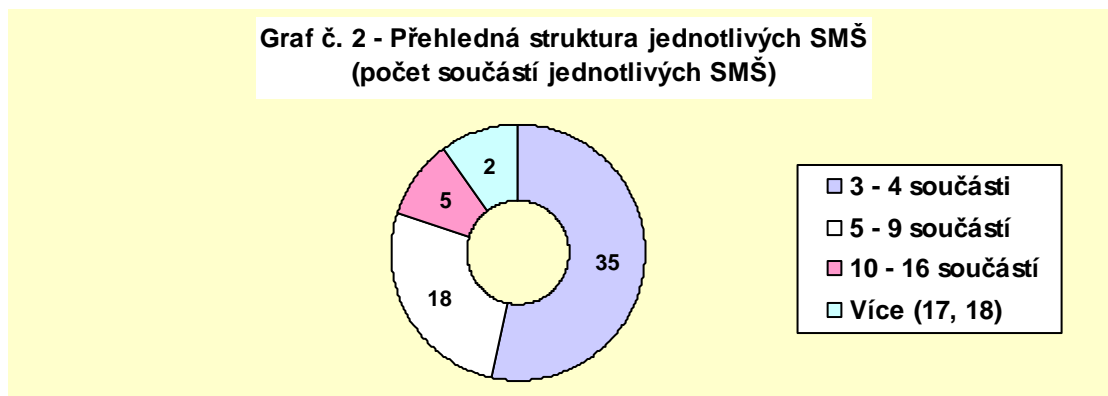
3.3 Výsledky výzkumného šetření

Pro přehlednost výsledků výzkumného šetření byla získaná data podle okruhu otázek a sledovaných oblastí zpracovaná do jednotlivých tabulek a grafů. Součástí vyhodnocování byly jednotlivé položky s doplňujícími subjektivními slovními komentáři, které objasňují a analyzují zjištěné informace.

Poslední část dotazníku byla z hlediska hlavního cíle výzkumného šetření podstatnou a nejdůležitější částí celého šetření. Byly vytvořeny dva obsáhlé soubory klíčových otázek č. 9 a 10.

3.3.1 Otázka číslo 1

Pro zjištění základních údajů byla zpracována tato výběrová otázka, jenž nám poskytla základní informaci o velikosti dotazovaných SMŠ (graf č. 2).

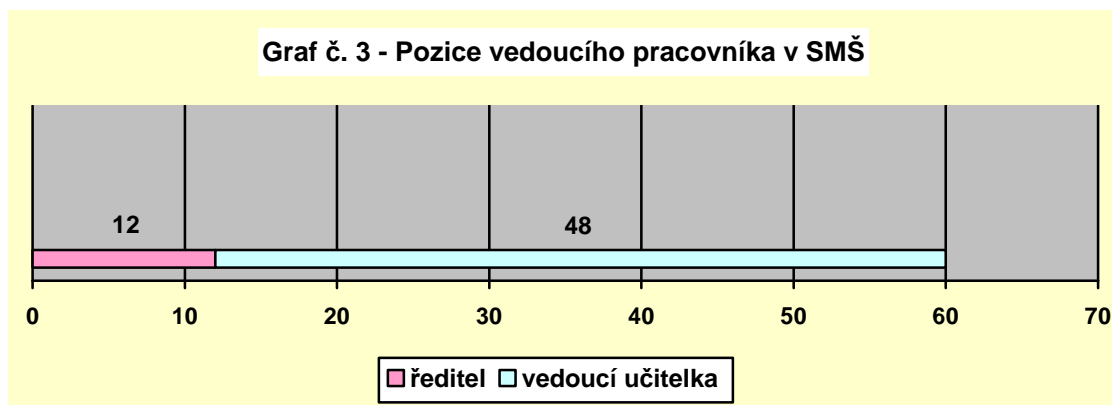

Rozbor a komentář k výsledku výzkumného řešení:

Otázka č. 1 se stala kritériem pro zahrnutí respondenta do zkoumaného souboru v rámci výzkumného šetření. Z analýzy odpovědí vyplynulo, že nejčastěji odpovídaly vedoucí pracovníci SMŠ slučující 3 - 4 součásti (35 odpovědí). Nejméně vyplněných dotazníků se vrátilo od respondentů ze SMŠ s více součástmi (poslední dvě kategorie v poměru 5 : 2).

3.3.2 Otázka číslo 2

Filtrační otázka č. 2 označila postavení respondenta v organizační struktuře SMŠ (graf č. 3).

Rozbor a komentář k výsledku výzkumného řešení:

Cílem otázky č. 2 bylo zjistit pozici vedoucího pracovníka a jeho roli v evaluačním procesu ve vztahu k vyhodnocování zastřešujícího či dílčího ŠVP. Ze všech dotazovaných vedoucích pracovníků nejčastěji odpovídaly vedoucí učitelky z jednotlivých součástí, odloučených pracovišť (48 odpovědí, což je 80% všech vedoucích pracovníků).

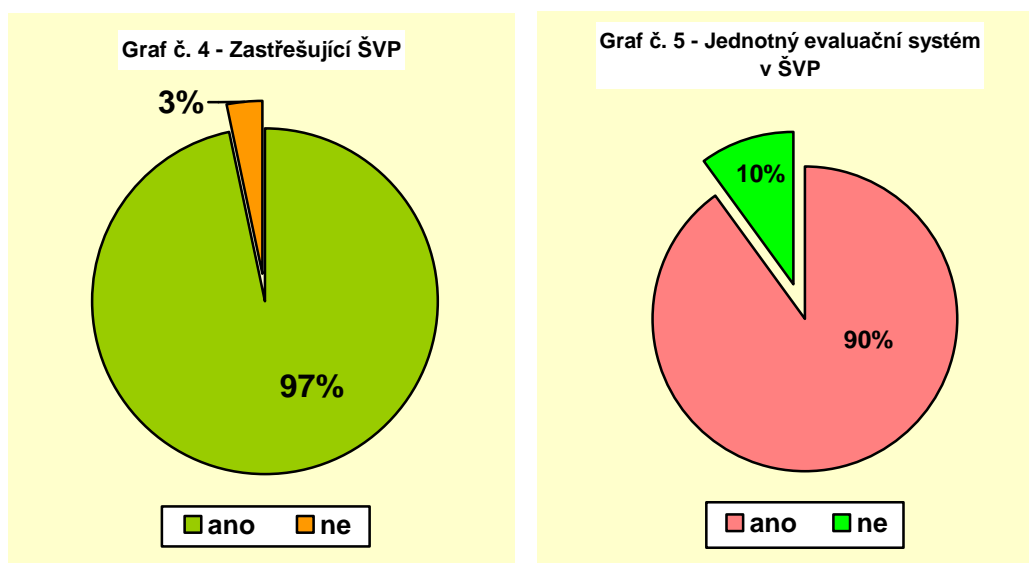
Na základě odpovědí od 12 dotazovaných ředitelů SMŠ lze jen velmi těžko vyvodit předpoklad jejich nízkého zájmu o účast na našem výzkumném šetření. Můžeme se pouze domnívat, zdali to bylo díky jejich příliš velké časové zaneprázdněnosti či nezájmu poskytovat informace tohoto charakteru a tímto způsobem, anebo jenom dobře delegovaný úkol na svoji zástupkyni.

3.3.3 Otázka číslo 3, 4 a 6

Otázky č. 3, 4 a 6 byly zaměřeny na evaluační proces ve vztahu k ŠVP. Zkoumaly jeho současný stav v procesu tvorby a vyhodnocování ŠVP v podmínkách SMŠ. Na základě sběru dat bylo možné analyzovat dosavadní zkušenosti vedoucích pracovníků SMŠ s nastavenými evaluačními postupy při vyhodnocování zastřešujícího i dílčího ŠVP.

Rozbor a komentář k výsledku výzkumného řešení:

Jak je vidět z grafu č. 4, zastřešující ŠVP vytváří 97% ze všech dotazovaných SMŠ. Výsledky téměř jednoznačně potvrdily existenci jednotného systému tvorby ŠVP v podmínkách SMŠ. Zbývající 3% mohou mít k nevytváření zastřešujícího ŠVP různé důvody: např. nezkušenost začínajícího ředitele nebo vedoucího pracovníka s řízením velkého subjektu, jinak nastavená pravidla při tvorbě ŠVP (méně než tři úrovně: celá SMŠ, dílčí mateřská škola, jednotlivé třídy). Avšak z hlediska platné zákonné normy je nemyslitelné zastřešující ŠVP nevytvářet.

Navazující otázka č. 4 řeší tvorbu dílčích ŠVP, které jsou tvořeny na všech součástech SMŠ, odloučených pracovištích. ANO odpovědělo všech šedesát dotazovaných SMŠ (100%). Tady výsledky jednoznačně potvrdily existenci jednotného systému tvorby ŠVP v podmínkách SMŠ, uplatňovaného v jednotném postupu ředitelů a vedoucích učitelek při tvorbě dílčích ŠVP (druhá úroveň).

Jestliže většina SMŠ vytváří dvouúrovňové ŠVP (celá SMŠ, dílčí MŠ), je žádoucí, aby i nastavení evaluačního systému mělo společný a jednotný rámec. V odpovědích na otázku č. 6 potvrdilo 90% dotazovaných SMŠ existenci jednotného evaluačního systému, nesouhlasně se vyjádřilo 6 respondentů (graf č. 5).

Z analýzy odpovědí rovněž vyplynulo, že počet dotazovaných ředitelů i počet vedoucích učitelek odpovídal na výzkumné otázky téměř identicky, což potvrdilo stanovenou výzkumnou hypotézu o existenci nové roviny pro vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP v podmínkách SMŠ. Typické pro tuto novou rovinu

by mělo být vytváření kvalitních podmínek pro začleňování prvku participace do evaluačního systému při vyhodnocování ŠVP na jeho všech třech úrovních (celé SMŠ, dílčí mateřské školy, jednotlivých tříd).

3.3.4 Otázka číslo 5

Polytomická výčtová otázka č. 5 vytvořila přestupný můstek pro další výzkumné šetření v oblasti evaluačního systému. Zkoumala skutečný podíl aktérů při vyhodnocování zastřešujícího a dílčího ŠVP.

Rozbor a komentář k výsledku výzkumného řešení:

Na základě výsledků šetření se předpokládalo potvrzení nebo vyvrácení stanovené hypotézy o existenci nové roviny pro vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP v podmínkách SMŠ. V případě potvrzení by měl obsahovat tři úrovně evaluace za předem stanovených pravidel pro všechny jeho aktéry následovně:

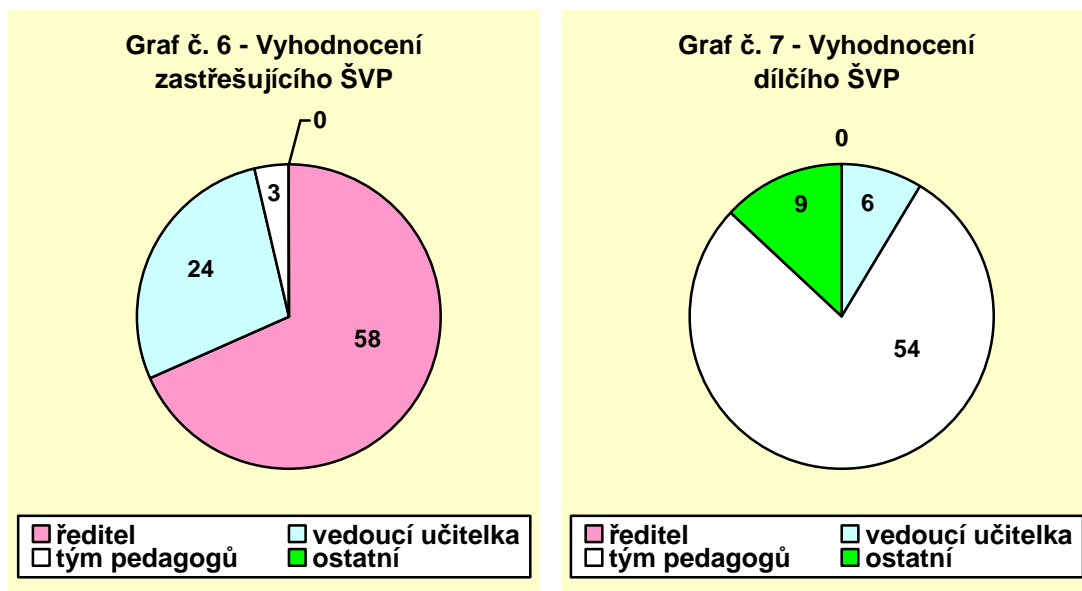
- úroveň celé mateřské školy, kterou představuje SMŠ jako jedna společná, zastřešující vzdělávací instituce s jednotným evaluačním systémem, závazným rámcem společně nastavených zásad, pravidel, kritérií a ukazatelů,
- úroveň dílčí mateřské školy, kterou představují na nižší úrovni jednotlivé součásti; pro ně platí jistá svoboda a zachování vlastní identity formou stanovení a začlenění dalších konkrétních kritérií do společného evaluačního systému SMŠ,
- úroveň jednotlivých tříd, kterou představují na primární úrovni třídní učitelé a jejich pedagogické styly.

Zastřešující ŠVP vyhodnocuje 97% ředitelů (58 odpovědí). Můžeme se však domnívat, že je to výsledek na konci evaluačního cyklu, kdy se vypracovává vlastní hodnocení SMŠ, neboť z tabulky rovněž vyplývá, že se na vyhodnocování spolupodílejí 40% také vedoucí učitelky (24 odpovědí). Tři respondenti žádnou variantu neoznčili. Důvodem patrně bude nevytváření zastřešujícího ŠVP, jak uvedli ve svých odpovědích na otázku č. 3. Analýzou výsledků šetření bylo dále zjištěno, že u 5% SMŠ na vyhodnocování spolupracují i týmy pedagogů jednotlivých součástí (3 odpovědi).

Dílčí ŠVP podle předpokladu vyhodnocuje společně s vedoucí učitelkou 90% týmů pedagogů SMŠ (54 odpovědí). Pouze 6 vedoucích učitelek SMŠ (10%) vyhodnocuje

dílčí ŠVP bez týmové spolupráce. U devíti součástí SMSŠ, odloučených pracovištích, na závěrečném vyhodnocení spolupracují i ostatní zaměstnanci mateřské školy.

Porovnání míry podílení se na vyhodnocování zastřešujícího nebo dílčího ŠVP můžeme vidět v grafu č. 6 a 7.

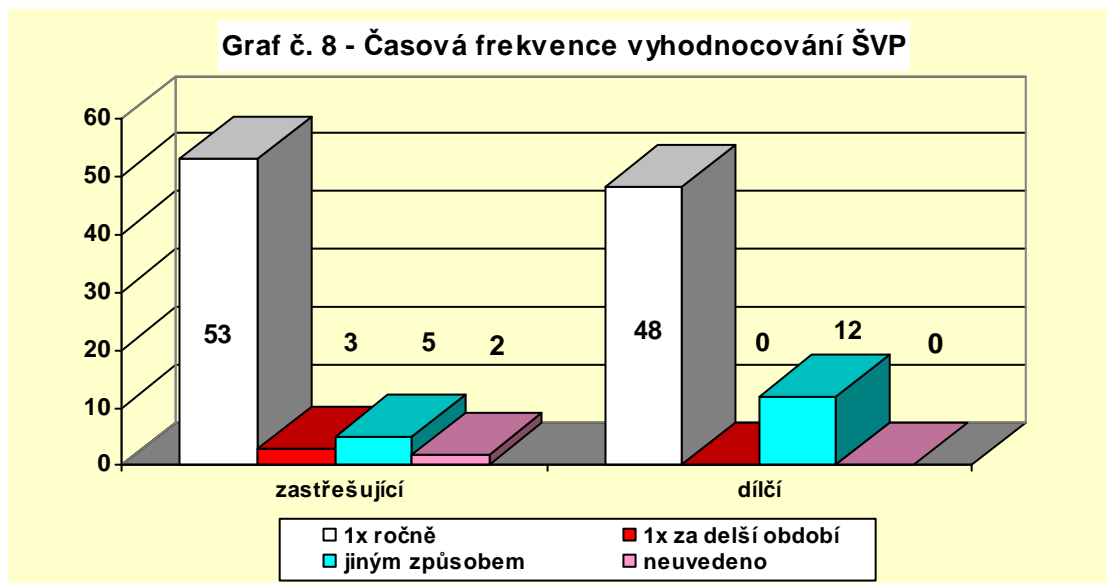
Z výsledku výzkumné otázky vyplývá, že se týmová spolupráce a participativní řízení celého pedagogického procesu v podmínkách SMSŠ stává důležitým prvkem evaluace právě z hlediska funkčnosti a efektivity jednotného evaluačního systému v podmínkách SMSŠ. Společná snaha a úsilí vede pedagogy ke zvyšování kvality vzdělávacího procesu, pravidelná a systematická autoevaluace (autoevaluační cyklus) pak k ověření správnosti zvolených postupů (plánovaných, realizovaných a dosažených).

3.3.5 Otázka číslo 7

Časovou frekvenci nastaveného evaluačního systému v SMSŠ jsme zjišťovali pomocí výběrové otázky č. 7.

Rozbor a komentář k výsledku výzkumného řešení:

U zastřešujícího ŠVP zvolilo necelých 90% respondentů období 1x ročně (53 odpovědí). Dvě SMSŠ uvedly období 1x za 3 roky, jedna SMSŠ období 1x za 5 let. Pět respondentů uvedlo jiný způsob, např. při potřebě změny ŠVP. Většina dotazovaných respondentů shodně uváděla při vyhodnocování evaluačního systému v dílčím ŠVP roční frekvenci (48 odpovědí), pololetní pak 12 vedoucích pracovníků.

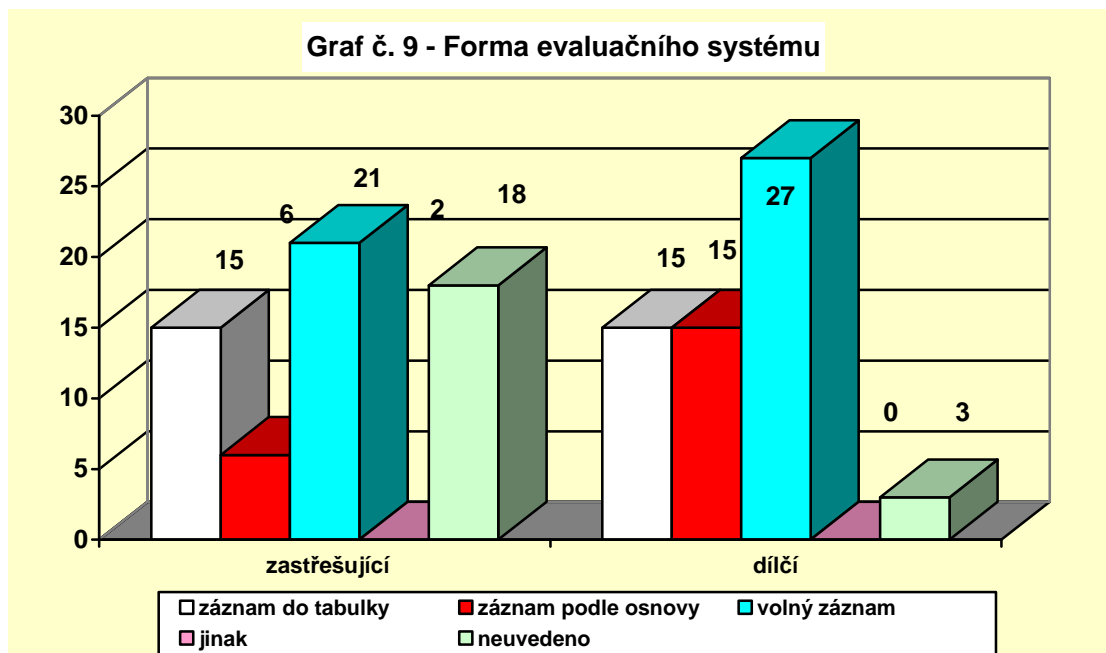

Z grafu č. 8 jsou patrné různě dlouhé časové frekvence, kdy vyhodnocujeme pomocí evaluačních nástrojů u zastřešujícího i dílčího ŠVP jeho

- komplexnost (zahrnuje rovnoměrně všech pět oblastí vzdělávání podle charakteru vzdělávací nabídky a činností),
- konzistentnost (zásada postupu od nejjednoduššího ke složitějšímu, od konkrétního k abstraktnímu, soudržnost očekávaných kompetencí v rámci integrovaných bloků u všech vzdělávacích oblastí, očekávaný je soulad TVP, ŠVP PV, RVP PV; vytváří se zde „profil absolventa předškolního vzdělávání“, který disponuje se souborem klíčových kompetencí na konci tohoto období),
- kontrolovatelnost (nutnost formulovat očekávané výstupy do konkrétní podoby a zhodnotit konkrétní pokroky dětí pomocí pedagogické diagnostiky-vědomostí, dovedností, chování a jednání; obecné zhodnocení z hlediska konkrétních očekávaných výstupů je nehodnotitelné!),
- přiměřenost (dosažitelnost cílů spojená s nastavenou individuální náročností, motivací, zajímavostí, průběžným vyhodnocováním, analýzou osobnostních pokroků u každého dítěte).

3.3.6 Otázka číslo 8

Formu nastaveného evaluačního systému v SMSŠ jsme zjišťovali pomocí výčtové otázky č. 8. Výsledky jsou zobrazeny v následujícím grafu č. 9.

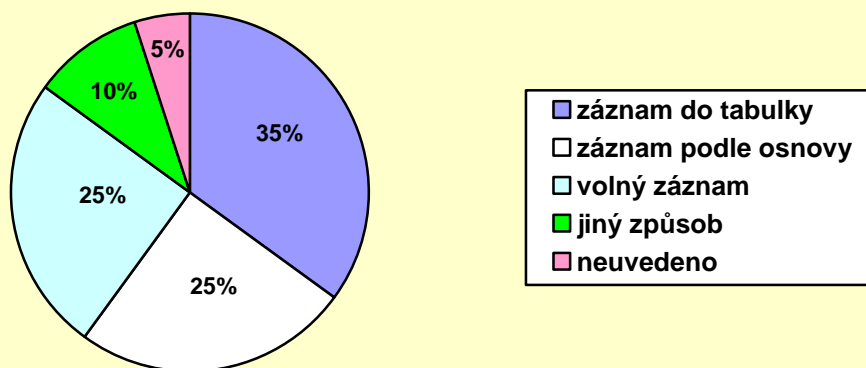

Nejčastější formou zastřešujícího jednotného evaluačního systému v ŠVP je volný záznam ve formě textu psaného v odstavcích (více než 30% dotazovaných SMŠ). Druhou nejčastěji používanou formou je strukturovaný záznam formou tabulky, kterou využívá 25% respondentů. Nejméně se využívá strukturovaný záznam podle osnovy (10%). Zarážející je skutečnost, kdy zbývajících 30% dotazovaných nevedlo žádnou odpověď.

U evaluačního systému v dílčích ŠVP je často využívanou a oblíbenou formou rovněž volný záznam v podobě textu v odstavcích. Celkem 45% respondentů uvádělo, že je pro ně přesnější, popisnější a lépe vystihuje odlišnosti. Oproti tomu pro 50% respondentů tvoří strukturovaný záznam s předepsanou osnovou nebo tabulkou přehledný a systematický materiál. Zbývajících 5% dotazovaných SMŠ se nepřiklonilo k žádné z nabízených alternativ.

Z hlediska preference respondenti nejčastěji volili strukturovaný záznam, kdy záznamová tabulka vyhovuje více než 30% dotazovaným SMŠ. Strukturovaný záznam podle osnovy volí 25% respondentů, volný záznam ve formě textu v odstavcích rovněž 25% dotazovaných. Jinou formu záznamu volí 10% škol, např. SWOT analýzu nebo „ústní hodnocení s kolegy“. Nevyjádřilo se 5%, jak můžeme vidět v navazujícím grafu č. 10.

Graf č. 10 - Preferovaná forma evaluačního systému v ŠVP

3.3.7 Otázka číslo 9

Soubor je tvořen kombinací otevřených, uzavřených i polozavřených 25 podotázek, které uvedeme včetně získaných odpovědí. Analýzou získaných dat bylo potvrzeno nebo vyvráceno stanovení hypotézy, že evaluační nástroje jsou důležitým prostředkem k vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP v podmínkách SMŠ.

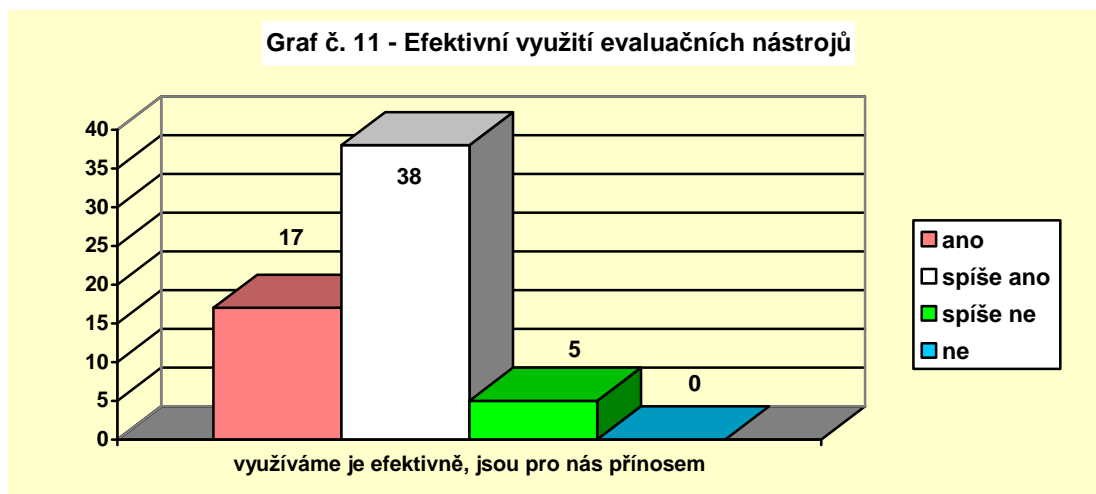
Tabulka 3 – Odpovědi na otázky č. 9.

9. Napište, do jaké míry souhlasíte s následujícím tvrzením.					
Pozn: evaluační nástroje (EN), mateřská škola (MŠ)					
Číslo otázky	Zadání otázky	Odpovědi			
		ano	spíše ano	spíše ne	ne
1	EN nám pomáhají identifikovat a plánovat potřeby MŠ.	30	30	0	0
2	Pomocí EN sledujeme, kontrolujeme a vyhodnocujeme potřeby MŠ.	30	30	0	0
3	EN jsou pro nás objektivním prostředkem ke zjišťování kvality vzdělávacích podmínek.	21	39	0	0
4	EN nám pomáhají vyhodnocovat vzdělávací procesy a výstupy pedagogického procesu v MŠ.	45	15	0	0
5	EN využíváme v naší MŠ efektivně, jsou pro nás přínosem.	17	38	5	0
6	SWOT analýzu často využíváme při vyhodnocování vzdělávacích podmínek.	14	25	14	7
7	SWOT analýza je pro nás přežitkem.	0	13	16	31
8	Vizuální a projektivní techniky jsou pro nás finančně i technicky náročné.	25	22	13	0
9	Jsou mezi EN takové metody a techniky, kterým nerozumíme a pro jejich složitost je nepoužíváme.	9	21	19	11
10	Vyhovuje nám strukturovaná forma EN.	27	21	9	3
11	Dotazníky jsou pro nás neefektivní, protože	19	17	9	15
12	Při evaluaci preferujeme volný způsob vyjadřování.	24	18	6	12

Číslo otázky	Zadání otázky	Odpovědi			
		ano	spíše ano	spíše ne	ne
13	Evaluace je pro nás složitá a časově velmi náročná.	6	27	24	3
14	Evaluace je pro nás pouze formální záležitostí a strkáme ji do „šuplíku“.	0	9	20	31
15	Kritéria pro hodnocení sledovaných oblastí vytváří společně celý náš tým pedagogů.	21	24	9	6
16	Evaluační kritéria jsou pro nás srozumitelná.	30	24	6	0
17	K evaluaci ŠVP využíváme nejčastěji analýzu oficiální dokumentace.	24	36	0	0
18	K evaluaci ŠVP používáme vlastní hodnotící listy.	42	13	5	0
19	Konkretizované očekávané výstupy (KOV) využíváme k	48	9	3	0
20	Evaluační systém je povinný a svazující.	12	17	22	9
21	Způsob vedení záznamů do třídní knihy je nařízený.	21	15	1	23
22	Na hospitace nemám čas.	3	12	30	15
23	Velmi často využíváme monitoring.	17	29	8	6
24	Potřebuji metodickou příručku k vyhodnocování evaluačního procesu v ŠVP.	12	18	13	17
25	Metaevaluace (evaluace našeho evaluačního systému a vlastního hodnocení MŠ) nám pomáhá ke zlepšování dosavadní činnosti školy, je pro nás efektivní.	12	31	14	3

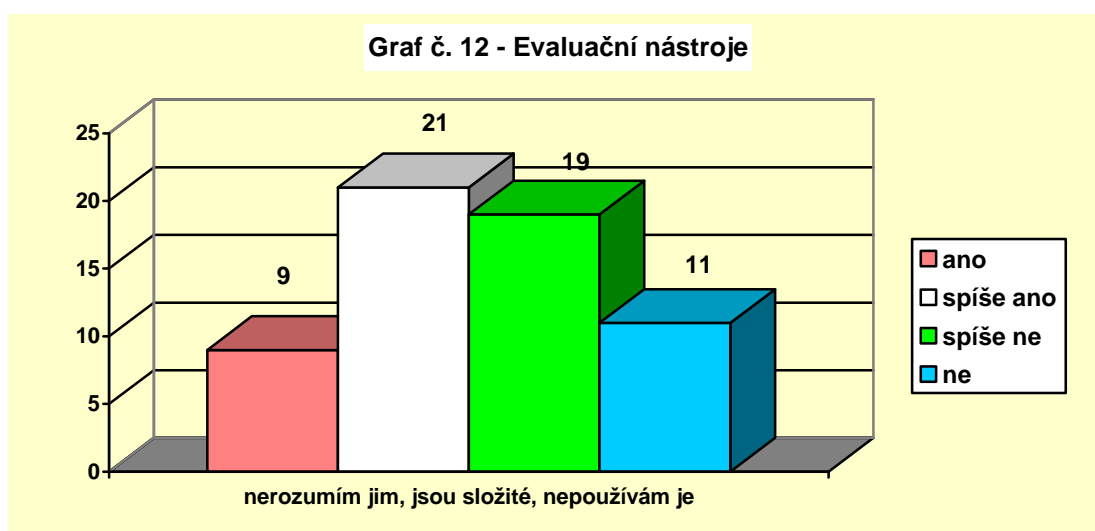
Rozbor a komentář k výsledkům výzkumného řešení:

Vyhodnocení výsledků prvních pěti podotázek potvrzuje účelnost a funkčnost evaluačních systémů pomocí využívání evaluačních nástrojů v procesu evaluace ve SMS. Respondenti zvolili vždy kladné odpovědi (ANO a SPÍŠE ANO). Pouze u páté podotázky necelých 10% respondentů spíše nesouhlasilo s daným tvrzením (graf č. 11). Strukturovaná forma evaluačních nástrojů vyhovuje celkem 80% dotázaných SMS (otázka č. 9/10).

Evaluační nástroje nám v dalších podotázkách pomáhaly vyhodnocovat konkrétní potřeby, kvalitu vzdělávacích podmínek, možnosti a zkušenosti školy, oblasti a kritéria evaluace, naplňování zvolených záměrů a cílů. Hlediskem jednotlivých tvrzení byla např. jednoduchost nebo složitost evaluačních metod a technik, jejich finanční, technická či časová náročnost, osobní zkušenost a znalost dotazovaného. Tak např. vizuální a projektivní techniky nejsou využívány téměř 80% dotázaných SMŠ právě z finančních a technických důvodů (otázka č. 9/8).

Graf č. 12 zobrazuje, že polovina respondentů nachází mezi širokou nabídkou evaluačních nástrojů takové metody a techniky, kterým nerozumí nebo jsou pro ně složité a tudíž je nepoužívají (otázka č. 9/9).

U SWOT analýzy v otázce č. 9/6 byly zaznamenány pozitivní výsledky při vyhodnocování vzdělávacích podmínek. Tento nástroj pro zjišťování současného stavu, jeho analýzu a stanovení následných postupů k případnému zlepšení používá 65% SMŠ; 78% potvrzuje, že „SWOT analýza není pro ně přežitkem“ (otázka č. 9/7).

Analýza oficiální dokumentace je pro SMŠ neodmyslitelným nástrojem pro vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP, jak potvrdilo 100% dotázaných respondentů v otázce č. 9/17 (ANO a SPÍŠE ANO v poměru 24 : 36 odpovědí, nesouhlasně se nevyjádřil nikdo).

Neměli bychom zapomínat na významnost hodnocení ŠVP podle následujících úrovní:

- a) plánovaná (týmová, výchovně jednotná, poznávací a vzdělávací činnost),
- b) realizovaná (ovlivňuje celkové klima SMŠ, vzájemné vztahy a kvalitu prostředí),
- c) dosažená (motivuje všechny aktéry ke zkvalitnění své práce).

Jednotlivé úrovně na sebe navazují a jsou vzájemně propojené. K jejich vyhodnocování využíváme dalších písemných evaluačních nástrojů, např. vlastní hodnotící listy pro vyhodnocování ŠVP, záznamy do třídní knihy, portfolio, rozbor mediálních ohlasů, aj. Navazující otázka č. 9/18 potvrdila, že si více než 90% SMŠ vytváří vlastní hodnotící listy s vlastní strukturou.

Analýza „způsobu vedení písemných záznamů do třídní knihy“, jako povinné zaznamenávání průběhu vzdělávání během celého dne, potvrdila rozdílnost nastavení vnitřních jednotných pravidel u různých SMŠ. Více než 60% respondentů uvádí nařízený strukturovaný způsob záznamu, kdežto volný nestrukturovaný způsob záznamu používá necelých 40% dotázaných SMŠ (otázka č. 9/20).

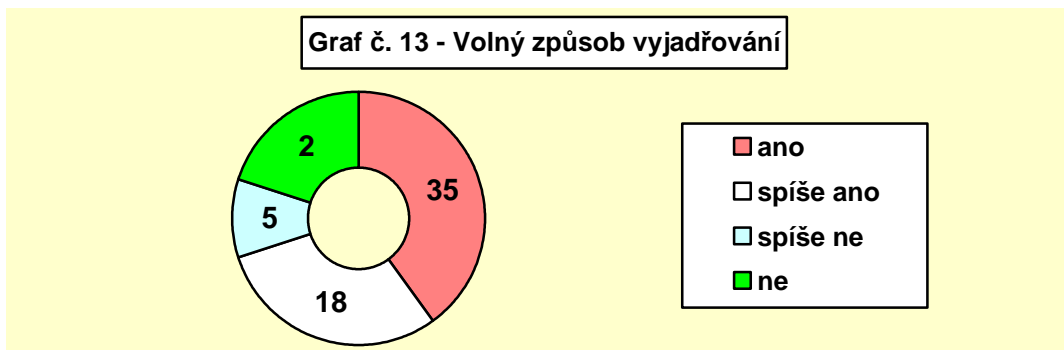
Dotazníková šetření využívají v pedagogické praxi SMŠ k vyhodnocování vzdělávacích cílů a podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání, v oblasti personálního zabezpečení pedagogického procesu a spolupráce SMŠ s rodičovskou veřejností. Z výsledků výzkumné otázky č. 9/11 však vyplývá, že metoda dotazníku není příliš oblíbená z níže uvedených důvodů a tudíž ne příliš efektivně pedagogy využívána (pouze necelými 40% respondentů).

Dotazníky jsou:

- a) časově náročné (7 odpovědí)
- b) složité na sestavení (12 odpovědí)
- c) při práci s předškolními dětmi špatně využitelné (2 odpovědi)
- d) částečně efektivní (6 odpovědí)
- e) zdlohavě a složitě se vyhodnocují (11 odpovědí)

Vedle strukturované formy evaluačních nástrojů preferuje více než 70% dotázaných SMŠ i volný způsob vyjadřování zejména pro dílčí sebehodnocení mateřských škol, vlastní hodnocení pedagogického procesu pro přesnější popis a vyhodnocení konkrétně

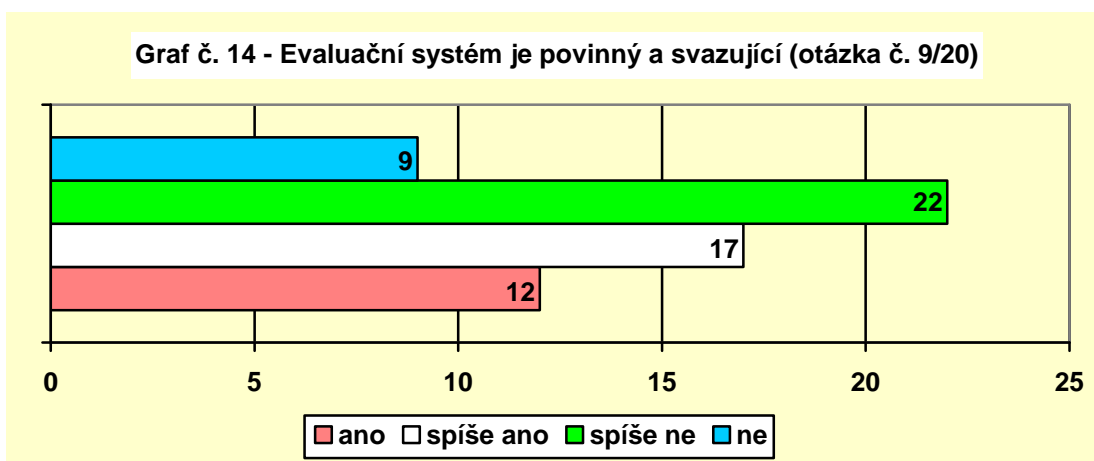
popisovaného jevu, situace, předmětu (otázka č. 9/12). V následujícím grafu č. 13 je graficky znázorněna preference volného způsobu vyjadřování, který volí dotazovaní respondenti SMŠ.

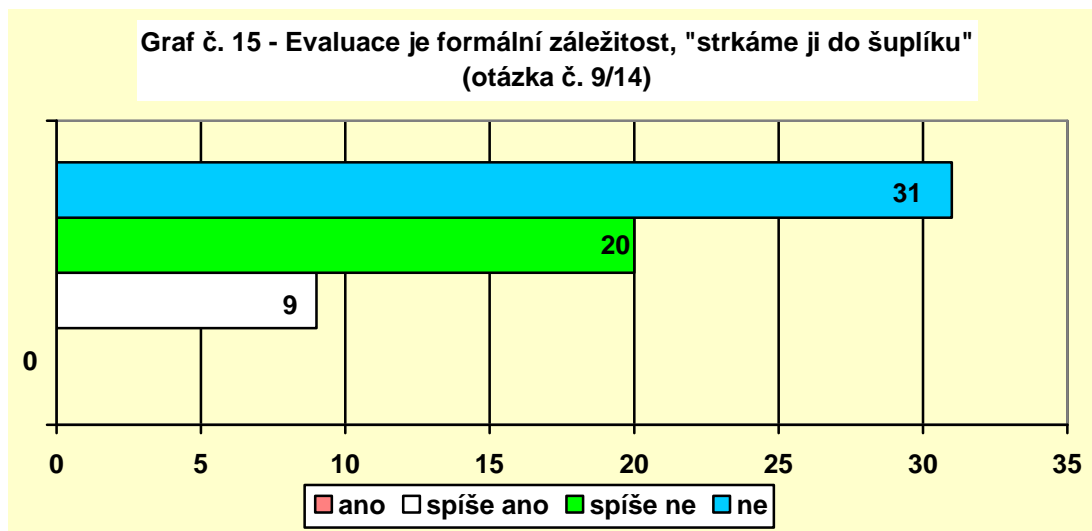
Metodu pozorování jako evaluační nástroj a jeho techniky, hospitaci a monitoring, často využívá 75% dotazovaných respondentů, zejména při vyhodnocování kvality pedagogického procesu. Zajímavým výsledkem otázky č. 9/22 je konstatování 25% respondentů, že „na hospitace nemají čas“.

Úvodní analýza výsledků týkajících se evaluačních systémů v SMŠ nám již potvrdila jejich jednotnost, systémovost i zastřešující charakter. Následující stať nám představí výsledky poslední skupiny podotázek (č. 9/13,14,15,16,20). Zjištěná fakta upozorňují na jejich složitost a časovou náročnost, což potvrzuje 55% dotazovaných SMŠ. Naopak problémy s evaluačními postupy nepociťuje 45% respondentů.

Téměř polovina dotazovaných SMŠ hodnotí evaluační systémy v SMŠ jako opravdu svazující a povinnou záležitost. Evaluační systém se tak v některých SMŠ nestává tím správným a potřebným prostředkem k vyhodnocování všech oblastí ŠVP v podmínkách SMŠ. Zbývající část respondentů (52%) daný výrok nepotvrdilo (graf č. 14).

Ředitelé SMS i jejich vedoucí učitelky chápou evaluaci jako skutečně potřebnou činnost probíhající uvnitř své mateřské školy. Potřebnost a neformálnost evaluačních postupů potvrdilo 85% z dotázaných respondentů (graf č. 15).

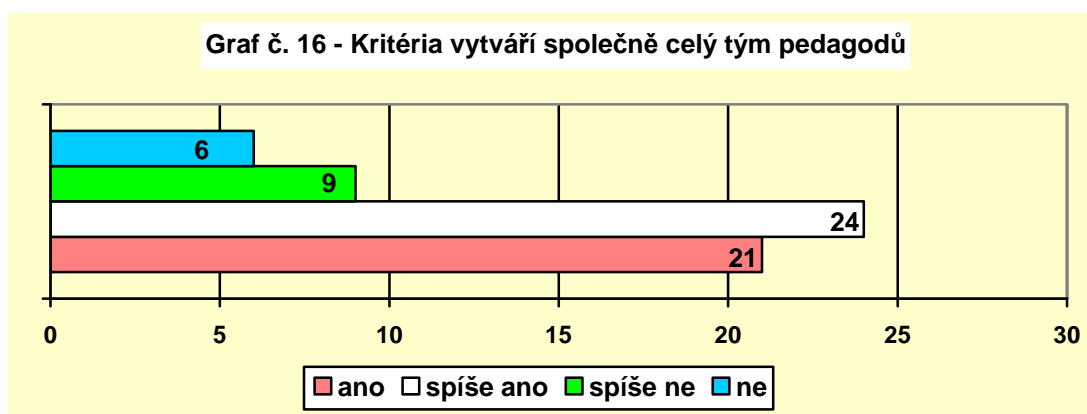
Pokud celý tým pedagogů pochopí smysluplnost a účelnost neformální evaluace, dosáhne kvalitní výsledné evaluace i hodnocení ve všech vzdělávacích oblastech. Společně nastavená kritéria, jejich jasná a srozumitelná formulace, jednotnost v evaluačních postupech, dohodnutý způsob sběru informací a plánované vyhodnocování výsledků by měly zajistit funkčnost a efektivitu autoevaluačního cyklu v rámci společného evaluačního systému.

Pomocníkem pedagoga při plánování i vyhodnocování očekávaných výstupů může být doporučující materiál MŠMT „Konkretizované očekávané výstupy (KOV)“. Výzkumná otázka č. 9/19 potvrdila využívání tohoto materiálu 95% dotázaných SMS, 5% respondentů KOV nevyužívají. Kladně odpovídající respondenti uváděli následující odpovědi (počet odpovědí v závorce): „KOV využíváme ...“

- pro začínající a méně zkušené učitelky (15)
- k diagnostice dítěte (3)
- k hodnocení dítěte (6)
- k naplňování cílů předškolního vzdělávání (7)
- k plánování TVP (3)
- k vyhodnocování vzdělávacích výsledků (13)
- k vyhodnocování IB (2)

Další využití doporučujícího materiálu již výzkumná otázka neřešila.

Předpokládaný význam týmové spolupráce pedagogů na jednotlivých úrovních SMSŠ potvrdily výsledky otázky č. 9/15. Celkem 75% všech respondentů vytváří společná evaluační kritéria, zbývajících 25% se vyjádřila nesouhlasně. Výzkumná otázka neřeší, zdali si tyto pedagogické týmy SMSŠ evaluační kritéria tzv. „vypůjčují od jinud“, nebo jim je nastavuje ředitel či vedoucí učitelka (graf č. 16).

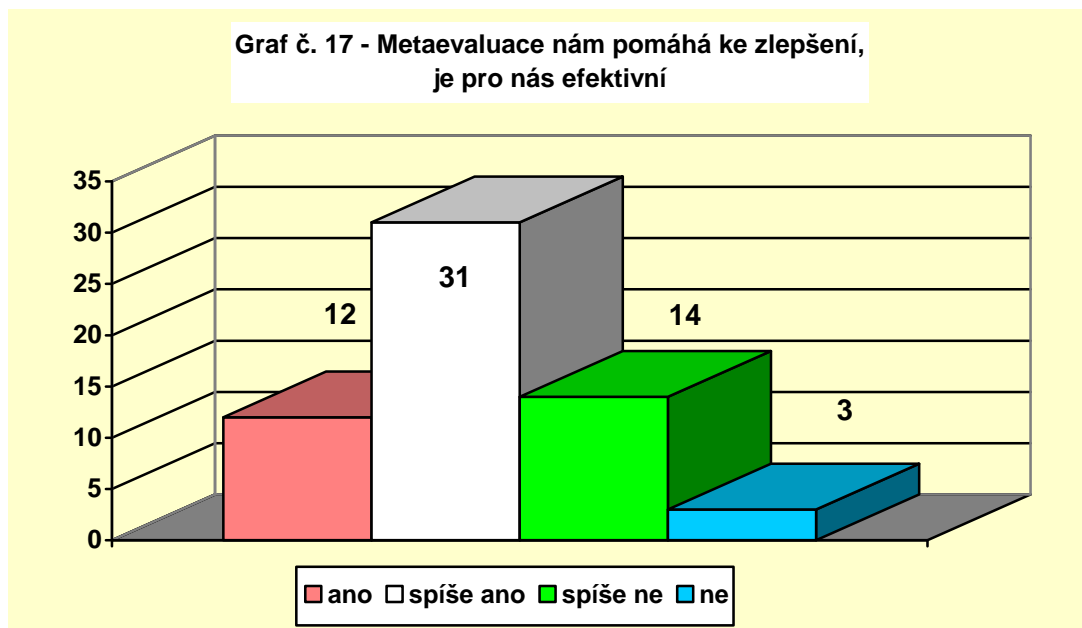

Aby se společná evaluační kritéria stala důležitým prostředkem při evaluačních procesech při vyhodnocování ŠVP v podmínkách SMSŠ, je nutné při jejich stanovování vycházet z konkrétních podmínek a potřeb, vytvářet je týmově, neformálně a srozumitelně. Pro 90% dotazovaných je použití evaluačních kritérií srozumitelné (otázka č. 9/16).

Při vyhodnocování ŠVP v SMSŠ nám evaluační postupy a použité evaluační nástroje pomáhají odhalovat vztahy mezi vzdělávacími potřebami, vzdělávacími cíli a programy, vzdělávacími procesy a výsledky. Zákonnou povinností vyhodnocovat všechny výsledky pedagogického procesu má každý pedagog. Obzvláště vedoucí pracovník. Proto je nutné vytvořit takový hodnotící materiál, který bude pedagogům při evaluaci pomáhat.

Potřebu metodické pomoci v oblasti evaluačního procesu v ŠVP v podmínkách SMSŠ zjišťovala výzkumná otázka č. 9/24. Získaná data prokázala, že metodickou příručku k vyhodnocování evaluačního procesu ve svém ŠVP požaduje 50% respondentů (ANO, SPÍŠE ANO v poměru 12 : 18), 50% ji nepotřebuje (SPÍŠE NE, NE v poměru 15 : 15).

Tvrzení ředitelů SMSŠ nebo jejich vedoucích učitelek potvrdila i výsledky poslední výzkumné podotázky č. 9/25. Metaevaluaci využívá více než 70% dotázaných. Pravidelné vyhodnocování evaluačního systému vedoucím pracovníkům pomáhá ke zlepšování dosavadní činnosti SMSŠ a je pro ně efektivní (graf č. 17).

3.3.8 Otázka číslo 10

Závěrečná výběrová otázka č. 10 obsahovala soubor všech sledovaných oblastí hodnocení předškolního kurikula:

- a) vzdělávací potřeby a cíle (identifikace, plánování, sledování, kontrola, vyhodnocování)
- b) vzdělávací procesy (implementace záměrů, programů, posouzení kritérií, zvolených nástrojů, monitoring)
- c) očekávané výstupy (vyhodnocování výsledků v oblasti evaluačního systému v ŠVP)
- d) dopady a vliv výsledků na všechny aktéry evaluačních procesů v SMŠ

Aby dotazník postihl celý evaluační proces v ŠVP, byly sledované oblasti rozděleny do dvanácti konkrétních suboblastí. U každé z nich byly uvedeny dva, tři, čtyři anebo pět konkrétních evaluačních nástrojů, u nichž mohli dotazovaní pomocí písmene X označit svoji volbu. Důležitým aspektem byla frekvence jejich využívání (jak často?) a způsob (jak to děláme?). Evaluační nástroje byly voleny tak, aby svým zaměřením z pohledu vedoucích pracovníků vyhodnocovaly jednotlivé suboblasti na úrovni mateřské školy jako celku (součást, celá SMŠ). V případě, že při vyhodnocování evaluačního systému respondenti preferovali jiný evaluační nástroj, než byl uveden v nabídce, vypsali jej slovně do připravené volné řádky pod nabídkou. Současně nám

otázka svojí strukturou poskytla náhled na funkčnost vlastního evaluačního systému u dotazované SMŠ.

Tabulka 4 – Odpovědi na otázku č. 10.

10. Označte do tabulky, jak často a které evaluační nástroje využíváte při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP.				
Soulad ŠVP a RVP	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Dotazník	6	27	12	3
Analýza dokumentace	0	45	6	6
Evaluační školního klima	9	3	15	6
SWOT analýza	6	30	6	3
Porady	0	10	19	14
Jiné, napište:	X	X	X	2 – monitoring 3 – rozhovor
Soulad ŠVP a TVP	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Zápisy do třídní knihy	0	6	3	22 – denně 4 – 1x týdně 6 – 4x ročně
Analýza dokumentace	0	33	7	4 – 2x ročně 1 – 1x měsíčně 1 – 1x týdně
SWOT analýza	10	27	10	2 – nevedeno
Hospitace, monitoring	1	15	6	34 – průběžně, podle potřeby
Pedagogické rady	0	8	29	1 – 1x ročně 9 – 4x ročně 9 – 2x ročně 4 – 1x měsíčně 4 – podle potřeby
Jiné, napište:	X	X	X	X
Věcné podmínky	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Dotazník	22	27	7	X
SWOT analýza	5	33	2	1 - 1x za 5 let
Analýza dokumentace (plán, kontrola)	0	30	10	14 – průběžně, podle potřeby
Jiné, napište:	X	X	X	X
Životospráva	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Monitoring	6	12	6	3 – denně
Analýza dokumentace	0	24	24	12 – podle potřeby
Dotazník	21	15	6	X
Jiné, napište:	X	X	7 – rozhovory s rodiči	X
Psychosociální podmínky	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
SWOT analýza	9	30	14	3 – podle potřeby
Dotazník	24	19	6	X
Monitoring	6	18	18	X
Jiné, napište:	X	X	11 - rodičovské schůzky	8 – průběžně, podle potřeby

Organizace	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Hospitace, monitoring	0	8	22	26 – průběžně podle potřeby 4 - 6x ročně
Audio-video trénink	35	7	0	7
Porady	0	10	23	14
Jiné, napište:	X	X	X	X
Řízení	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
SWOT analýza	15	25	5	X
Rozbor mediálních ohlasů	18	13	2	5 – podle potřeby
Porady	0	13	29	4 – měsíčně 7 – podle potřeby
Sebereflexe	0	27	0	2 – 2x ročně
Jiné, napište:	x	X	X	3 – os. pohovory
Personální a pedagogické zajištění	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Analýza dokumentace	9	20	26	1 – při změně
Dotazník	18	28	6	1 – při nástupu nového zaměst.
Porady	3	13	27	X
SWOT analýza	15	22	6	1 – při ohrožení
Jiné, napište:	X	X	X	X
Spoluúčast rodičů	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Dotazník	15	39	6	X
Anketa	18	10	14	X
Jiné, napište:			9 – třídní schůzky 3 – akce školy 4 – neformální rozhovory s rodiči	2 – společné semináře, diskuze
Integrované bloky – plán IB	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Zápisy v třídní knize	2	17	5	25 – denně 20 – týdně 3 – 4x ročně
Evaluace IB	0	13	10	22 – týdně 31 – po ukonč. IB 12 – 6x ročně 4 – 2x ročně
Jiné, napište:				
Vzdělávací proces	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Monitoring	4	21	18	2 – denně 3 – týdně
Hospitace	0	21	28	22 – průběžně, podle času a potřeby
Analýza dokumentace	0	19	29	4 – po ukonč. IB 1 – v rámci

				uvádění do praxe
Jiné, napište:				
Vzdělávací výsledky	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Portfolio dítěte	3	15	15	26 – průběžně 14 – 2x ročně
Záznamy o dětech	2	10	37	26 – průběžně 10 – 2x ročně
Analýza produktů	8	15	6	21 – průběžně 4 – po IB 10 – denně 3 – týdně
Audio-videotrénink	35	7	0	x
Jiné, napište:		1 – sebereflexe		

3.3.8.1 Souhrnná analýza výzkumného šetření podle preferencí jednotlivých evaluačních nástrojů

Na základě analýzy zjištěných dat byl vytvořen následující přehled používaných evaluačních nástrojů pro vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP v podmínkách SMŠ.

A. Metoda analýzy dokumentace

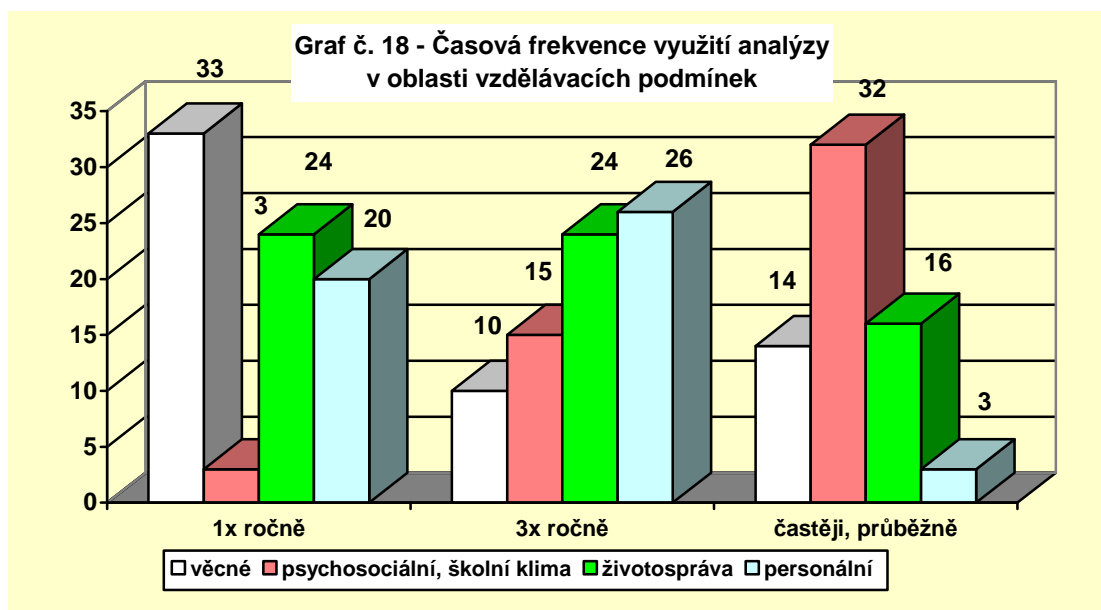
Analýza pedagogické a oficiální dokumentace se stala nezbytně nutným a nepostradatelným prostředkem evaluace všech dotázaných SMŠ. Prostupuje všemi sledovanými oblastmi hodnocení předškolního kurikula a je využívána podle charakteru dokumentované činnosti.

U pedagogické dokumentace školy ve vztahu k evaluačnímu systému v ŠVP hodnotíme zejména její obsahovou a věcnou stránku, návaznost a úplnost podle sledovaných cílů a nastavených společných kritérií. Pro potřeby zhodnocení výsledků výzkumného šetření následuje krátký přehled oblastí s časovou frekvencí:

1. *Analýza souladu ŠVP a RVP* je prováděna 75% dotazovaných SMŠ pravidelně v jednoleté frekvenci. Zbývajících 25% uvádí častější využívání nástroje, většinou 3x ročně, anebo průběžně. Další podstatné součásti pedagogické dokumentace podléhají ve svém vyhodnocování větší četnosti, systematičnosti a pravidelnosti (např. dokumentace o dětech, třídní kniha, třídní krátkodobé plány).
2. *Analýzu souladu TVP a ŠVP* realizuje 55% dotazovaných SMŠ 1x ročně, více než 15% respondentů analyzuje dokumentaci 3x ročně a stejný počet respondentů nevyužívá tento nástroj vůbec.

3. *Analýzu vzdělávacích podmínek* (věcných, psychosociálních, životosprávě, personálním zajištění) využívají SMŠ ve všech uváděných časových frekvencích jak je patrné z grafu č. 18.

- *Věcné podmínky* jsou nejčastěji vyhodnocovány 1x ročně 33 respondenty, anebo podle potřeby průběžně.
- Kvalitě *psychosociálního prostředí* se v dnešní mateřské škole přikládá značný význam, jak je patrné z četnosti odpovědí; 32 respondentů vyhodnocuje školní klima průběžně, 15 respondentů pak 3x ročně (výzkum již potvrdil i časté využívání SWOT analýzy).
- *Životosprávě* a její analýze věnuje pravidelně 3x nebo 1x ročně pozornost 48 respondentů v poměru 24 : 24, průběžně podle potřeby pak 12 dotazovaných SMŠ.
- Analýzu *personálního zajištění* provádí 26 respondentů 3x ročně a 1x za rok pak 20 dotazovaných SMŠ. Při změně zaměstnanců ji využívají 3 respondenti.

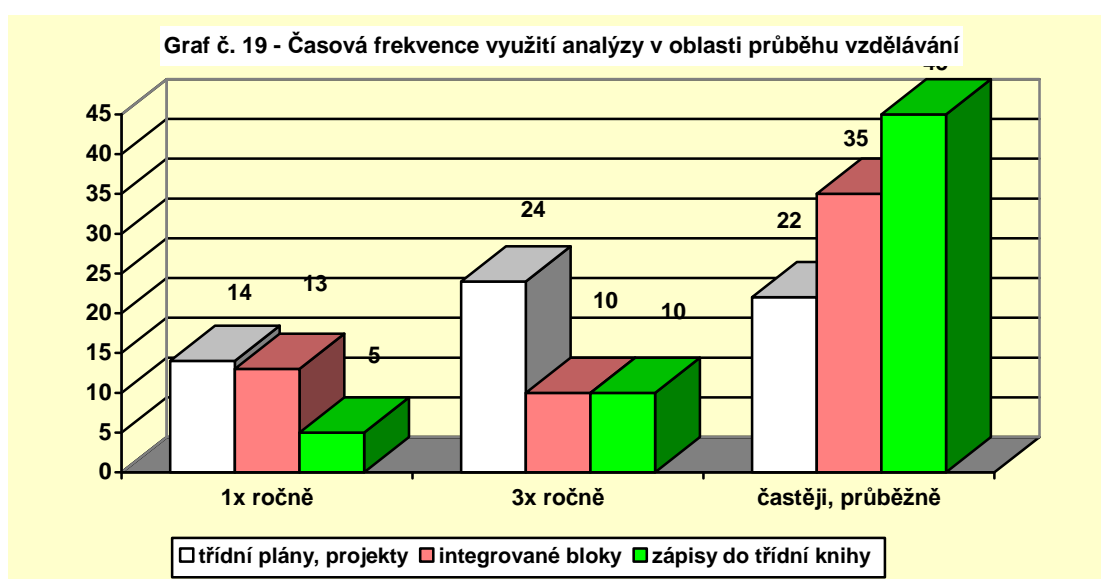

4. U *analýzy dokumentace o průběhu a výsledcích vzdělávání* se může vyhodnocovat různorodá pedagogická dokumentace v různých časových intervalech. Společným hlediskem však zůstává systematickosti, pravidelnosti, úplnosti a návaznosti sledovaných cílů a kritérií v jednotlivých segmentech:

- třídní dokumentace (denní záznamy do třídní knihy, týdenní záznamy o projektech, pedagogická evaluace – TVP, třídní plánování, integrovanost vzdělávací nabídky, aj.),
- dokumentace o dětech (písemné denní postřehy, týdenní - měsíční – pololetní záznamy o dítěti, pedagogická diagnostika, jeho osobní portfolio, individuální vzdělávací plán),
- produktů dítěte (dvoj- a trojrozměrné stavby, kresby, fotografie, audio-video nahrávky, jeho pracovní portfolio).

Z grafického znázornění č. 19 je patrné, že plánované vzdělávací záměry, cíle a obsah (vlastní vzdělávací nabídky) jsou systematicky a pravidelně vyhodnocovány:

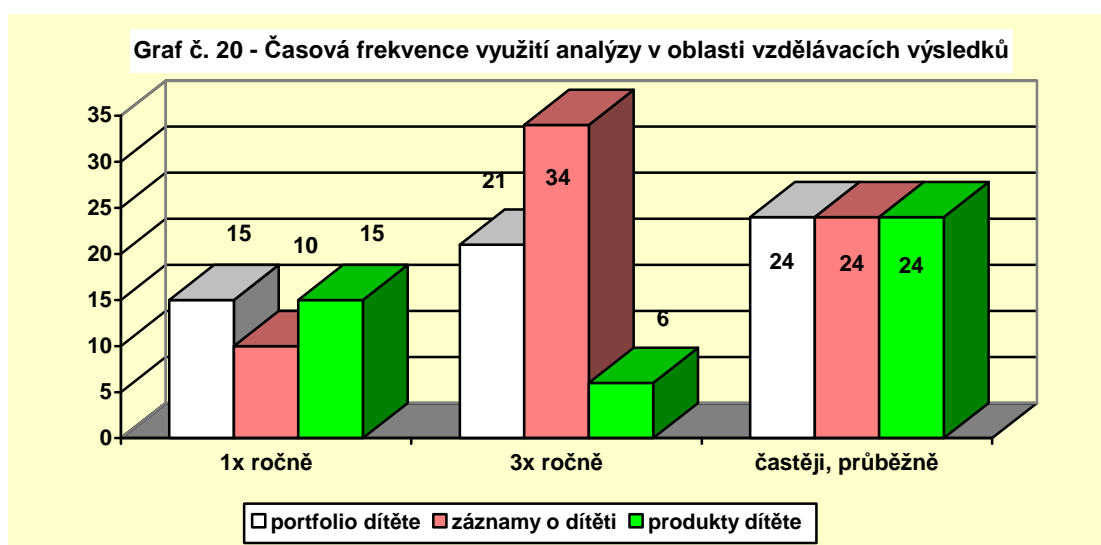
- třídní plány a projekty analyzuje 24 respondentů pravidelně 3x ročně, průběžně (podle potřeby) 22 respondentů, zbývajících 14 respondentů 1x ročně (graf č. 19)

- obsah a vzdělávací nabídku formou integrovaných bloků (IB) vyhodnocuje většina dotazovaných SMSŠ průběžně, vždy po ukončení jednotlivých celků, jak nám znázorňuje graf č. 19; frekvenci 1x ročně uvádí necelých 14 respondentů
- písemné záznamy do třídní knihy uvádí 45 dotázaných SMSŠ, z toho denně 25 respondentů, týdenní záznamy 20 respondentů, 3x ročně

10 a 5 pouze 1x ročně; způsob záznamů IB výzkumná otázka neřeší (graf č. 19)

- dokumentaci o dětech a jejich produktech, tvorbu portfolia dítěte můžeme sledovat v dalším grafu č. 20; vyplývá z něj, že dokumentace o dětech je systematicky vedena (ve všech třech uvedených formách) a pravidelně se vyhodnocuje; u této výzkumné otázky došlo ke sběru více odpovědí zřejmě z toho důvodu, že denní záznamy mohou představovat letmé postřehy pedagoga, slovní výroky dítěte nebo jeho individuální pokroky

Oficiální dokumentace školy, kdy zkoumáme zejména kompletnost, podle charakteru její vlastnosti a zákonný rámec, obsahovou, věcnou i formální stránku (vnitřní předpisy, kontrolní, hodnotící a výroční zprávy, zápisy z porad a pedagogických rad, vnitřně stanovená kritéria, aj.), nebyla výzkumem konkrétně řešena.

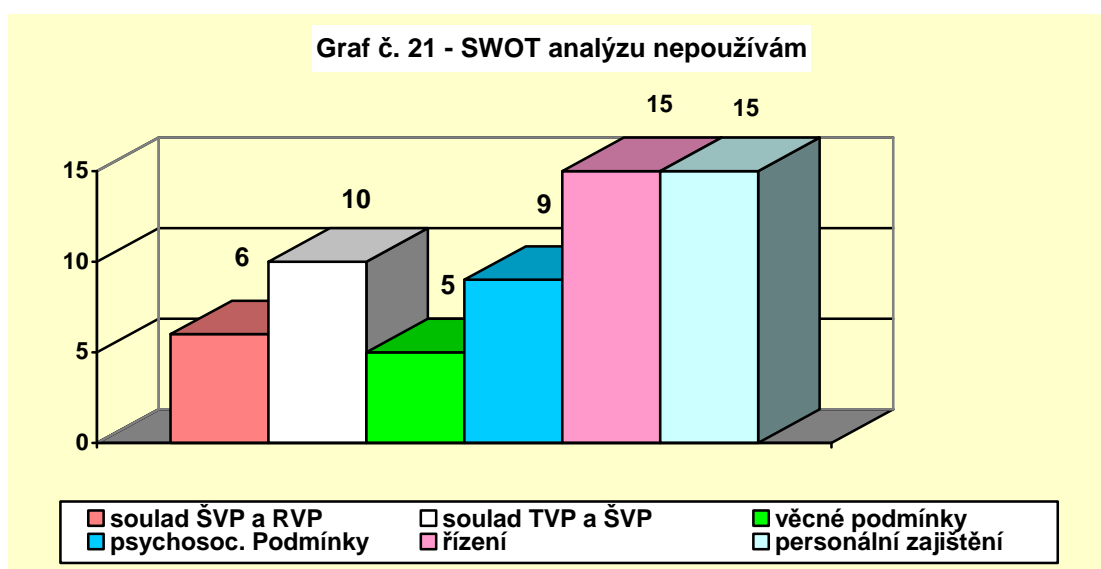
B. SWOT analýza

Respondenty nejčastěji využívaným evaluačním nástrojem byla SWOT analýza v jednoleté frekvenci.. Oblibu této metody průběžně potvrdily výsledky výzkumného šetření následovně:

- a) při vyhodnocování souladu ŠVP (TVP) s RVP PV je využíván 50% dotazovaných SMŠ,
- b) v oblasti věcných podmínek více než 50% respondenty,
- c) v oblasti psychosociálních podmínek rovněž 50% respondentů (zde je uváděna téměř 25% dotázaných častější frekvence 3x ročně),

Nejméně byl tento nástroj využíván k vyhodnocování řízení a personálního managementu (v průměru kolem 40% respondentů). V ostatních oblastech nebyla SWOT analýza jako hodnotící nástroj respondenty uváděná.

Závěrem lze konstatovat, že většina respondentů potvrdila její využívání ve své pedagogické praxi. Téměř 80% dotazovaných SMŠ neoznačilo „SWOT analýzu jako přežitou formu při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP“. Pozitivní stanovisko respondentů potvrdily i výsledky z otázky č. 9/6 „o častém využívání tohoto evaluačního nástroje“ (ANO odpovědělo 65% respondentů, NE nepoužil žádný z dotazovaných). Na tvrzení, že se tento evaluační nástroj v jednotlivých hodnotících oblastech vůbec nepoužívá, odpovědělo 5 – 15 dotazovaných respondentů (graf č. 21).

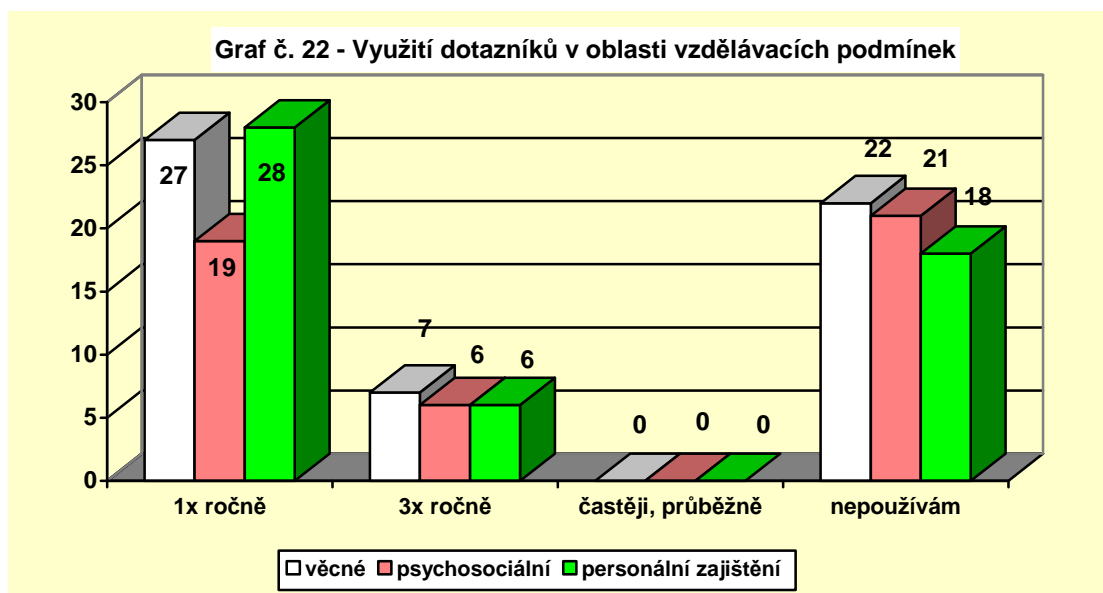

C. Metoda dotazování, dotazník

Strukturovaná forma dotazníku byla cíleně zařazena do těch oblastí evaluace, ve kterých se předpokládá jeho smysluplné využití. Výsledky analýzy však prokázaly menší oblibu tohoto nástroje oproti dvěma předešlým metodám. Podle nejčastěji se opakujících písemných výpovědí respondentů v otázce č. 9/11 je důvodem složitá konstrukce vlastního dotazníku (formulace, řazení a počet jednotlivých otázek), zdlouhavé a složité vyhodnocování, jsou časově náročné. Zřejmě proto jsou dotazníky ne příliš efektivně pedagogy využívány (pouze necelými 40% respondentů).

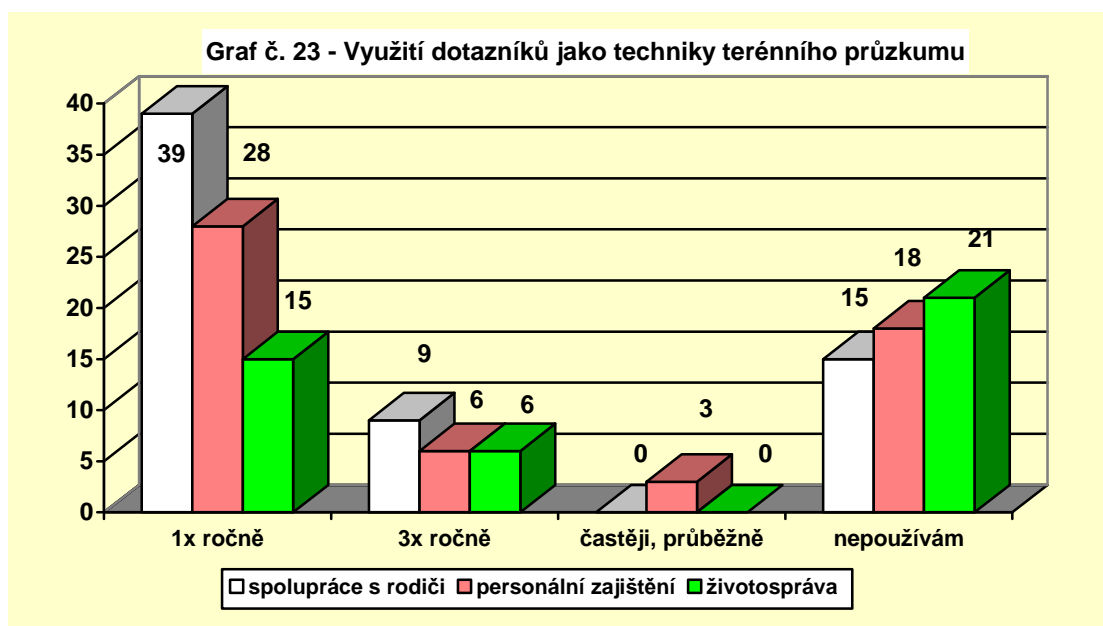
Výzkum prokázal, že se dotazníky v pedagogické praxi SMŠ nejvíce využívají k vyhodnocování vzdělávacích cílů a podmínek. Soulad ŠVP s RVP metodou dotazování zkoumá necelých 50% dotazovaných SMŠ 1x ročně, 25% respondentů

2x nebo 3x ročně, zbývající respondenti dotazník nepoužívají vůbec nebo se nevyjádřili. Výsledky analýzy z oblasti vzdělávacích podmínek zachycuje graf č. 22.

Na oblast průběhu a výsledků vzdělávání se výzkum konkrétně nezaměřoval a respondenti nepotvrdili svými odpověďmi skutečnost, že by dotazníky při vyhodnocování používali.

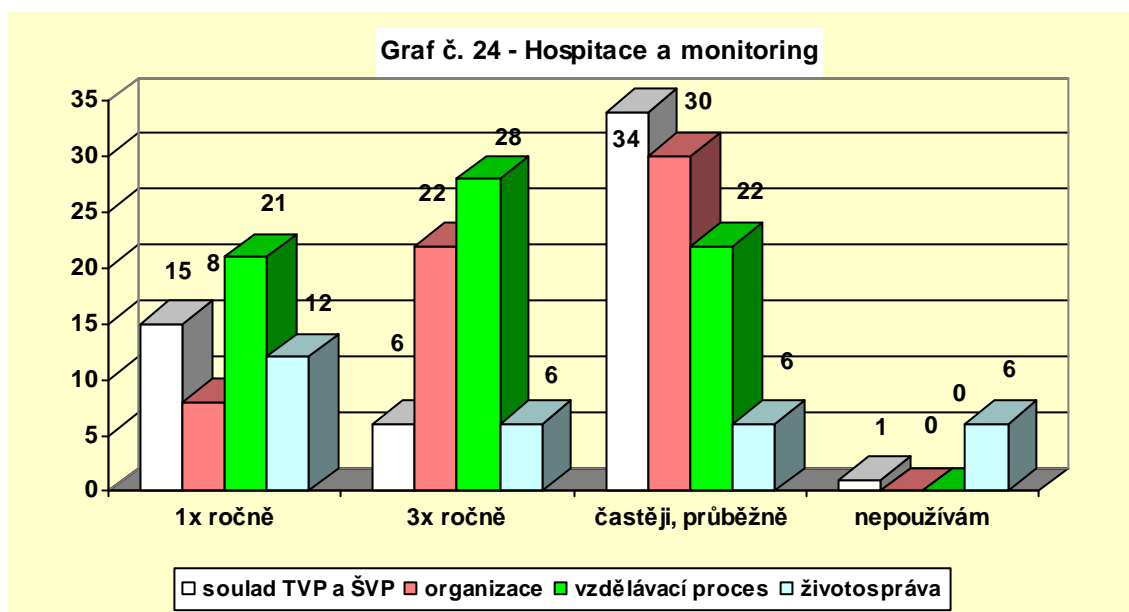
Z výzkumu je patrné, že v oblasti personálního zabezpečení pedagogického procesu a spolupráce SMŠ s rodičovskou veřejností může být dotazník účinně využíván jako technika terénního průzkumu (graf č. 23).

D. Metoda pozorování

Analýza výsledků potvrdila, že observace slouží jako evaluační nástroj velmi často nejenom k vyhodnocování vzdělávacích cílů a podmínek, ale i ke sledování implementace, funkčnosti a použití metod a forem pedagogické práce. Metoda poskytuje možnost přímého, nepřímého, krátkodobého, dlouhodobého i strukturovaného pozorování. Např. při každodenním pozorování dítěte během pedagogického procesu probíhajícího uvnitř mateřské školy. Cílené pozorování pak směřuje do všech sledovaných oblastí předškolního kurikula a ke kontrole kvality poskytovaného vzdělávání v podmínkách SMŠ.

Výzkumné šetření prokázalo, že metodu pozorování respondenti nejvíce využívají při hospitaci a monitoringu v průběhu pedagogického procesu (graf č. 24).

Hospitace má více podob, ale vždy s plánovaným určitým cílem, obsahem a postupem (komplexní, průběžná, tématická, náslech, skupinová, individuální, monitoring). Pravidelné hospitace vykonávají respondenti nejčastěji 3x ročně a častěji podle potřeby (50 odpovědí v poměru 28 : 22). Jeden respondent hospitaci nepoužívá.

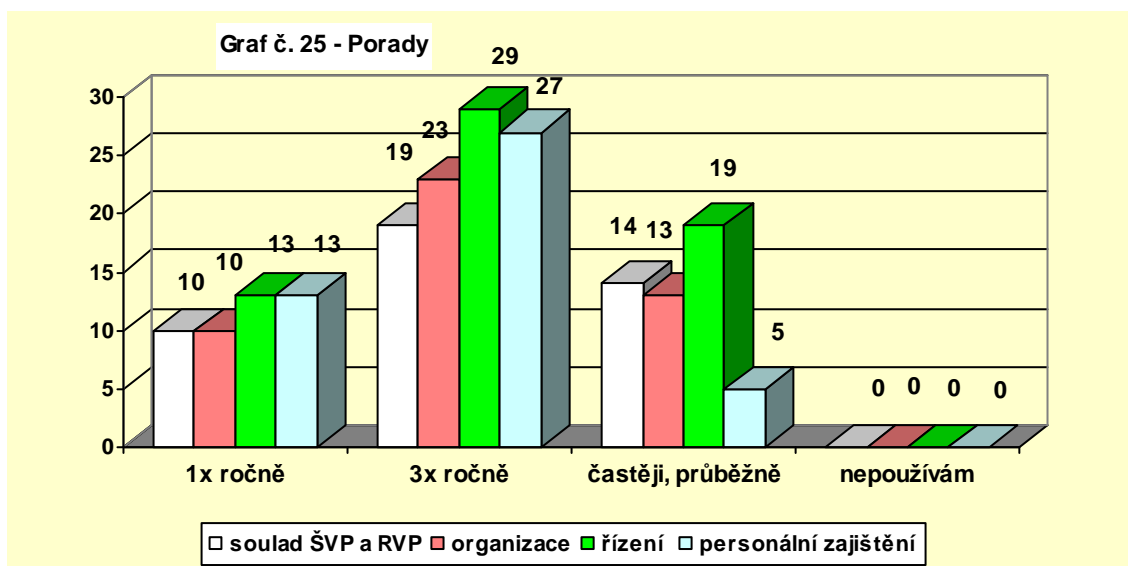
Monitoring chápeme jako krátké návštěvy, neohlášené vstupy. V rámci výzkumného dotazníku však nebyla tato metoda do všech oblastí začleněna. Monitoring nejvíce využívají průběžně, 1x i 3x do roka v oblasti psychosociálních podmínek, životosprávy a organizace (graf č. 24).

E. Metoda rozhovoru

V každodenní pedagogické praxi se s rozhovorem a s jeho různými formami setkáváme poměrně často. Pomocí verbální komunikace zjišťujeme různé informace a data o pozorovatelném jevu, konkrétní situaci či předmětu pozorování. Pro účely našeho výzkumného šetření byly zvoleny následující techniky tohoto evaluačního nástroje:

- porada (skupinový standardizovaný rozhovor)
- audio-video trénink (speciální technika pro rozbor cíleně získaných informací)
- anketa (krátké průzkumné šetření zkoumá názory účastníků)
- rozbor mediálních ohlasů (slouží k rozboru veřejného mínění o škole)

- a) Porady byly respondenty z dotázaných SMŠ označeny za velmi často využívaný nástroj ve všech sledovaných oblastech (graf č. 25). Jak je patrné z výsledků šetření, porady se konají v pravidelných intervalech, nejčastěji 3x ročně (19 odpovědí) ve všech sledovaných oblastech. Porady podle svého charakteru mohou mít provozní, či pedagogický obsah, operativní nebo komplexní ráz, zjišťovací, monitorovací, informativní anebo kontrolní funkci.

- b) V oblasti vyhodnocování vzdělávacích cílů, podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání jsou dalším důležitým evaluačním nástrojem

pedagogické rady. Tak jako porady se uskutečňují rovněž v pravidelných plánovaných intervalech, kdy 29 dotazovaných SMŠ uvedlo, že se pedagogické rady konají 3x ročně, u 8 dotazovaných SMŠ 4x ročně, u 17 dotazovaných SMŠ pouze 1x nebo 2x ročně (v poměru 8 : 9). U zbývajících částí respondentů se pedagogické rady konají operativně a podle potřeby.

- c) Téměř vůbec nepoužívaným nástrojem je speciální technika audio-video tréninku. Pouze 7 z dotazovaných SMŠ získává informace o dění přímo z pedagogického procesu formou videozáznamu podle předem stanovených pravidel většinou 1x ročně. Zbývajících počet 35 respondentů techniku vůbec nepoužívá ani v jedné ze zkoumaných oblastí (psychosociální podmínky a vzdělávací výsledky).
- d) Další výzkumné šetření, zaměřené na využívání ankety jako evaluační techniky ke zjišťování názorů rodičů v oblasti spolupráce s SMŠ, odhalilo téměř 50% souhlasných odpovědí. Poměrně jednoduchý, rychlý a účinný nástroj slouží necelé polovině dotázaných SMŠ, 30% anketu nepoužívá.
- e) Obdobně je to i s poslední, dotazníkem zkoumanou technikou. Do našeho výzkumného šetření jsme zařadili rozbor mediálních ohlasů sloužící k rozboru veřejného mínění o mateřské škole. Výsledky prokázaly, že více než 20% tento nástroj používá 1x ročně (také 3x ročně nebo podle potřeby) a 30% respondentů jej nevyužívá vůbec.

3.3.8.2 Souhrnná analýza výzkumného šetření v jednotlivých oblastech

Výsledky jednotlivých suboblastí popisují dílčí rozborů a komentáře.

A. Soulad ŠVP a RVP

Téměř všichni oslovení respondenti nejčastěji volili analýzu dokumentace v jednoleté frekvenci. Více než polovina z nich využívá k vyhodnocování souladu svého ŠVP s RVP účinný a poměrně jednoduchý nástroj SWOT analýzu ve frekvenci 3x ročně. Strukturovaná forma dotazníku je často využívána u většiny respondentů 1x nebo 3x ročně. Rovněž porady uskutečňuje většina respondentů 3x ročně, častěji anebo 1x do roka metodu využívá zbylá část respondentů. Evaluaci školního klima provádí pravidelně 3x ročně necelá třetina respondentů.

Metodu dotazování, SWOT analýzy a evaluaci školního klima vyznačila menší část respondentů jako nástroje, které v této oblasti nepoužívají.

Monitoring a rozhovor uvedly respondenti jako jiné, častěji používané nástroje, které nebyly v nabídce uvedeny.

B. Soulad ŠVP a TVP

V oblasti souladu TVP s ŠVP označila větší polovina respondentů jako nejčastěji využívané evaluační nástroje průběžné hospitace a monitoring, analýzu dokumentace s jednoletou frekvencí a denní zápisy do třídní knihy. Výsledky šetření potvrzují, že pedagogické rady jsou pro všechny respondenty dalším důležitým evaluačním nástrojem využívaným v pravidelných plánovaných intervalech, nejčastěji 3x ročně. Používání SWOT analýzy potvrdily téměř dvě třetiny respondentů v intervalu 1x nebo 3x ročně.

Jediným nástrojem, který menší část respondentů v této oblasti nepoužívá, byla SWOT analýza. Překvapivý byl výsledek u 1 respondenta, který nepoužívá hospitaci k vyhodnocování souladu TVP a ŠVP a „nemá na hospitace čas“. Můžeme se pouze domnívat, že má ředitel SMŠ nebo vedoucí učitelka jiné výstupy k hodnocení pedagogické práce pedagoga, jeho pedagogického stylu, úrovně poskytované vzdělávací nabídky a dosahování očekávaných vzdělávacích výsledků.

Jiné metody zde respondenti neuvádějí.

C. Věcné podmínky

Nejčastěji využívaným evaluačním nástrojem se stala analýza dokumentace. Většina respondentů ji využívá 1x ročně. Některé SMŠ u ní uvedly častější frekvenci (průběžně nebo 3x do roka), jeden respondent naopak pětiletou, ale žádná z dotazovaných SMŠ nevolila možnost, že by ji nepoužívala. Z výsledků výzkumu je patrné, že dokumentaci školy z hlediska vyhodnocování věcných podmínek provádí každá z dotazovaných SMŠ. Analýza dokumentace se pro SMŠ tak stává nezbytným evaluačním nástrojem.

Druhým nejčastěji využívaným nástrojem v jednoletém časovém intervalu je SWOT analýza. Výsledky výzkumu částečně potvrzují již předešlé odpovědi respondentů na otázku č. 9/6, kde 65% dotázaných SWOT analýzu využívá.

Dotazník pro různá šetření pak nejčastěji využívá více než polovina dotázaných zpravidla 1x ročně, několik respondentů 3x ročně.

Naopak 22 respondentů dotazník vůbec nepoužívá i přesto, že dotazování patří k často užívaným zjišťovacím metodám. Pět respondentů opět uvádí i SWOT analýzu jako pro ně nevyužitelnou metodu.

Ani zde jiné metody respondenti neuvádějí.

D. Životospráva

Výsledky šetření i v této oblasti prokázaly, že nejčastěji používaným evaluačním nástrojem je analýza dokumentace ve všech nabídnutých časových intervalech. Dotazník využívá třetina respondentů 1x i 3x ročně. Podle našeho předpokladu však výsledky výzkumu nepotvrdily častější využívání monitoringu. Metodu rozhovoru využívá pouze třetina respondentů nejčastěji 1x ročně.

Nevyužívaným nástrojem pro jednu třetinu se opět stal dotazník. Několik respondentů dokonce uvedlo i monitoring jako nástroj, který k evaluaci nepoužívají. Naopak sedm respondentů označilo neformální rozhovory s rodiči jako účinný nástroj, který využívají při komunikaci s rodiči 3x ročně.

E. Psychosociální podmínky

Z četnosti odpovědí vyplývá, že se psychosociálnímu prostředí mateřské školy přikládá značný význam. K jeho vyhodnocování byla nejčastěji vybírána SWOT analýza v jednoleté frekvenci (menší počet respondentů ale i 3x ročně). Monitoring využívají dvě třetiny respondentů 1x i 3x ročně.

Dotazník byl vybrán 24 respondenty jako nepoužívaný nástroj, i když více než jedna třetina respondentů metodu dotazování i v této oblasti využívá. Několik respondentů opět uvedlo monitoring a SWOT analýzu pro ně nevyužitelným nástrojem.

Rodičovské schůzky jako další hodnotící nástroj označila téměř jedna třetina respondentů.

F. Organizace

Při vyhodnocování této oblasti byla za nejčastěji používaný nástroj označována metoda pozorování a rozhovoru. Mezi nimi mají nezastupitelné místo hospitace a monitoring. Nejvíce se zařazují do evaluačních postupů podle potřeby, dále pak 3x ročně, nejméně 1x ročně. Oblíbeným a všemi respondenty 3x ročně, průběžně, ale i 1x ročně používaným nástrojem, jsou porady. Využívají při nich velmi často metodu zpětné vazby a zjišťují tak správnost svých rozhodnutí a postupů.

Audio-video trénink dominuje v této oblasti pro 35 respondentů jako nepoužívaný nástroj.

Jiné metody v této oblasti respondenti nevedli.

G. Řízení

V oblasti řízení se podle výzkumného šetření stala nejčastěji využívaným nástrojem porada, s převládajícím intervalem 3x ročně.

Zajímavým výsledkem zde bylo zjištění, že se dotazované SMŠ velmi málo zajímají o veřejné mínění, což může poukazovat na opomíjenou stránku PR a image MŠ a její prezentaci na veřejnosti. S touto problematikou je úzce spjata metoda rozboru mediálních ohlasů, kterou nevyužívá ani jedna třetina respondentů. Nesouhlasně se vyjádřila další třetina respondentů. Do skupiny nepoužívaných evaluačních nástrojů patří i SWOT analýza, kterou v této oblasti nepoužívá 15 respondentů.

Naopak téměř polovina respondentů pracuje 1x ročně se sebereflexí, kterou nejčastěji využívá pro zjišťování úrovně kvality poskytovaného vzdělávání.

V této oblasti uvádějí tři respondenti osobní pohovory jako účinný evaluační nástroj.

H. Pedagogické a personální zajištění

Při personální evaluaci se zaměřujeme na posuzování kvalifikace pedagogů a všech aktérů pedagogického procesu, na podávanou kvalitu jejich výkonů. K tomu naprostá většina respondentů nejvíce využívá analýzu dokumentace a porady 1x i 3x ročně. Polovinou respondentů je méně využíván dotazník a SWOT analýza.

Poslední jmenovaný nástroj 15 respondentů k vyhodnocování nepoužívá vůbec.

Podle očekávání výzkumníka by měli respondenti volit i další hodnotící nástroje, např. metodu rozhovoru a pozorování. Avšak nikdo žádné jiné metody nevedl.

I. Spoluúčast rodičů

Výzkum prokázal, že v oblasti spolupráce SMŠ s rodičovskou veřejností sehrávají velmi důležitou úlohu metody dotazování a rozhovoru. Dotazník označily 1x ročně dvě třetiny respondentů a jedna třetina v jednoleté frekvenci. Méně často je využívaná anketa, která ústním nebo písemným výzkumným šetřením poměrně snadno a rychle odhaluje názory, postoje, zájmy a aktivity rodičů. Vyhodnocení takto získaných dat

a informací přinášejí SMSŠ věrný obraz o kvalitě celé SMSŠ na veřejnosti. Tyto metody pro mateřské školy fungují jako „nastavené zrcadlo“.

Překvapivě poměrně velká část respondentů uvádí obě metody jako nepoužívané nástroje.

Metoda dotazování se v současné MŠ často využívá zejména před nástupem dítěte do MŠ nebo ZŠ. Zaměřuje se na celkovou úroveň rozvoje schopností a dovedností dítěte ve všech sledovaných oblastech (úroveň sebeobsluhy, hygienických návyků, řečového projevu, sociálních vztahů, motoriky, schopnost socializace a interakce).

Mezi jiné, menší částí respondentů užívané evaluační nástroje, se řadí 3x ročně pořádané třídní schůzky, pravidelné neformální rozhovory a diskuze s rodiči, školní akce rodičů s dětmi, semináře. Výsledky výzkumu, oproti zkušenostem z pedagogické praxe, neprokázaly jejich větší zastoupení.

J. Integrované bloky (plánování, evaluace)

TVP v souladu se ŠVP se řadí svým významem mezi základní dokumenty v oblasti evaluace integrovaných bloků (IB). Pomocí evaluačních nástrojů zjišťujeme, zdali oba dokumenty splňují otevřenost, koncepčnost, konkrétnost a aktuálnost pro všechny aktéry výchovně vzdělávacího procesu. Integrovaná obsahová část TVP je „živým dokumentem“. Vzdělávací nabídka nevzniká najednou na začátku školního roku, ale postupně. Průběžně se evaluuje a nemůže být připravena na celý rok dopředu. Proto by se měly jednotlivé IB vyhodnocovat vždy až po jejich ukončení (určitě ne denně, ale např. 6x ročně, 1x měsíčně). Týdenní i čtvrtletní intervaly vyhodnocování IB (i 6x ročně) potvrdili respondenti svými souhlasy. Znamená to, že IB evaluuje naprostá většina respondentů. O průběhu vzdělávání a obsahové vzdělávací nabídce vyhotovují záznamy do třídní knihy většinou denně nebo týdně.

Překvapivým výsledkem byla odpověď dvou respondentů, kteří nevyužívají zápisy ve třídní knize vůbec. Protože respondenti byli anonymní, nemůžeme posoudit relevantní důvody, které je vedly k negativním odpovědím.

K. Vzdělávací proces

V průběhu vzdělávání implementujeme, sledujeme, kontrolujeme a vyhodnocujeme školní vzdělávací program. Pomocí evaluačních nástrojů posuzujeme jeho kvalitu, efektivitu a strategii. Dvě třetiny respondentů využívá 1x i 3x ročně hospitaci,

monitoring ve stejných časových frekvencích a zbývající třetina monitoring využívá navíc průběžně podle potřeby. Několik respondentů monitoring ve své praxi nepoužívá vůbec. Analýzu dokumentace pak využívá většina respondentů 3x ročně, zbývající část 1x ročně a po ukončení IB.

Jiné metody nebyly respondenty uvedeny.

L. Vzdělávací výsledky

Metodou analýzy pedagogické dokumentace a dokumentace o dětech (záznamy o dítěti, analýza produktů, portfolio) v poslední hodnotící oblasti analyzujeme dosažené očekávané výstupy. Dosažené vzdělávací výsledky a jednotlivé pokroky dítěte se zaznamenávají do záznamových a hodnotících archů. Průběžné záznamy o dítěti uskutečňuje téměř polovina respondentů, druhá polovina většinou 3x ročně. Způsob a formy záznamů výzkum neřeší.

Metodu analýzy edukačních produktů z veškeré činnosti dítěte využívá polovina respondentů průběžně během celého školního roku. Třetina respondentů pak 1x nebo 3x ročně. Mezi dětské produkty řadíme výtvarný projev dítěte, stavby, modely, standardizované testy, např. Diagnostickou kresbu lidské postavy, orientační test školní zralosti).

Portfolio dítěte tvoří kompletní sbírku materiálů a záznamů o dítěti, např. jeho charakteristika, dokumentace, vzdělávací pokroky a výsledky, produkty, audio - video nahrávky. I přesto, že je tvorba kvalitního portfolia dítěte časově velmi náročná, vytváří jej polovina respondentů průběžně, druhá polovina 1x anebo 3x ročně. Portfolio totiž umožňuje dlouhodobé a komplexní posouzení osobnosti dítěte. Plní tak funkci informativní, hodnotící i evaluační, motivační, jedinečnou, systematickou a reprezentativní.

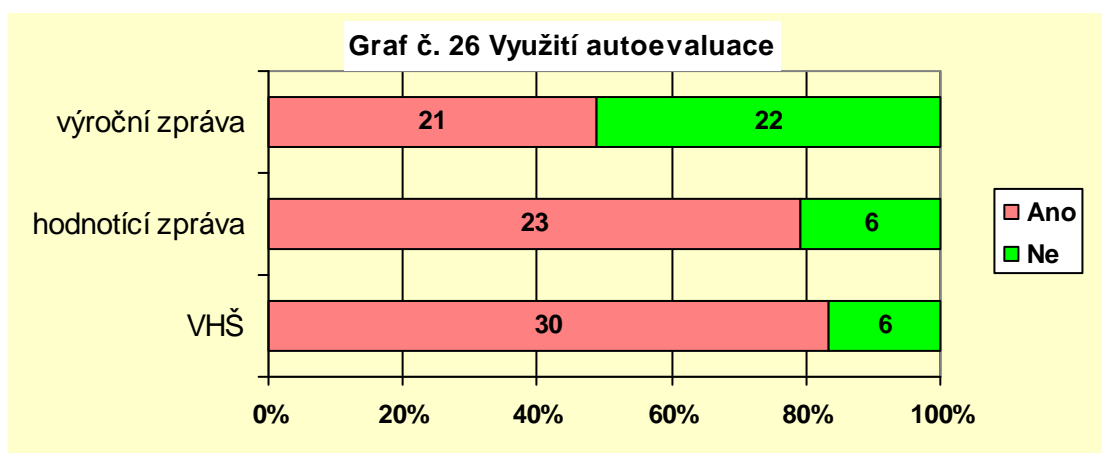
Tři respondenti portfolio nevytvářejí. Nevyužívanou metodou je opět audio-video-trénink, kdy více než polovina respondentů odpověděla nesouhlasně.

Jeden respondent doplnil volbou jiného evaluačního nástroje o metodu rozhovoru. Informace získané z neformálně vedených rozhovorů s rodiči, kdy získáváme okamžitou zpětnou vazbu svého pedagogického působení na dítě, jsou podstatnými poznatky pro vlastní sebereflexi.

Závěrečná analýza šetření souborné otázky č. 10 rovněž potvrdila, že všechny v dotazníku nabízené evaluační nástroje dotazované SMŠ při vyhodnocování ŠVP v rámci svých evaluačních systémů využívají.

3.3.9 Otázka číslo 11

Na závěr evaluačního procesu se vypracovává vlastní hodnocení školy a závěrečná evaluační zpráva. Uzavřená kategoriální otázka č. 11 oslovuje respondenty našeho výzkumu a zjišťuje jejich postoj k využívání forem autoevaluace i přesto, že již není pro mateřské školy zákonem stanovený povinný písemný výstup.

Rozbor a komentář k výsledku výzkumného řešení:

Analýza zjištěných skutečností potvrdila předpokládané výsledky. I přesto, že se hodnotící zpráva o vlastním hodnocení školy stala svou strukturou, obsahem a rozsahem nepovinnou aktivitou každé školy a podle § 28 školského zákona již nepatří do povinné dokumentace školy, stále 75% dotazovaných vypracovává některou z forem autoevaluace (graf č. 26).

Zda-li polovina respondentů zachovává stále stejnou předepsanou osnovu, celkovou strukturu, pravidla, jednotlivé fáze a termíny, odpovědnosti hodnotitelů a zveřejnění výsledků, výzkumná otázka neřeší. Připomeňme, že „strukturovaná forma evaluačních nástrojů“ vyhovovala 80% respondentů ve výzkumném šetření otázky č. 9/10.

Volný zápis hodnotící zprávy formou psaného textu v odstavcích používá celkem 23 dotázaných SMŠ. Podle písemné poznámky (uvedené v došlých vyplněných dotaznících) je tato forma slovního hodnocení přesnější a zhodnocení pedagogického

procesu smysluplnější. Obdobné výsledky jsme mohli zaznamenat v odpovědích respondentů na otázku č. 9/12. Tady preferovalo 70% dotázaných SMŠ volný způsob vyjadřování.

Po 78% SMŠ, které vypracovávají výroční zprávu, ji požaduje jejich zřizovatel.

Můžeme se jen domnívat, že důvodem k vypracování evaluační zprávy může být fakt, že pro ředitele SMŠ a vedoucí učitelky stále platí zákonná povinnost vypracovat vnitřní hodnocení školy. Školský zákon v § 28 písm. e) již nepředepisuje ani formu, ani postupy, stanovuje jej jako podklad pro výroční zprávu školy, kromě mateřských škol, na které se povinnost podle § 10 školského zákona nevztahuje.

3.4 Evaluace výzkumu

Záměrná struktura a sled otázek dotazníku nám pomohla identifikovat takové evaluační nástroje, které jsou důležitým prostředkem při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP v podmínkách SMŠ. Vyplývaly také odpovědi na stanovené hypotézy. Zároveň se jednoznačně potvrdila existence nové roviny při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP.

Z výsledků výzkumu je patrné, že zkoumané SMŠ mají v současnosti funkční evaluační systémy a využívají nastavené evaluační postupy a evaluační nástroje k identifikaci a plánování konkrétních potřeb pro kvalitní poskytování předškolního vzdělávání. Po analýze zjištěných dat je zřejmé, že dosavadní zkušenosti ředitelů SMŠ nebo vedoucích učitelek s evaluačními postupy při hodnocení ŠVP jsou pozitivní. Nikdo z dotázaných vedoucích pracovníků SMŠ neodpověděl tak, aby vyvrátil stanovené hypotézy. Analýza sběru dat potvrdila jejich kladný postoj k evaluaci jimi řízené instituce.

Zkušenosti z pedagogické praxe potvrzují, že správná volba evaluačních nástrojů a jejich využívání právě při vyhodnocování evaluačních postupů v ŠVP závisí na dobré znalosti celého dokumentu RVP PV. Školní kurikulum se pak stává prostředkem realizace hlavního vzdělávacího úkolu mateřské školy, jejímž cílem je zvyšování kvality pedagogického procesu. Do jaké míry je dané ŠVP funkční, kvalitní či efektivní, nám pomáhají zjišťovat a odhalovat právě evaluační nástroje a procesy v rámci evaluačních systémů.

Zastřešující ŠVP je zpracován a vydán ředitelem SMŠ na základě podrobné analýzy prvotního zpracování všech dílčích ŠVP, které připravily týmy pedagogů z jednotlivých součástí SMŠ. Dílčí ŠVP pak vychází z analýzy podmínek na konkrétní součásti SMŠ. Dílčí ŠVP nám říká koho, proč, v čem, jak, kdy, za jakých podmínek, s jakými očekávanými výstupy budeme vzdělávat.

Obecně pak představuje zastřešující ŠVP jako vzdělávací program tyto kategorie:

- kvalitu (RVP PV vymezující hlavní požadavky, podmínky a pravidla na počáteční vzdělávání, jak s ním pracovat)
- efektivitu (účinnost, souvisí se všemi činnostmi školy, evaluací i autoevaluací vzdělávacích podmínek, vzdělávacích procesů, vzdělávacích výsledků)
- strategii (ŠVP PV jako cesta mateřské školy ke kvalitě)

V každém dílčím ŠVP všech součástí SMŠ se i přes rozdílnost svého koncepčního zaměření objevují výše popsané společné rysy (zobecněny a využity jsou právě ve společném zastřešujícím školním programu SMŠ):

- kvalita dílčího ŠVP na úrovni odloučeného pracoviště = požadovaná kvalita TVP na úrovni třídy (analýza výchozího stavu: co se odehrálo, co jsme udělali, vliv pedagogického stylu)
- efektivita (konkretizace podmínek vzdělávání formou denního programu a vzdělávací nabídky spontánních herních aktivit, rituálů, pravidel plánování, jednotnosti a srozumitelnosti formulací, témat a podtémat, hodnotících kritérií, individuální hodnocení na úrovni třídy v TVP podle jejího složení a společně vytvořených pravidel - o co jsme usilovali, proč jsme to dělali)
- strategie (evaluační činnost, vyhodnocování aktuálních vzdělávacích výsledků dětí, jak se bude třída, škola vyvíjet dál, co s tím budeme dělat dál-požadavky rodičů, motivace, příprava nové vzdělávací nabídky).

Výsledky výzkumu korespondují s mojí praxí ředitelky SMŠ. Především v oblasti řízení potvrzují nezastupitelnost role vedoucího pracovníka, tj. ředitele a vedoucí učitelky, ve všech evaluačních postupech a celém evaluačním procesu. Oni se stávají hlavními

iniciátory, aktéry a realizátory evaluačního cyklu v celé instituci k získání komplexního a celistvého obrazu aktuální úrovně. Proto se evaluační procesy stávají účinným prostředkem ke stanovení strategie, postupů a nástrojů pro zavádění změn do chodu SMŠ. Zároveň jsou pro všechny aktéry pedagogického procesu zpětnou vazbou potvrzující správné, či nesprávné pedagogické postupy.

Z výzkumu však nevyplýval jednoznačný požadavek pro evaluaci a potřebu metodické příručky. Závěrečné vyhodnocení výsledků umožnila výzkumníkovi navrhnout možné postupy a řešení zjištěných nedostatků v podobě metodické příručky (příloha č. 2). Ta představuje doporučující metodický materiál pro celkovou evaluaci v podmínkách SMŠ s využitím konkrétních postupů, forem, metod a praktik hodnocení, které upřednostňují pedagogové při hodnocení a evaluaci zastřešujícího i dílčího ŠVP.

OVĚŘENÍ HYPOTÉZ

1. V podmínkách SMŠ existuje nová rovina při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP.

Tato hypotéza byla výzkumným souborem potvrzena. Všechny dotazované SMŠ potvrdily existenci společného zastřešujícího ŠVP a jednotného evaluačního systému.

2. Evaluační nástroje jsou důležitým prostředkem k vyhodnocování evaluačního systému.

Hypotéza byla zcela potvrzena.

3. Ředitelé SMŠ při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP v podmínkách SMŠ mají potřebu metodické příručky k evaluaci (autoevaluaci) jimi řízené organizace.

Poslední hypotézou nebylo potvrzeno ani vyvráceno, že ředitelé SMŠ mají potřebu metodické podpory v oblasti evaluace. Na základě závěrečné analýzy výsledků výzkumu byl doporučující metodický materiál požadován pouze od poloviny vedoucích pracovníků SMŠ. Ostatní potřebu metodického materiálu nemají. I přesto, že neexistuje pro tento typ SMŠ žádná konkrétní odborná literatura, je zřejmě dostačující jiný dostupný metodický materiál s touto tematikou.

4 ZÁVĚR

Výzkum prokázal, že ředitelé SMŠ a jejich vedoucí učitelky mají vlastní představu o vyšší úrovni evaluace vyhodnocování pedagogického procesu v jimi řízených vícečetných MŠ, jako jedné společné instituce. Ředitel SMŠ by měl svým vystupováním a jednáním, rozumnou komunikací s ostatními pedagogy a zaměstnanci, předcházet formální evaluaci a snažit se společně s nimi zajistit funkční a efektivní evaluační systém. Motivovat pedagogy k nutnosti monitorování a vlastnímu hodnocení pedagogické práce jako k nezbytné potřebě na cestě ke kvalitě poskytovaného předškolního vzdělávání. Bez motivace, porozumění, účelnosti a snahy změnit zaběhnuté a nevyhovující, či zastaralé způsoby práce, by nebyla evaluace v podmínkách SMŠ nikdy životaschopná.

Pro kvalitní řízení takového typu mateřské školy se v praxi osvědčilo přihlédnout k následujícím hlediskům:

- zachování volnosti při zpracování dílčích ŠVP a zachování vlastní identity, autonomie a specifického zaměření vzdělávacího programu konkrétní součásti (zaměření na sport a tělovýchovné činnosti, na výtvarné či hudební, na waldorfskou pedagogiku, programy Zdravá MŠ a Začít spolu, aj.) při dodržení rámcových požadavků zastřešujícího ŠVP v souladu s filozofií celé mateřské školy
- využití vlastních podmínek konkrétní součásti k uskutečňování předškolního vzdělávání (možnosti, lokalita, vybavení)
- skladbě pedagogického sboru konkrétní součásti
- našim očekáváním

Na základě svých profesních zkušeností s řízením takovéto instituce, která slučuje osm mateřských škol, doporučuji v kontextu dílčích i zastřešujících ŠVP následující postupy:

- a) implementaci změn v řízení pedagogického procesu,
- b) rozvoj řízení pedagogického procesu na základě příkladů dobré praxe,
- c) budování pozitivních modelů chování a jednání,

- d) zkvalitňování vzdělávacího procesu na základě významu hodnoty edukace,
- e) zkvalitňování úrovně mezilidských vztahů a rozvoj pozitivních postojů,
- f) nutnost odbornosti a kvalifikovanosti pedagogů, prosazování akademického standardu,
- g) nahradit evaluaci na nejnižší úrovni využíváním metod pedagogické diagnostiky,
- h) sebehodnocení (subjekt hodnotící výhradně sám sebe - pedagog, dítě, dítě) jako evaluační nástroj profesního rozvoje osobnosti pedagoga, jeho portfolio, které slouží k reflexi jeho jednání, pedagogického stylu, vlastních potřeb, stanovených cílů, postupů, použitých metod a forem práce, doplnit kolegiálním hodnocením na základě vzájemných hospitací pedagogů.

5 LITERATURA

- Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998, 834 s. ISBN 80-200-0607-9.
- BACÍK, F., SVOBODA, J., KALOUS, J. *Kapitoly ze školského managementu: metodická příručka k vlastnímu hodnocení*. 1. vyd. Editor Kolláriková, Z., Pupala, B. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 1998. 377 s. Monografie (Univerzita Palackého). ISBN 80-860-3949-8.
- BEČVÁŘOVÁ, Z. *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 171 s. ISBN 978-807-3672-218.
- BOUROVÁ, M. *Evaluaace a hodnocení v mateřské škole*. Nový Bydžov: aTre v.o.s., 2003.
- Desatero pro rodiče dětí předškolního věku, MŠMT ČR [online]. © MŠMT 2006-2012 [cit. 2013-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/pro-novinare/desatero-pro-rodice-deti-predskolniho-veku?highlightWords=konkretizovan%C3%A9>>.
- GAVORA, P., SVOBODA J., KALOUS, J. *Úvod do pedagogického výzkumu: metodická příručka k vlastnímu hodnocení*. 1. vyd. Editor Kolláriková, Z., Pupala, B. Překlad Jůva, V. Brno: Paido, 2000. 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.
- KALNICKÝ, J., ŽULOVÁ, K. Hospitace. In: *Kvalita a hodnocení ve vzdělávání: Výkladový slovník* [online]. Praha: NÚOV, 2009 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z WWW: <<http://slovník.evaluaacninastroje.cz/#phraseId=55&phrase=HOSPITACE>>.
- Katalog firem a institucí - Firmy.cz* [online]. Seznam.cz, a.s., 1996–2013 [cit. 2013-01-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.firmy.cz/>>.
- Konkretizované očekávané výstupy RVP PV, MŠMT ČR* [online]. © MŠMT 2006-2012 [cit. 2013-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/konkretizovane-ocekavane-vystupy-rvp-pv?highlightWords=konkretizovan%C3%A9>>.
- Mateřské školy - najděte si tu svou* [online]. 2013 [cit. 2013-01-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.doskolky.cz/skolky/>>.
- McBRIDE, R. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. 1st ed. Liberec: Pedagogická fakulta Technické univerzity v Liberci, 1995.
- MOJŽÍŠEK, L. *Vyučovací metody*. 3. upr. vyd. Praha: SPN, 1988, 341 s.
- Pedagogika pro učitele: podoby vyučování a třídní management, osobnost učitele a jeho autorita, inovace ve výuce, klíčové kompetence ve vzdělávání, práce s informačními prameny, pedagogická diagnostika*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Editor Vališová, A., Kasíková, H. Praha: Grada, c2011. 456 s. ISBN 978-802-4733-579.
- POL, M., LAZAROVÁ, B. *Spolupráce učitelů - podmínka rozvoje školy: řízení spolupráce, konkrétní formy a nástroje*. Vyd. 1. Praha: Agentura Strom, 1999. 78 s. Škola 21, sv. 4. ISBN 80-861-0607-1.

- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika: hodnocení vzdělávacích programů, procesů a výsledků*. 2.přepr. a akt.vyd. Editor Kolláriková, Z., Pupala, B. Praha: Portál, 2002. 481 s. ISBN 80-717-8631-4.
- PRŮCHA, J. *Pedagogická evaluace: hodnocení vzdělávacích programů, procesů a výsledků*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1996. 166 s. ISBN 80-210-1333-8.
- PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník: hodnocení vzdělávacích programů, procesů a výsledků*. 2.rozš.a přepr.vyd. Editor Kolláriková, Z., Pupala, B. Praha: Portál, 1998. 328 s. ISBN 80-717-8252-1.
- PRŮCHA, J. *Předškolní a primární pedagogika: hodnocení vzdělávacích programů, procesů a výsledků*. Vyd. 1. Editor Kolláriková, Z., Pupala, B. Praha: Portál, 2001. 455 s. ISBN 80-717-8585-7.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník: hodnocení vzdělávacích programů, procesů a výsledků*. 4. aktualiz. vyd. Editor Kolláriková, Z.,Pupala, B. Praha: Portál, 2008. 322 s. ISBN 978-807-3674-168.
- RÝDL, K. K pojetí kvality ve školství a jejímu hodnocení. *E-Pedagogium, I. (2002)*, (1st. ed.,pp. 104-123). Olomouc, Pedagogická fakulta Univerzita Palackého Olomouc, 2002.
- RÝDL, K. *Sebehodnocení školy: jak hodnotit kvalitu školy*. Vyd. 1. Praha: Agentura STROM, 1998. 71 s. Škola 21, sv. 3. ISBN 80-861-0604-7.
- RÝDL, K. Standard. In: *Kvalita a hodnocení ve vzdělávání: Výkladový slovník* [online]. Praha: NÚOV, 2009 [cit. 2012-12-01]. Dostupné z WWW: <<http://slovník.evaluacninastroje.cz/#phraseId=127&phrase=standard>>.
- RÝDL, K., KOCANDA, M., ŠUSTOVÁ, P. SWOT-TOWS analýza. In: *Kvalita a hodnocení ve vzdělávání: Výkladový slovník* [online]. Praha: NÚOV, 2009 [cit. 2013-01-17]. Dostupné z WWW: <<http://slovník.evaluacninastroje.cz/#phraseId=130&phrase=SWOT - TOWS analýza>>.
- Řízení mateřské školy: komplexní přehled všech povinností spojených s řízením MŠ!*. Buriánová, J. a kol. Praha: Raabe, 2004. ISSN 1801-8394.
- SEBEROVÁ, A. Evaluace. In: *Kvalita a hodnocení ve vzdělávání: Výkladový slovník* [online]. Praha: NÚOV, 2010 [cit. 2013-01-18]. Dostupné z WWW: <<http://slovník.evaluacninastroje.cz/#phraseId=29&phrase=evaluace>>.
- SEBEROVÁ, A., MALČÍK, M. *Autoevaluace školy - od teorie k praxi a výzkumu*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2009. 133 s. ISBN 978-80-7368-759-5.
- SEBEROVÁ, A., ŠUSTOVÁ, P. Hodnocení. In: *Kvalita a hodnocení ve vzdělávání: Výkladový slovník* [online]. Praha: NÚOV, 2010 [cit. 2013-01-18]. Dostupné z WWW: <<http://slovník.evaluacninastroje.cz/#phraseId=49&phrase=HODNOCENÍ>>.
- SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole: východiska a nové metody pro praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 190 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-262-9.

- SLAVÍKOVÁ, L. a kol. *Řízení pedagogického procesu*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2002.
- SMOLÍKOVÁ, K. *Autoevaluace mateřské školy: metodická příručka k vlastnímu hodnocení*. Dotisk 1., upr. vyd. [i.e. 2. vyd.]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. 44 s. ISBN 978-80-87000-32-8.
- SMOLÍKOVÁ, K. *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005. 27 s. ISBN 80-870-0001-3.
- SMOLÍKOVÁ, K. *Pedagogické hodnocení v pojetí RVP PV: metodika pro podporu individualizace vzdělávání v podmínkách mateřské školy*. Praha: VP, 2007. 48 s., [78] s. příloh v různém stránkování. ISBN 978-808-7000-106.
- SMOLÍKOVÁ, K. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004. 48 s. ISBN 80-870-0000-5.
- SMOLÍKOVÁ, K., KUPCOVÁ, M. a kol. *Autoevaluace mateřské školy – metodická příručka k vlastnímu hodnocení*. Praha: VÚP Praha, 2010. Ukázky inventářů k vlastní hodnotící činnosti mateřské školy.
- SMOLÍKOVÁ, K., KUPCOVÁ, M., MAREŠ, J. *Autoevaluace mateřské školy: metodická příručka k vlastnímu hodnocení*. 1. vyd. Editor Kolláriková, Z., Pupala, B. Praha: VÚP, Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2008. 44 s. Metodika RVP - Rámcový vzdělávací program. ISBN 978-80-87000-22-9.
- SVOBODOVÁ, E. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 171 s. ISBN 978-807-3677-749.
- SYSLOVÁ, Z. Jak a proč vznikly standardy předškolního vzdělávání. 2012. Odborný časopis Řízení školy č. 2/2012, SPECIÁL pro MŠ č. 1/2012.
- SYSLOVÁ, Z., *Kritéria pro evaluaci podmínek předškolního vzdělávání* [online]. [cit. 2013-01-19]. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/p/1135/KRITERIA-PRO-EVALUACI-PODMINEK-PREDSKOLNIHO-VZDELAVANI.html>>
- SYSLOVÁ, Z. *Proces vlastního hodnocení mateřských škol*. Praha, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ČSM.
- ŠKOLKY.INFO - Největší databáze MATEŘSKÝCH ŠKOL v ČR [online]. Posl. úravy 05.03.2013 [cit. 2013-02-19]. Dostupné z WWW: <<http://skolky.info/?page=database&kraj=14>>.
- ŠUSTOVÁ, P. Kritérium. In: *Kvalita a hodnocení ve vzdělávání: Výkladový slovník* [online]. Praha: NÚOV, 2009 [cit. 2012-12-11]. Dostupné z WWW: <<http://slovník.evaluacninastroje.cz/#phraseId=75&phrase=KRITÉRIUM>>.
- VAŠTATKOVÁ, J., KUPCOVÁ, M., MAREŠ, J. *Úvod do autoevaluace školy: metodická příručka k vlastnímu hodnocení*. 1. vyd. Editor Kolláriková, Z., Pupala, B. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 188 s. Monografie (Univerzita Palackého). ISBN 80-244-1422-8.
- VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. *Vzdělávání a rozvoj podle kompetencí: kompetence v andragogice, pedagogice a řízení*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. 140 s. ISBN 978-80-86723-54-9.

Vlastní hodnocení školy. [CD ROM]. In: *Řízení mateřské školy*. Nový Bydžov: aTre v.o.s., 2007.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, školský zákon

ŽEŽULOVÁ. K. Portfólio. In: *Kvalita a hodnocení ve vzdělávání: Výkladový slovník* [online]. Praha: NÚOV, 2009 [cit. 2013-01-11]. Dostupné z WWW: <<http://slovník.evaluacninastroje.cz/#phraseId=103&phrase=PORTF%C3%93LIO>>.

6 Seznam tabulek a grafů

- Tabulka 1: Hodnocení vs. evaluace
- Tabulka 2: SWOT analýza.
- Tabulka 3: Odpovědi na otázky č. 9.
- Tabulka 4: Odpovědi na otázku č. 10.
-
- Graf 1: návratnost dotazníků oslovených respondentů
- Graf 2: Přehledná struktura jednotlivých SMŠ (počet součástí jednotlivých SMŠ)
- Graf 3: Pozice vedoucího pracovníka v SMŠ
- Graf 4: Zastřešující ŠVP
- Graf 5: Jednotný evaluační systém v ŠVP
- Graf 6: Vyhodnocení zastřešujícího ŠVP
- Graf 7: Vyhodnocení dílčího ŠVP
- Graf 8: Časová frekvence vyhodnocování ŠVP
- Graf 9: Forma evaluačního systému
- Graf 10: Preferovaná forma evaluačního systému v ŠVP
- Graf 11: Časová frekvence využití analýzy v oblasti vzdělávacích podmínek
- Graf 12: Časová frekvence využití analýzy v oblasti průběhu vzdělávání
- Graf 13: Volný způsob vyjadřování
- Graf 14: Evaluační systém je povinný a svazující
- Graf 15: Evaluace je formální záležitost, „strkáme ji do šuplíku“
- Graf 16: Kritéria vytváří společně celý tým
- Graf 17: Metaevaluace nám pomáhá ke zlepšení, je pro nás efektivní
- Graf 18: Časová frekvence využití analýzy v oblasti vzdělávacích podmínek
- Graf 19: Časová frekvence využití analýzy v oblasti průběhu vzdělávání
- Graf 20: Časová frekvence využití analýzy v oblasti vzdělávacích výsledků
- Graf 21: SWOT analýzu nepoužívám
- Graf 22: Využití dotazníků v oblasti vzdělávacích podmínek
- Graf 23: Využití dotazníků jako techniky terénního průzkumu
- Graf 24: Hospitace a monitoring
- Graf 25: Porady
- Graf 26: Využití autoevaluace

7 Seznam příloh

Příloha 1 – Dotazník – evaluační nástroje	82
Příloha 2 – Metodická příručka pro evaluaci sloučených mateřských škol	87

8 Příloha

DOTAZNÍK – EVALUAČNÍ NÁSTROJE

Vážené kolegyně,

pracuji na výzkumu k bakalářské práci, jejímž tématem je používání evaluačních nástrojů pro vyhodnocení evaluačního systému ve školním vzdělávacím programu (dále ŠVP) v podmínkách sloučených mateřských škol (dále MŠ). Předkládám Vám následující dotazník, jehož cílem je ověřit volbu nejčastějších evaluačních nástrojů (dále EN) při evaluaci ŠVP ve sloučených MŠ a jejich využívání při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP.

K vyplňování dotazníku:

Dotazníky jsou anonymní, získané informace budou zpracovány a použity pouze pro účely statistického zpracování sledovaných indikátorů v mé bakalářské práci. Dotazník je členěn do tří oddílů, které tvoří většinou uzavřené otázky (zde označte skutečnosti, které se Vás týkají - např. x nebo tučným písmem nebo ponechejte pouze správnou odpověď a druhou variantu odstraňte).

U dalších otázek zaškrtněte okénko, které nejlépe vystihuje Vaši zkušenost (např. x nebo číslicí).

U polootevřených nebo otevřených otázek zvolte prosím jednoduchou, krátkou a výstižnou odpověď.

Vyplnění dotazníku Vám zabere maximálně 15 minut. Děkuji za Váš čas a odpovědi, které budou pro mne velmi přínosné. Prosím o zaslání vyplněného dotazníku zpět na adresu: reditelka@materinkykv.cz. Výstupem závěrečné práce bude doporučená metodická příručka pro evaluaci ŠVP ve sloučených MŠ, kterou Vám, v případě Vašeho zájmu, ráda zašlu na Vámi uvedenou adresu.

Zdraví Mgr. Zdeňka Tichá, Komenského 7, Karlovy Vary.

A. ZÁKLADNÍ ÚDAJE – označte jednu možnost						
1. Kolik součástí nebo odloučených pracovišť (OP) slučuje Vaše sloučená mateřská škola (SMS)?	3-4	5-9	10-16	Více, uveďte počet:		
2. Označte Vaší současnou pracovní pozici: ŘŠ-ředitelka celé školy, ZŘŠ-zástupkyně ředitelky školy, VUOP-vedoucí učitelka odloučeného pracoviště, součástí	ŘŠ	ZŘŠ(VUOP)	Jiná:			
B. EVALUAČNÍ PROCES – ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM						
3. Má Vaše škola vytvořený jeden společný (zastřešující) ŠVP pro všechna OP? ANO x NE						
4. Tvoří jednotlivá OP svoje dílčí ŠVP? ANO x NE						
5. Kdo vyhodnocuje ŠVP A) zastřešující? B) dílčí?						
ŠVP	ŘŠ	ZŘŠ, VUOP	TÝM pedagogů	Ostatní pedagogové	Ostatní zaměstnanci	Ostatní, napište konkrétní osoby:
A)						
B)						
6. Je součástí ŠVP společný a jednotný evaluační systém, společná evaluace? ANO x NE						
7. Jak často provádíte vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP ? (použijte některou z variant nebo napište slovně)	1x za rok	1x za delší období (uveďte)	Jiným způsobem, uveďte jak?			
u zastřešujícího ŠVP						
u dílčího ŠVP						
8. Jakou formu má Váš evaluační systém a kterou formu preferujete Vy, co Vám vyhovuje (označte)?						
Forma	ŠVP společný zastřešující	ŠVP dílčí	Preferuji a vyhovuje			
strukturovaný záznam -do tabulky						
strukturovaný záznam - podle osnovy						
volný záznam (text v odstavcích)						
jinak, napište jak:						

C. EVALUAČNÍ NÁSTROJE při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP

9. Napište, do jaké míry souhlasíte s následujícím tvrzením.

Číslo otázky	Zadání otázky	odpovědi			
		ano	spíše ano	spíše ne	ne
1	EN nám pomáhají identifikovat a plánovat potřeby MŠ.				
2	Pomocí EN sledujeme, kontrolujeme a vyhodnocujeme potřeby MŠ.				
3	EN jsou pro nás objektivním prostředkem ke zjišťování kvality vzdělávacích podmínek.				
4	EN nám pomáhají vyhodnocovat vzdělávací procesy a výstupy pedagogického procesu v MŠ.				
5	EN využíváme v naší MŠ efektivně, jsou pro nás přínosem.				
6	SWOT analýzu často využíváme při vyhodnocování vzdělávacích podmínek.				
7	SWOT analýza je pro nás přežitkem.				
8	Vizuální a projektivní techniky jsou pro nás finančně i technicky náročné.				
9	Jsou mezi EN takové metody a techniky, kterým nerozumíme a pro jejich složitost je nepoužíváme.				
10	Vyhovuje nám strukturovaná forma EN.				
11	Dotazníky jsou pro nás neefektivní, protože				
12	Při evaluaci preferujeme volný způsob vyjadřování.				
13	Evaluace je pro nás složitá a časově velmi náročná.				
14	Evaluace je pro nás pouze formální záležitostí a strkáme ji do „šuplíku“.				
15	Kritéria pro hodnocení sledovaných oblastí vytváří společně celý náš tým pedagogů.				
16	Evaluační kritéria jsou pro nás srozumitelná.				
17	K evaluaci ŠVP využíváme nejčastěji analýzu oficiální dokumentace.				
18	K evaluaci ŠVP používáme vlastní hodnotící listy.				
19	Konkretizované očekávané výstupy (KOV) využíváme k				
20	Evaluační systém je povinný a svazující.				
21	Způsob vedení záznamů do třídní knihy je nařízený.				
22	Na hospitace nemám čas.				
23	Velmi často využíváme monitoring.				
24	Potřebuji metodickou příručku k vyhodnocování evaluačního procesu v ŠVP.				
25	Metaevaluace (evaluace našeho evaluačního systému a vlastního hodnocení MŠ) nám pomáhá ke zlepšování dosavadní činnosti školy, je pro nás efektivní.				

Pozn.: evaluační nástroje (EN), mateřská škola (MŠ)

10. Označte do tabulky, jak často a které evaluační nástroje využíváte při vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP.

Soulad ŠVP a RVP	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Dotazník				
Analýza dokumentace				
Evaluace školního klima				
SWOT analýza				
Porady				
Jiné, napište:				
Soulad TVP s ŠVP	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Zápisy do třídní knihy				
Analýza dokumentace				
SWOT analýza				
Hospitace, monitoring				
Pedagogické rady				
Jiné, napište:				
Věcné podmínky	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Dotazník				
SWOT analýza				
Analýza dokumentace (plán, kontrola)				
Životospráva	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Monitoring				
Analýza dokumentace (provozní řád, spotřební koš)				
Dotazník				
Jiné, napište:				
Psychosociální podmínky	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
SWOT analýza				
Dotazník				
Monitoring				
Jiné, napište:				
Organizace	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Hospitace, monitoring				
Audio-video trénink				
Porady				
Jiné, napište:				
Řízení	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
SWOT analýza				
Rozbor mediálních ohlasů				
Porady				
Sebereflexe				
Jiné, napište:				

Personální a pg zajištění	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Analýza dokumentace				
Dotazník				
Porady				
SWOT analýza				
Jiné, napište:				
Spoluúčast rodičů	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Dotazník				
Anketa				
Jiné, napište:				
Integrované bloky – plán IB	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Zápisy v třídní knize				
Evaluace IB				
Jiné, napište:				
Vzdělávací proces	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Monitoring				
Hospitace				
Analýza dokumentace				
Jiné, napište:				
Vzdělávací výsledky	nepoužívám	1x za rok	3x za rok	častěji (vypište)
Portfolio dítěte				
Záznamy o dětech				
Analýza produktů				
Audio-videotrénink				
Jiné, napište:				

11. Využíváte některou z níže uvedených forem autoevaluace i přesto, že již **není povinný** písemný výstup? ANO x NE

Jestliže ANO, prosím označte:

vlastní hodnocení školy (VHŠ), včetně vlastní či předepsané struktury	
hodnotící zpráva (volný zápis, text v odstavcích)	
výroční zpráva	
pozn.: vyžaduje ji po Vás zřizovatel? ANO x NE	
jinou formu, napište kterou:	

Děkuji za Vaše odpovědi a Váš čas, který jste vyplňování dotazníku věnovali.

Zdeňka Tichá

METODICKÁ PŘÍRUČKA PRO EVALUACI SLOUČENÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL

1 Úvod

Evaluace je připravované a opakované kvalitativní vyhodnocování. Jejím smyslem je získat dostatek informací o výchovně vzdělávacích činnostech uvnitř školy, které průběžně, systematicky a pravidelně sbíráme, třídíme, analyzujeme. Úkolem je ověřit kvalitu současného stavu v porovnání s požadovanou vizí, s cílem zhodnotit získané informace podle předem stanovených kritérií pro zvýšení kvality a efektivity pedagogického procesu. Je prostředkem k pochopení současného stavu, identifikaci potřeb, nedostatků, priorit, ke stanovení strategie, postupů a nástrojů pro zavádění změn do chodu školy.

Může ji provádět ředitel sloučené mateřské školy (SMŠ), vedoucí učitelka řídící součásti nebo jednotlivá odloučená pracoviště SMŠ (VUOP), tým pedagogů nebo každá jednotlivá učitelka podle předem stanovených kritérií s využitím evaluačních nástrojů (metody a techniky).

2 Úrovně evaluace v SMŠ

Evaluace je nezbytnou a samozřejmou součástí práce pedagogů jako proces průběžného vyhodnocování vzdělávacích činností, situací i podmínek vzdělávání, realizovaný uvnitř SMŠ. Je prostředkem k hledání optimálních cest v předškolním vzdělávání jednotlivých dětí s přihlédnutím k jejich individualizaci. V podmínkách SMŠ nacházíme nové roviny pro vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP. Evaluace tak probíhá v několika úrovních za předem stanovených pravidel.

2.1 Úroveň celé mateřské školy

Představení SMŠ jako jedné společné, zastřešující vzdělávací instituce s jednotným evaluačním systémem, závazným rámcem společně nastavených zásad, pravidel, kritérií a ukazatelů. Na této úrovni je hodnocen rámeček jednotného evaluačního systému

v zastřešujícím ŠVP ředitelkou SMŠ společně se svým týmem vedoucích učitelek jednotlivých součástí (OP) v následujících oblastech:

- rámcové cíle, strategické záměry ŠVP a celková koncepce otevřeného dokumentu
- zásady, pravidla, postupy a rizika evaluace
- kvalitu a funkčnost evaluačního systému (struktura, plánování na základě potřeb ve vztahu k poskytování předškolního vzdělávání)
- podmínky vzdělávání (zajištění podle RVP PV)
- průběh vzdělávání a jeho výsledky (kvalita odváděné práce pedagogického týmu, dosažení očekávaných výstupních kompetencí)

2.2 Úroveň dílčí mateřské školy

Jednotlivé součásti či odloučená pracoviště představují nižší úroveň. Pro ně platí jistá svoboda a zachování vlastní identity formou začlenění dalších konkrétních kritérií do společného evaluačního systému SMŠ. Zde hodnotíme evaluační systém doplněný kritérii podle konkrétních podmínek mateřské školy v dílčím ŠVP vedoucí učitelkou společně s týmem pedagogů na jednotlivých součásti (OP) v následujících oblastech:

- dlouhodobé cíle, srozumitelné koncepční záměry, osobité zaměření a vhodnost dílčího ŠVP, otevřenost celého dokumentu
- podmínky vzdělávání (zajištění podle RVP PV, zejména prosociálního prostředí, dostatek edukačních materiálů, kvalitu pedagogického procesu)
- průběh vzdělávání (obsah, zpracování integrovaných bloků, pedagogický styl, kvalita vzdělávací nabídky, integrita, promyšlenost a návaznost)
- vzdělávací výsledky (zajištění osobnostního rozvoje dítěte a dosažení očekávaných kompetencí)

2.3 Úroveň jednotlivých tříd

Primární úroveň, kterou představují samotní třídní učitelé a jejich pedagogický styl. Pedagog (učitelka) provádí v rámci evaluačního systému následující postupy:

- evaluaci integrovaných bloků (cíle a podmínky vzdělávání, pestrost a náročnost vzdělávací nabídky)
- hodnocení třídy dětí jako celku (průběh a výsledky vzdělávání)

- hodnocení jednotlivých dětí (průběh a výsledky vzdělávání, očekávané výstupy a kompetence, pedagogickou diagnostiku, portfolio dítěte)
- hodnocení sebe sama (sebehodnocení, flexibilita, průběh vzdělávání – použité formy, metody, pedagogický styl práce)

Každý pedagog (učitelka) je v rámci jednotného evaluačního systému SMŠ zároveň hodnocen:

- ředitelkou SMŠ (hodnotící, řídicí a kontrolní aktivity)
- vedoucí učitelkou OP (hospitace, monitoring, vstupy)
- jinými pedagogy (začínající pedagog, prezentace při náslechu, různých vystoupeních)
- sebereflexí (průběžná, okamžitá, s využitím zpětné vazby, správnost profesních postupů-zpětná vazba od dětí, jejich reakce, hodnocení, na základě RVP PV-„Povinnosti předškolního pedagoga“, vytvořením osobního portfolia)

3 Pravidla evaluace ve SMŠ

Nastavení společného, zastřešujícího jednotného evaluačního systému SMŠ na všech úrovních hodnocení vede k ověření a zlepšení kvality pedagogického procesu. Na základě analýzy zjištěných dat doporučuji nastavit následující zásady a pravidla.

3.1 Zásady evaluace v SMŠ:

- začínáme u sebe (ŘSMŠ, VUOP)
- přenášíme potřebu zlepšování na další lidi (učitelky na jednotlivých třídách)
- zapojujeme celou SMŠ, OP (i provozní zaměstnance)
- snažíme se o vnitřní motivaci spolupracovníků, aby cítili smysl toho, co dělají, EVALUACE není zbytečné a podrobné psaní!
- nehodnotíme lidi, ale činnosti, situace, jevy, nedostatky, problémy (pravidelně o nich diskutujeme)
- motivujeme lidi ke zlepšení práce (radujeme se z úspěchu svých i druhých)

3.2 Evaluace by tedy měla být:

- systematická, pravidelná
- komplexní
- prováděná metodicky správně
- prováděna podle předem stanovených kritérií
- smysluplná, tj. užitečná pro další plánování a rozhodování
- zároveň jednoduchá
- průběžná

3.3 Hlavní postupy evaluace (cyklické):

- sběr informací o určité sledované oblasti (předem stanovit otázky, na co se zaměřím)
- analýza získaných informací, porovnání s požadovaným stavem
- vyhodnocení a naplánování nových postupů do budoucna
- realizace nových opatření

3.4 Rizika ohrožující proces evaluace (E):

- E vnímáme jako formalitu
- E vidíme jako zbytečnou a formální práci
- E může být subjektivní, když není zapojen kolektiv
- E je izolovaná událost (často i autoevaluace!)
- E je nepravdivá, neupřímná, bojíme se přiznat slabé stránky, strach o špatnou pověst
- E je založena na nedostatečné nebo špatném množství informací
- E není komplexní, opomenuli jsme významné, podstatné informace
- E je zkreslená, odhalení chyb či negativních informací je sankcionováno, má dopad na zaměstnance, není jim poskytnuta dostatečná podpora a záruka, pozitivní motivace
- E není systematická, průběžná, pravidelná (chybí plán opatření do budoucna, nepracujeme s výsledky E)
- E není jednoduchá (zvolené postupy, formy, způsoby jsou složité,

např. přílišné psaní a papírování)

- zapomínáme na zpětnou vazbu, na průběžnou E

3.5 Autoevaluace jako součást řízení kvality v podmínkách SMŠ, evaluace současného stavu:

- posláním SMŠ je jasně formulováno, má svoji vizi
- pedagogická práce je orientována na prospěch a osobnostní rozvoj dítěte
- každá realizovaná činnost je prostředkem k uspokojování potřeb dítěte
- SMŠ má strategické a dlouhodobé plány
- zaměřujeme se na prevenci problémů
- všichni mají zcela jasno o svých rolích a kompetencích
- probíhají investice do lidských zdrojů
- řešení stížností – stížnost (podnět) je chápána jako příležitost ke zlepšení
- proces zlepšování je zaměřen na všechny lidi i oblasti
- je definována a prováděna autoevaluace
- kvalita a autoevaluace je přirozenou součástí řízení školy
- kvalita je vnímána a rozvíjena jako vlastní potřeba každého pedagoga

4 Evaluační systém v SMŠ

4.1 Zásady autoevaluace v SMŠ:

- začínáme u sebe (ŘSMŠ, VUOP)
- přenášíme potřebu zlepšování na další lidi (učitelky na jednotlivých třídách)
- zapojujeme celou SMŠ, OP (i provozní zaměstnance)
- snažíme se o vnitřní motivaci spolupracovníků, aby cítili smysl toho, co dělají, EVALUACE není zbytečné a podrobné psaní!
- nehodnotíme lidi, ale činnosti, situace, jevy, nedostatky, problémy (pravidelně o nich diskutujeme)
- motivujeme lidi ke zlepšení práce (radujeme se z úspěchu svých i druhých)

4.2 Plán evaluace ve SMŠ, požadavky

- účast všech zaměstnanců MŠ
- časové období 1-3 let
- evaluační aktivity probíhají na úrovni školy nebo třídy v určitých fázích
- evaluace ŠVP (cíle, podmínky vzdělávání v 7 oblastech, obsah vzdělávání ve vztahu k potřebám a zájmům dítěte, integrovanost tematických celků, prostor pro kreativitu pedagogů, komplexnost, propojenost s TVP, soulad s RVP PV, pedagogická evaluace, sebereflexe, průběh a výsledky vzdělávání)
- struktura plánu

4.3 Evaluační projekt

- cíl, předmět, oblast evaluace (co chceme posoudit, vylepšit, změnit?)
- způsob, prostředky, metody evaluace (jak budeme sbírat, analyzovat data a informace o sledovaném?) – evaluační nástroje
- termíny a časový plán (kdy budeme sběr provádět?)
- stanovení odpovědnosti (kdo ponese za sběr a analýzu dat a informací odpovědnost?)
- poznámky
- výsledkem uvědomělé, cílevědomé, soustředěné, promyšlené, soustavné a opakované týmové činnosti je závěrečná hodnotící zpráva

4.4 Evaluační kritéria

V dokumentu RVP PV najdeme základní soubor rámcových kritérií. Ta jsou odvozována z požadavků předškolního vzdělávání v RVP PV pro všechny sledované oblasti a jevy. Další kritéria se stanovují podle zaměření a priorit jednotlivých součástí, odloučených pracovišť, vytvářejí je jednotlivé týmy pedagogů, jsou doplňující a nedílnou součástí celého evaluačního systému SMŠ.

Kritériem může být dostatek finančních prostředků na zabezpečení chodu školy a kvalitního řízení školy, pozitivní sociální klima třídy, školy, spokojenost dětí i všech zúčastněných, výsledky vzdělávání, bohatá a pestrá nabídka činností, prožitkové

a činnostní učení, kooperace všech zúčastněných, které vyhovují jak práci učitelů, tak i dětem (plánování, sledování jeho projevu a vývoje). a další (uvedeny jsou v dílčích ŠVP jednotlivých OP).

Při evaluačním procesu v podmínkách SMŠ budeme vyhodnocovat podle níže uvedených konkrétních pravidel (kritérií), které tvoří jednotný evaluační systém SMŠ. Evaluační systém byl zpracován ve strukturované formě v tabulkové podobě. Součástí metodické příručky je i přehledná evaluační tabulka ve zjednodušené podobě.

5 Oblasti evaluace v programu SMŠ

Při strategickém plánování rámcových cílů a dlouhodobé koncepce SMŠ vychází ředitelka školy z koncepčních záměrů jednotlivých součástí, odloučených pracovišť, SMŠ. Proto je velmi důležitá týmová spolupráce při vytváření společného, zastřešujícího ŠVP. Ten vychází z dílčích vzdělávacích programů, které vytváří vedoucí učitelky se svými týmy pedagogů z jednotlivých součástí SMŠ, odloučených pracovišť.

5.1 Program školy, koncepce, cíle a obsah vzdělávání (soulad dílčích ŠVP, TVP se zastřešujícím ŠVP a s RVP PV)

- a) sledujeme, jestli cíle, záměry či výstupy, které jsme si v rámci našeho působení stanovili, jsou v souladu s RVP PV a upravujeme je podle zjištěných skutečností
- b) sledujeme, je-li i obsah vzdělávání v souladu s obsahovou nabídkou RVP PV a nezasahuje do oblasti rizik (např. není-li dělaný na efekt, nezahrnuje příliš kroužků a doplňkových aktivit, nevyžaduje příliš složitou organizaci aj.). Pokud ano, korigujeme naši vzdělávací nabídku
- c) zvažujeme, jestli jsou naše cíle stále aktuální, nebo zda se neuchylujeme ze směru, který jsme si vytýčili, hledáme způsoby jak cíle upravit, pozměnit
- d) sledujeme, má-li obsah vzdělávání koncepci, je-li smysluplným a propojeným celkem a pokud není, hledáme způsoby, jak ho upravit či přetvořit, aby jím skutečně byl
- e) zamýšlíme se nad tím, jak jsou jednotlivé bloky charakterizovány v ŠVP a zda je i pro nás jejich charakteristika funkční, nebo nic neříkající, a pokud nám

svazuje ruce k vlastní iniciativě a tím komplikuje plánování a realizaci činností či shledáme-li jiné nedostatky, iniciujeme změnu pravidel

- f) sledujeme, jsou-li témata dětem srozumitelná, blízká a smysluplná, jestli je zajímaví a mají potřebu se jimi zabývat - pokud ne, snažíme se je upravovat, případně změnit celou tematickou nabídku
- g) kontrolujeme si, je-li naše vzdělávací nabídka v souladu s cíli dílčími a jestli neopomínáme některou vzdělávací oblast a těmto oblastem věnujeme zvýšenou pozornost v dalších celcích.
- h) sledujeme, je-li obsahová nabídka tvořena v souladu se stanovenými cíli, záměry či výstupy školy a průběžně k nim směřuje. Pokud ne, iniciujeme změnu buď v oblasti cílů nebo obsahu a jeho realizace

5.2 Podmínky ke vzdělávání (materiální, technické, hygienické, organizační, řízení SMŠ, personální a pedagogické zajištění, spoluúčast rodičů)

- a) definujeme si pravdivě podmínky naší třídy i školy a porovnáme je s podmínkami z RVP PV, nejsou-li vyhovující, hledáme cesty k jejich optimalizaci (vytvoření vhodného klima)
- b) hledáme rizikové oblasti našich podmínek a cesty k jejich minimalizaci
- c) zkvalitňujeme pedagogický proces, podporujeme odborný růst pedagogů, jejich kvalifikovanost a odbornost
- d) inspirujeme se jinými mateřskými školami a zařízeními ke zlepšení našich vzdělávacích podmínek

5.3 Průběh vzdělávání dětí - vzdělávací proces (kvalita s dostatečným naplňováním cílových hodnot vzdělávání s ohledem na možnosti a potřeby dítěte)

5.3.1 Interakce učitele a dítěte (vzdělávajícího a vzdělávaného)

- a) kontrolujeme interakci uč. s dítětem podle stanovených zásad a kritérií a snažíme se o její optimalizaci směrem k vytýčené kvalitě, kdy je učitelka dítěti partnerem
- b) sledujeme funkčnost pravidel vytvořených spolu s dětmi a hledáme cesty k tomu, jak je co nejefektivněji dodržovat

- c) pracujeme průběžně se zpětnou vazbou od dětí a na jejím základě korigujeme svou interakci s dětmi
- d) poskytujeme dětem zpětnou vazbu na jejich chování a dbáme, aby byla respektující, aby dítě nezraňovala a hledáme formulace vedoucí k posunu dítěte
- e) sledujeme, je-li naše komunikace s dítětem empatická a efektivní a hledáme způsoby jejího vylepšování

5.3.2 Používané metody a formy vzdělávání

- a) kontrolujeme si, jsou-li všechny námi užívané metody odpovídající věkovým kontrolujeme zvláštnostem a potřebám dětí a pokud ne, hledáme cesty k minimalizaci méně vhodných metod (pedagogický styl práce)
- b) porovnáváme námi užívané metody a činnosti s doporučením RVP PV (např. s obecnými cíli) a korigujeme zjištěné nedostatky
- c) zjišťujeme, které metody (činnosti) mají u dětí největší úspěch a proč, a ze zjištěného vycházíme v dalším plánování
- d) vyžadujeme si zpětnou vazbu k proběhlým činnostem od dětí, rodičů a dalších účastníků a na jejím základě připravujeme další činnosti (spolupráce s rodiči, zpětná vazba)
- e) v literatuře, vzdělávání, u kolegyň aj. hledáme inspiraci ke změnám v metodách a k novým činnostem

5.3.3 Výsledky vzdělávání (u jednotlivých dětí, v rámci třídy, v rámci integrovaných bloků)

- a) dosahovat optimálních výchovně vzdělávacích výsledků odpovídajících individuálním možnostem dítěte a cílům předškolního vzdělávání
- b) sledujeme individuální pokroky jednotlivých dětí a tomu přizpůsobujeme vzdělávací nabídku; výrazné informace o posunu dětí zaznamenáváme či ukládáme (podporujeme a rozvíjíme silné stránky dítěte, je-li posun minimální, nerovnoměrný nebo dochází k regresi, hledáme cesty, jak dítěti pomoci)
- c) sledujeme, jsou-li u dítěte naplňovány kompetence a očekávané výstupy ze všech oblastí RVP PV; pokud ne, snažíme se obohatit, popř. upravit

vzdělávací nabídku činností v patřičném směru; pokud to nezvládneme sami, hledáme další cesty k nápravě, spolupracujeme s rodinou a dalšími odborníky

- d) sledujeme, zda se nám daří v rámci integrovaných bloků naplňovat očekávané kompetence a zda zasahují v rámci bloků více oblastí (nejlépe všechny); podle poznatků upravujeme nabídku činností, zpestřujeme ji, upravujeme, popř. měníme formy, metody a podmínky vzdělávání
- e) sledujeme v rámci třídy, jestli se nám daří naplňovat výstupy, které jsme si sami nadefinovali (např. pravidlo, že si vzájemně neubližujeme) a případně upravujeme své působení tak, aby bylo efektivnější
- f) důležitý je rozmanitý obsah vzdělávací nabídky (začlenit i nadstandardní aktivity)

Každý pedagog přebírá vlastní odpovědnost za kvalitu poskytovaného vzdělání při řízení pedagogického procesu ve své třídě. Cíleně a systematicky vyhodnocuje určité pedagogické jevy a situace pro pedagogické účely. Během školního roku průběžně sleduje, jaké jsou individuální vzdělávací pokroky dítěte, jak se dítě vyvíjí, jak se zdokonaluje ve svých schopnostech a dovednostech, jak si při hrách a běžných činnostech vede, jak se cítí v prostředí mateřské školy, jakým způsobem si utváří vztahy s ní i s ostatními dětmi ve třídě. Pedagogické hodnocení se pro ní stává prostředkem k hledání optimálních cest vzdělávání jednotlivých dětí.

5.4 Podpora školy dětem, klima a vztahy na jednotlivých součástech, odloučených pracovištích, spolupráce s rodiči

- a) spolupráce s ostatními subjekty
- b) dobré klima na jednotlivých OP-MŠ, prostředí tolerance, důvěry
- c) rozvoj dobré spolupráce s rodiči
- d) kvalitní poradenský servis a informovanost rodičů

Pro potřeby autoevaluace v oblasti spolupráce je velmi cenným zdrojem informací nezbytná komunikace s rodiči. Jejich spontánní reakce, postoje, chování a jednání poskytují pedagogům cennou zpětnou vazbu jejich pedagogického působení nejenom na dítě. Do evaluačních materiálů mají možnost nahlédnout rodiče, třídní učitelky a zástupkyně ředitelky SMŠ, ředitelka, odborníci.

5.5 Řízení SMŠ (kvalitní, systémové a kompetentní)

- a) struktura SMŠ, vnitřní normy, organizace vzdělávání
- b) kultura SMŠ, koncepce, plánování, strategické záměry, filosofie školy
- c) styl řízení, hodnotící systém a motivace lidí, kvalita pedagogického procesu

5.6 Úroveň výsledků ve vzdělávání SMŠ (zvýšení kvality pedagogické práce a její prezentace na veřejnosti)

- a) autoevaluace, hodnotící zpráva, inovace
- b) webové stránky SMŠ a jejich jednotlivých OP, veřejná vystoupení

6 Předměty evaluace v SMŠ (na základě RVP PV)

- a) Vývoj dítěte ve všech oblastech (biologické, psychologické, interpersonální, sociokulturní, environmentální) – podle jednotlivých kapitol RVP PV „Rámcové cíle, Klíčové kompetence, Vzdělávací oblasti“ jsou potom formulovány jednotlivé otázky pro evaluaci
- b) pedagogická práce učitelky (podle kapitoly „Povinnosti předškolního pedagoga“, jeho pedagogický styl)
- c) oblast řízení mateřské školy (v rámci SMŠ – ředitelka hodnotí sociální klima celé školy, všechny svoje zástupkyně, vedoucí učitelky řídící jednotlivé součásti, odloučená pracoviště, a jiné vedoucí pracovníky; v rámci součásti, odloučeného pracoviště – vedoucí učitelka hodnotí řízení celé SMŠ ve vztahu k sobě samotné, dále svůj styl řízení na úrovni součásti, odloučeného pracoviště, jeho sociální klima)
- d) podmínky mateřské školy (sedm podmínek vzdělávání, které jsou formulovány v RVP PV)
 - věcné podmínky
 - životospráva
 - psychosociální podmínky
 - organizace
 - řízení MŠ (delegování pravomocí, zodpovědnost a volnost pedagogů)
 - personální a pedagogické zajištění
 - spoluúčast rodičů

e) společný, zastřešující vzdělávací program SMŠ, dílčí ŠVP jednotlivých součástí, odloučených pracovišť (viz. bod č. 2 – Úroveň evaluace SMŠ: soulad s RVP PV, TVP s dílčím ŠVP, otevřenost dokumentu, dílčí i doplňkové projekty, konkrétní aktivity, formy a metody práce, pestrost a vyváženost činností, obsah a integritu vzdělávací nabídky, průběh vzdělávání a jeho výsledky)

7 Evaluační nástroje doporučené pro evaluaci a autoevaluaci ve SMŠ (formy, metody, techniky nejčastěji využívané k vyhodnocování evaluačního systému v ŠVP)

- **analýza dokumentů SMŠ, součástí (OP), třídy** (zkoumáme kompletnost, legálnost, vlastnosti, struktury, obsah, věcnou i formální stránku, návaznost všech procesů v řízeném pedagogickém procesu)
- **analýza produktů** (dětské práce, portfolia - odborné posouzení produktu ve vztahu k předpokladů a schopnostem dítěte, jeho dřívějším výkonům, k normě), využití teoretických metod evaluace (analýza, syntéza, dedukce, modelování, formalizace)
- **analýza - SWOT** (pojmenovává vnitřních i vnějších podmínek SMŠ a jejích součástí, její přednosti i nedostatky, možná ohrožení, ujasnit si možnosti dalšího rozvoje a odhalit ohrožující rizika)
- **analýza vlastní řídicí práce na různých stupních řízení** (ředitelka SMŠ, vedoucí učitelka jednotlivých součástí, OP, plány ředitelky SMŠ, vedoucích učitelek - průběžné kontroly plnění, stanovení kontrolních dnů, evaluace, zpětná vazba)
- **anketa** (rozhovor, dotazování, forma ankety může být písemná i ústní, krátké šetření o několika málo otázkách, které zkoumá mínění dotázaných o některých jevech)
- **audio – video trénink** (pozorování, rozhovor – slovní komentář, cílené pořizování videozáznamu o dění ve třídě, slouží zásadně k rozboru práce učitelky, situace ve třídě a sledovaných jevů, např. jednání dítěte, pedagogické práce učitelky a jejího pedagogického působení, zásadou je souhlas učitelky

s pořizováním záznamu a znalost doby nahrávání, dále osobní rozhodnutí učitelky o nezveřejnění nebo vymazání)

- **diskuze, porady** (používá se k výměně názorů a nápadů, k vyjasnění stanovisek, k hledání kompromisů při řešení problémů, je dobré, když se diskuse na dané téma účastní co nejširší počet odborníků; při vedení diskuse je potřeba zabezpečit uvolněné ovzduší, uvést hlavní účel a téma diskuse, vymezit hranice diskuse, povzbuzovat účast všech členů, přidržovat je u tématu, případně používat audiovizuální pomůcky, je potřeba průběžně shrnovat prodiskutované a na závěr zopakovat to nejdůležitější z diskuse, dosažené závěry, objasnit, co diskuse splnila)
- **dokumentace o dětech** (rodinné postavení a zázemí, informace od rodičů, lékařů, specialistů, informace o předchozím pobytu v MŠ, aj. + **osobní portfolio dítěte** -výkresy, výroky, práce, foto a videodokumentace, záznamy ze společné rekapitulace dne s dětmi, aj.)
- **dokumentace o učitelích** (vzdělání, praxe, odbornost, stáže, funkce, aj. + **osobní portfolio pedagoga, sebereflexe** - výrobky, projekty, pracovní dokumenty, odborná analýza dětských prací, deník, kronika, foto a videodokumentace, osvědčení o sebevzdělávání DVPP, odborné články a stati, aj.)
- **dotazník** (soustava předem připravených otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které respondent odpovídá písemně, dotazníky připravené neodborně mají malou výpovědní hodnotu, proto je vhodné pro konstrukci dotazníku využít služeb odborníka - formulace otázek, jejich řazení, škálování odpovědí, vyhodnocení - při vyhodnocování pozor na subjektivní soudy!), **dotazníky pro různé skupiny osob** (pedagogové, provozní zaměstnanci, rodiče, sponzoři, studentky, poradenské zařízení – psycholog, studentky, aj.) – tématické, postihující různé oblasti našeho zájmu
- **hodnocení práce učitelek na třech různých úrovních** (cyklické hodnocení, pozorování, analýza dokumentace, rozhovor) - shrnutí zjištěných kvalit a hodnot práce za určité období, zpravidla doplněno osobním hodnotícím pohovorem
- **hodnocení integrovaných bloků v TVP** (propojenost, návaznost, přiměřenost, aktuálnost, podnětnost, pestrost, přínos k rozvoji jednotlivce i skupiny, zapojení dětí i rodičů)

- **hodnocení plnění individuálních vzdělávacích plánů** (jsou-li na MŠ)
- **hospitace, i vzájemné hospitace (náslechy, pozorování)** – několika úrovně, návštěva ve třídě s cílem poznání stavu a úrovně výchovné a vzdělávací práce, ředitelka SMŠ a vedoucí učitelka ji vykonávají za účelem kontrolním, pedagogové a studující za účelem studijním a poznávacím
- **informace ze tříd na pedagogických radách** („sebechvála“) = krátký popis osobního úspěchu, pocitu uspokojení z takové situace, která je jinak nezachytitelná, jde o sociální vztahy, atmosféru, nový postup, zájem dítěte, aj.
- **kontrola** třídní dokumentace (zápisy v třídní knize, kompletní agenda, záznamy o dětech, ŠVP, TVP a plány apod.)
- **metaevaluace** – evaluace vlastního evaluačního procesu, vyvarování se chyb při vyhodnocování, stanovení nových postupů
- **monitoring (pozorování)** - krátké návštěvy, neohlášené vstupy do tříd, drobná pozorování, opakovaná pozorování, prohlídka prostředí, krátký náhled do činnosti ve třídě i v jiném prostředí (plavecký bazén, solná jeskyně, zahrada, školní akce, aj.)
- **osobní portfolio** - má komplexní a systematický charakter
 - **osobní portfolio dítěte** (pracovní materiály - výkresy, výroky, práce, foto a videodokumentace, popisy situací, komentáře, přehled o rozvoji, pokrocích, dokumentační – diagnostické a hodnotící - záznamy o dětech, sledování posunu v jeho rozvoji, diagnostické výstupy, individuální vzdělávací plán)
 - **osobní portfolio učitelky** (profesní - vzdělání, praxe, odbornost, stáže, funkce, projekty, pracovní dokumenty, odborná analýza dětských prací, deník, sebehodnocení, kronika, foto a videodokumentace, osvědčení o sebevzdělávání pg., odborné články, projekty, osobní úspěchy, apod.)
 - **portfolio školy** (účelný a komplexní soubor dokumentů, který vypovídá o MŠ a o jejím systematickém a kontinuálním úsilí ve prospěch dětí, slouží k prezentaci a rozvoji MŠ)
- **pedagogická diagnostika - práce s rámcovými cíli** (Co se dítě učí? S jakou hodnotou se setkává? Jaký má prostor pro samostatnost? Jaké dosahuje osobní pokroky? Jaká je jeho socializace?)
- **pedagogická autoevaluace** (plánování, metody, činnost, účelnost, motivace, aj.)

- **pozorování (observace)** - cílevědomé, plánovité a soustavné vnímání jevů a procesů, kdy se snažíme odhalit podstatné souvislosti a vztahy sledované skutečnosti, neodmyslitelná součást každodenní pedagogické práce učitelek
 - **standardizované pozorování** (podle předem daného „itineráře“) snažíme se o co nejvyšší možnou objektivitu, to znamená že se chceme vyvarovat haló efektu, logických chyb, předsudků, stereotypům a analogiím, tradic, chceme minimalizovat dopad aktuálního psychického stavu pozorovatele, tendenci k průměru, kontrast, shovívavost pozorovatele, atd., v pedagogické praxi se pozorování týká výchovných jevů, nejvíce se využívá **pozorování při monitoringu, stínování a hospitaci** (pozorování dětí, učitelek, jejich činností, výsledků práce, aj.)
 - **nepřímé pozorování** (skryté) - pozorování dětí při běžných denních činnostech
- **projektivní techniky** (dramatizace, situační metoda, volná či tématická kresba, doplňování započatých kreseb, práce s myšlenkovou mapou, vizuální – práce s fotografií, manipulace s materiálem)
- **průzkum, technika kritických událostí, rozbor mediálních ohlasů** (pozitivních i negativních)
- **příklad dobré praxe** (nové postupy, metody práce, vzdělávací úspěchy, nabídnout ostatním MŠ praktické nápady, nové aktivity a kreativní řešení)
- **rozhovor** (verbální komunikace sloužící ke shromažďování informací o pedagogické či jiné realitě, rozhovor s expertem), rozhovor může být:
 - **řízený** (interview) a **neřízený** (volný);
 - **standardizovaný** (tazatel postupuje podle přesně připraveného textu – formuláře i pořadí otázek) a **nestandardizovaný** (nestrukturovaný, neformální);
 - **individuální i skupinový** (diskuze, porada, hodnotící pohovor)

Pro vedení rozhovoru jako metody, potřebujeme znát **základní pravidla** vedení rozhovoru a **způsob** jeho přesného záznamu.

- **vnitřně stanovená kriteria** (kodex pedagoga MŠ, osobní příplatky, aj.)
- **zamýšlení se a myšlení nahlas, stimulované vzpomínání**

- **záznamy a zprávy o kontrolách** (plán kontrol plánované, cílené, systematické) **a hodnoceníh** (vlastní hodnotící zpráva)
- **záznamy z pedagogických rad** (plánované, cílené, systematické, hodnotící)
- **zpětná vazba** - od kolegy, ředitelky, rodičů, dětí, ČŠI, zřizovatele, veřejnosti (někdo pozoruje druhého a podá mu zpětnou vazbu, sdělí své postřehy k jeho práci, a to pozitivní i negativní, nejsou stanovovány žádné závěry, metoda slouží výhradně jako „zrcadlo“ a je nutné necítit se zpětnou vazbou ohrožen)
- **Feedback 360° jako metoda zpětné vazby** pro sebehodnocení řídicích schopností, pro cílený rozvoj manažerských dovedností a kompetencí, slouží ke zvyšování efektivnosti jednotlivců i manažerského týmu jako celku

8 Doporučený návrh plánu evaluace

8.1 Strukturovaný záznam

Hodnocení probíhá na úrovni dílčího ŠVP v jednotlivých součástech za určitých podmínek a s konkrétními očekáváními. Při dodržení čtyř základních pravidel (co, jak, kdy, kdo) vyhodnocujeme jednotlivé oblasti pomocí zvolených kritérií.

KRITÉRIA (žádoucí stav)	EVALUAČNÍ NÁSTROJE	ČASOVÝ PLÁN	ODPOVĚDNOST
CO ? (předmět evaluace, oblast hodnocení, konkrétní jev – pedagogický proces)	JAK ? (techniky evaluace, postupy, prostředky, formy a metody, aktivizující formy prožitkového učení, individualizace, způsoby vyhodnocování)	KDY ? (frekvence evaluace, časový plán, konkrétní termíny,)	KDO ? (odpovědní pracovníci, pedagogové)

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM (zastřešující, dílčí, TVP) (dílčí ŠVP a jednotlivé TVP jsou otevřené dokumenty umožňující proměnu, zkvalitňování, další rozvoj celé školy, OP i jednotlivých tříd; přehled eventuálních činností uplatňovaných na úrovni jednotlivých tříd, MŠ - OP nebo celé MŠ, včetně činností zaměřených k hodnocení vzdělávacích pokroků jednotlivých dětí.			
<p><u>Soulad TVP – ŠVP – RVP PV</u></p> <p>ověřit soulad ŠVP-TV TVP – RVP PV, respektování vzdělávacího obsahu a podmínek vzdělávání v RVP PV i v konkrétní MŠ, dohodnutých pravidel, naplňování záměrů a zásad otevřeného dokumentu, odbornost terminologie posloupanost obsahu vzdělávání, plánování TVP v souladu se ŠVP plnění vzdělávacích cílů a cílových kompetencí vzdělávání</p>	<p>Kontrola Pozorování Školní dokumentace Přehled o rozvoji dítěte Záznamy Monitoring Hospitace, hospitační záznamy Fotodokumentace Celoškolní akce Konzultace Dotazníky Pedagogické porady (PP) Vlastní hodnocení školy, sebehodnocení</p>	<p>Průběžně, 2x ročně Průběžně Průběžně Průběžně Průběžně Průběžně Podle plánu, cílené</p> <p>Průběžně Podle plánu školy Denně 1x ročně Podle plánu PP</p> <p>1 x ročně</p>	<p>VUOP, učitelky, ŘŠ VUOP, učitelky VUOP, učitelka, ŘŠ učitelky VUOP, učitelka VUOP, učitelky VUOP, ŘŠ</p> <p>učitelky VUOP, učitelka, ŘŠ VUOP, učitelka VUOP, ŘŠ VUOP, ŘŠ</p> <p>VUOP, ŘŠ, učitelky</p>
<p>PRŮBĚH VZDĚLÁVÁNÍ, VZDĚLÁVACÍHO PROCESU</p> <p>(nesou znaky prožitkového a sociálního učení, partnerské komunikace učitelky s dítětem, vyváženosti spontánních a řízených činností, podílu forem skupinové, individuální i hromadné práce během celého dne, efektivního využití didaktických pomůcek a motivačních metod práce, uplatnění nových poznatků a zkušeností se zřetelem k vytváření cílových hodnot předškolního vzdělávání)</p>			
<p><u>Evaluce uplatněných metod</u></p> <p>hodnocení a pravidelné sledování průběhu vzdělávání z hlediska uplatněných metod a forem práce se záměry v této oblasti, rozmanitost vyučovacích postupů, stylů učení, aktivní zapojení dětí, individualizace vzdělávání, pozitivní motivace</p>	<p>Pozorování Hospitace, i vzájemné Konzultace pedagogů Pedagogické porady Vlastní hodnocení školy Zpětná vazba</p>	<p>Denně Podle plánu hospitací Denně Podle plánu PP 1x ročně</p> <p>Denně</p>	<p>VUOP, učitelka VUOP, ŘŠ, učitelky učitelky VUOP, ŘŠ, učitelky VUOP, ŘŠ, učitelky</p> <p>Děti, rodiče, učitelky, VUOP, ŘŠ</p>

<p>ve výuce</p> <p><u>Evaluaace TVP</u></p> <p>respektování vzdělávacího obsahu v konkrétní třídě, dohodnutých pravidel, naplňování záměrů a zásad otevřeného dokumentu, odbornost terminologie, promyšlenosti, plánovitosti, posloupnosti obsahu vzdělávání, kvality a pestrosti vzdělávací nabídky, plánování TVP v souladu se ŠVP plnění vzdělávacích cílů a cílových kompetencí vzdělávání</p>	<p>Kontrola Pozorování Školní dokumentace Záznamy Monitoring Hospitace, hospitační záznamy Fotodokumentace Celoškolní akce Konzultace Dotazníky Pedagogické porady (PP) Vlastní hodnocení školy, sebehodnocení</p>	<p>Průběžně, 2x ročně Průběžně Průběžně Průběžně Průběžně Průběžně Podle plánu, cílené</p> <p>Průběžně Podle plánu školy Denně 1x ročně Podle plánu PP</p> <p>1 x ročně</p>	<p>VUOP, učitelky, ŘŠ VUOP, učitelky VUOP, učitelka, ŘŠ učitelky VUOP, učitelka VUOP, učitelky VUOP, ŘŠ</p> <p>učitelky VUOP, učitelka, ŘŠ VUOP, učitelka VUOP, ŘŠ VUOP, ŘŠ</p> <p>VUOP, ŘŠ, učitelky</p>
<p><u>Evaluaace integrovaných bloků</u></p> <p>IB otevřené, volné, nesvazující, podporující tvořivost učitelky, zhodnocení naplnění stanovených záměrů zrealizované vzdělávací nabídky (mnohostranně pestrá, rozmanitá, respektující podmínky MŠ, věkové i individuální zvláštnosti, přiměřená, systematická, posloupná), stanovení případných opatření vyplývajících z výsledků evaluace</p>	<p>Pedagogická evaluace a denní záznamy v třídní knize (TK) Konzultace Pedagogické porady (PP)</p>	<p>denně</p> <p>1 x týdně, 1x za pololetí podle plánu PP</p>	<p>učitelky</p> <p>učitelky</p> <p>VUOP, ředitelka (ŘŠ), učitelky</p>

<p><u>Evaluace témat jednotlivých IB</u></p> <p>témata dostatečně široká, obsahově srozumitelná, užitečná, prakticky využitelná, s principy činnostního učení, zaměřená na hlavní kompetence; zhodnocení podle zajímavosti vzdělávací nabídky, podle návaznosti a podle časového rozvržení, , inovace, konstruktivní návrhy na změny</p>	<p>Hodnocení TVP</p> <p>Záznamy do TK Konzultace Pedagogické porady (PP) Písemné záznamy do přehledu o rozvoji dítěte</p>	<p>Vždy po ukončení realizace daného IB, po ukončení tématu, většinou 1x týdně denně podle plánu PP</p>	<p>učitelky</p> <p>učitelky učitelky, s rodiči VUOP, učitelky</p> <p>učitelky</p>
<p><u>Evaluace dílčích projektů</u></p> <p>plnění záměrů, začlenění do jednotlivých IB, princip činnostního učení</p>	<p>Konzultace</p> <p>Pedagogické porady (PP)</p>	<p>1x týdně nebo průběžně, po ukončení Podle plánu PP</p>	<p>učitelky</p> <p>VUOP, učitelky</p>
<p>PODMÍNKY PRO PRŮBĚH VZDĚLÁVÁNÍ (vyhodnocení podmínek pro průběh vzdělávání ve vztahu k podmínkám RVP PV)</p>			
<p><u>Materiální podmínky (technické a hygienické)</u></p> <p>kvalita zařízení a vybavení MŠ, didaktická úroveň vybavení pomůckami, technikou, studijním a metodickým materiálem, kvantita vybavení spotřebním materiálem, dostupnost a využitelnost</p>	<p>Pozorování Kontrolní činnost Pedagogické porady Vlastní hodnocení školy, sebehodnocení Dotazník Plány (dlouhodobé, krátkodobé)</p>	<p>denně 3 x ročně podle plánu PP 1 x ročně</p> <p>1x ročně 2x ročně</p>	<p>ŘŠ, VUOP, učitelky, provozní pracovnice, kontrolní orgány ŘŠ, VUOP, učitelky</p> <p>Všichni zaměstnanci školy, ŘŠ, rodiče</p>

<p><u>Životospráva</u></p> <p>kvalita stravy, kultura stolování, denní režim, pitný režim, pobyt venku, pohybové aktivity, odpočinek, podpora zdravého životního stylu (po stránce fyzické, duševní a sociální)</p>	<p>Konzultace</p> <p>Pedagogické a provozní porady, skupinová diskuze</p> <p>Vlastní hodnocení školy</p> <p>Anketa</p>	<p>Denně</p> <p>Podle plánu PP</p> <p>1 x ročně</p> <p>1x ročně</p>	<p>učitelky, kuchařky, rodiče</p> <p>VUOP, VŠJ, učitelka, provozní pracovnice, ŘŠ</p> <p>VUOP, VŠJ, učitelka, kuchařky, ŘŠ</p> <p>Rodiče</p>
<p><u>Psychosociální podmínky</u></p> <p>kvalita prostředí (i pracovního), třídy, adaptace dětí, respektování přirozených dětských potřeb, rovnost postavení dětí, pravidla soužití, komunikace, pedagogický styl, posilování pozitivního sebepojetí, dítěte, samostatnosti, dovednosti řešit problémy, rozvoj respektu a tolerance, podpora sociálního cítění, vytváření vzájemných pozitivních vztahů, zdravé komunikace a interakce mezi učitelkou a dítětem, ostatními dětmi</p>	<p>Hospitace</p> <p>Konzultace</p> <p>Dotazníky</p> <p>Anketa</p> <p>Pedagogické a provozní porady</p> <p>Vlastní hodnocení školy (sebehodnocení)</p>	<p>Podle plánu hospitací</p> <p>Denně</p> <p>1x ročně</p> <p>1x ročně</p> <p>Podle plánu PP</p> <p>1 x ročně</p>	<p>VUOP, učitelka, provozní pracovnice</p> <p>Všichni zaměstnanci školy</p> <p>rodiče</p> <p>Všichni zaměstnanci školy, ŘŠ</p> <p>VUOP, učitelka, ŘŠ</p>
<p><u>Organizace</u></p> <p>organizace života dětí, denní režim, organizace vzdělávacího procesu (formy prožitkového učení, hra)</p>	<p>Konzultace</p> <p>Skupinové diskuze</p> <p>Pedagogické porady</p> <p>Vlastní hodnocení školy</p>	<p>Denně</p> <p>podle plánu PP</p> <p>1 x ročně</p>	<p>VUOP, učitelka, ŘŠ, provozní pracovnice, rodiče</p> <p>VUOP, učitelka, ŘŠ, provozní pracovnice</p>

<p><u>Řízení MŠ</u></p> <p>styl řídicí práce, podpora týmové práce, motivace, rozdělení kompetencí, efektivita využívání finančních zdrojů, rozvoj ekonomických zdrojů (projekty, granty)</p>	<p>Dotazníky Pedagogické a provozní porady Vlastní hodnocení školy Sebehodnocení vedení školy</p>	<p>1 x ročně Podle plánu PP</p> <p>1 x ročně</p> <p>1 x ročně</p>	<p>VUOP, učitelka, ŘŠ, provozní pracovnice</p> <p>VUOP, učitelka, ŘŠ</p> <p>VUOP, ŘŠ</p>
<p><u>Personální a pedagogické zajištění</u></p> <p>hodnocení zaměstnanců z hlediska provozního zajištění (úvazky), hodnocení pedagogů z hlediska kvalifikace, úrovně pedagogické práce, kvality zpracování TVP, ŠVP, sebehodnocení</p>	<p>Plán strategie řízení a kontrolní činnost Plán DVPP Hospitační záznam Vlastní hodnocení školy Sebereflexe a sebehodnocení</p>	<p>1 x ročně</p> <p>1 x ročně Podle plánu hospitací</p> <p>1x ročně</p> <p>1x ročně</p>	<p>ŘŠ, VUOP</p> <p>ŘŠ, VUOP VUOP VUOP, učitelky, ŘŠ</p> <p>učitelky, VUOP</p>
<p><u>Osobní rozvoj pedagogů</u></p> <p>poznatky z DVPP a samostudií, individuální přístup ke vzdělávací nabídce, úroveň odborné didaktické způsobilosti učitelky, autoevaluace vlastního vzdělávacího růstu, pedagogická evaluace, vzájemná interakce s dítětem</p>	<p>Konzultace Hospitace Pedagogické porady Plán DVPP</p>	<p>Denně Podle plánu hospitací Podle plánu PP 2 x ročně</p>	<p>VUOP, učitelka, ŘŠ VUOP, ŘŠ VUOP, ŘŠ, učitelky VUOP, ŘŠ</p>

<p><u>Evaluační spolupráce s rodinou</u></p> <p>informovanost o činnostech v MŠ, o výsledcích vzdělávání, o úspěšnosti zvolených metod, a forem spolupráce, vytváření pozitivních partnerských vztahů, umožnění vstupů a přímé účasti při činnostech v MŠ, naplnění stanovených záměrů, průběžný přístup a přenos informací</p>	<p>Rodičovské schůzky</p> <p>Webové stránky Fotodokumentace Individuální rozhovory</p> <p>Celoškolní akce Pedagogické porady Vlastní hodnocení školy Společná tvořivá odpoledne v MŠ Návštěvy v MŠ Dny otevřených dveří</p>	<p>3 x ročně</p> <p>Průběžně Po ukončení akce Podle zájmu rodičů a při hodnocení dítěte Po ukončení akce Podle plánu PP 1 x ročně</p>	<p>VUOP, učitelka, rodiče, ŘŠ ŘŠ, redakce, VUOP Učitelky VUOP, učitelky, rodiče</p> <p>ŘŠ, VUOP, učitelky ŘŠ, VUOP, učitelky ŘŠ, VUOP, učitelky</p> <p>Učitelky, rodiče</p> <p>ŘŠ, VUOP, učitelky, rodiče</p>
<p><u>Spolupráce se ZŠ a ostatními partnery</u></p> <p>pocit sounáležitosti a hrdosti na školu, klima a celková kultura školy, PR, image školy, OOPP, SPC, knihovna, MěP, Záchraný kruh,</p>	<p>Konzultace Webové stránky Fotodokumentace Pedagogická porada Vlastní hodnocení školy PR - články do tisku Celoškolní akce Spoluúčast na tvorbě TVP, ŠVP, jejich hodnocení</p>	<p>Průběžně Průběžně Po ukončení akce Podle plánu PP 1x ročně</p> <p>Po ukončení akce Po ukončení akce Průběžně Průběžně</p>	<p>VUOP, učitelka, ŘŠ</p>

VÝSLEDKY VE VZDĚLÁVÁNÍ (hodnotíme vzdělávací přínos u dětí, jejich individuální pokroky)			
<p><u>Individuální vzdělávací pokroky dětí</u></p> <p>Dovednost spolupracovat, komunikovat</p>	<p>Analýzy, syntézy, kritické hodnocení Školní dokumentace Pozorování Skupinová diskuze VHŠ, hodnocení tř. učitelek Kontrolní a hospitační činnost Dotazníky pro rodiče</p>	<p>1x za pololetí Průběžně Průběžně Průběžně 1x ročně 4-6x ročně 1x ročně</p>	<p>VUOP, učitelky VUOP, učitelky učitelky VUOP, učitelky VUOP VUOP VUOP</p>
<p><u>Evaluační individuálních plánů</u></p> <p>zhodnotit osobní pokroky dětí (dětí s OŠD, se SVP), spolupráce pedagoga a dětí, individuální přístup pedagoga k dítěti</p>	<p>Záznamy do TK Konzultace učitelek Konzultace s rodiči Konzultace s odborníky</p>	<p>denně průběžně průběžně podle osobního rozvoje dítěte, při obtížích</p>	<p>učitelky učitelky učitelky, VUOP VUOP, učitelky, rodiče</p>
<p><u>Záznamy o rozvoji dítěte</u></p> <p>vytvářet přehledy o adaptaci dítěte, jeho rozvoji, vývojových pokrocích dítěte (nebo jeho stagnaci)</p>	<p>Záznamy o dítěti do hodnotícího nebo diagnostického archu dítěte, portfolio dítěte Konzultace učitelek, vzájemné hospitace Konzultace s rodiči Pedagogické porady</p>	<p>Denně, podle potřeby Nejméně 2x ročně Denně, průběžně Po dohodě s rodiči Podle plánu PP (zpravidla 3 x ročně)</p>	<p>VUOP, učitelka</p>

8.2 PROSTÝ, ZJEDNODUŠENÝ ZÁZNAM

Evaluační plán můžeme vytvořit pomocí zjednodušeného zápisu. U jednotlivých oblastí hodnocení, které jsou uvedeny v tabulce č 1, vyplníme čtyři body: 1. Cíl, 2. Nástroje, 3. Časový rozvrh, 4. Odpovědnost (příklad č. 1 a 2).

Tabulka č.1

1. Adaptační program	8. Věcné podmínky
2. Tématické celky	9. Životospráva
3. Integrované bloky	10. Psychosociální podmínky
4. Dílčí projekty	11. Organizace chodu
5. Soulad RVP PV – ŠVP – TVP	12. Řízení mateřské školy
6. Hodnocení dětí	13. Spolupráce s rodiči
7. Personální podmínky	14. Spolupráce s dalšími subjekty

Příklad č. 1 – Evaluace dílčích projektů

ČÍL (CO?)	plnění záměrů, začlenění do jednotlivých integrovaných bloků
NÁSTROJE (JAK?)	záznam v TVP konzultace učitelek pedagogické porady konzultace učitelka – rodič konzultace učitelky –vedoucí ŠJ, vedoucí kuchařka
ČASOVÝ ROZVRH (KDY?)	1x za dva měsíce – průběh realizace 1x ročně naplnění záměrů
ODPOVĚDNOST (KDO?)	učitelky

Příklad č. 2 – Evaluace doplňkového programu

ČÍL	hodnocení doplňkového programu ve vztahu k naplnění záměrů a osobním pokrokům dětí
NÁSTROJE	konzultace s rodiči /logo/ konzultace s odborníky vystoupení pro veřejnost výstava pro veřejnost
ČASOVÝ ROZVRH	2x ročně
ODPOVĚDNOST	učitelky

8.3 TABULKOVÝ ZÁZNAM

AUTOEVALUACE ŠKOLY	OBLASTI AUTOEVALUACE			
	Podmínky ke vzdělávání	Průběh vzdělávání	Spolupráce s rodiči	Výsledky výchovy a vzdělání dětí
CÍLE (Co?)				
KRITÉRIA				
NÁSTROJE (Jak?)				
ČETNOST (Kdy?)				
ODPOVĚDNOST (Kdo?)				

AUTOEVALUACE ŠKOLY	OBLASTI AUTOEVALUACE			
	Personální oblast a kvalita vzdělávacího procesu	Školní klima	Řízení školy	Materiální, technické, ekonomické, hospodářské podmínky
CÍLE (Co?)				
KRITÉRIA				
NÁSTROJE (Jak?)				
ČETNOST (Kdy?)				
ODPOVĚDNOST (Kdo?)				